

XXII Audiència Pública als nois i les noies

-

Barcelona, ciutat refugi

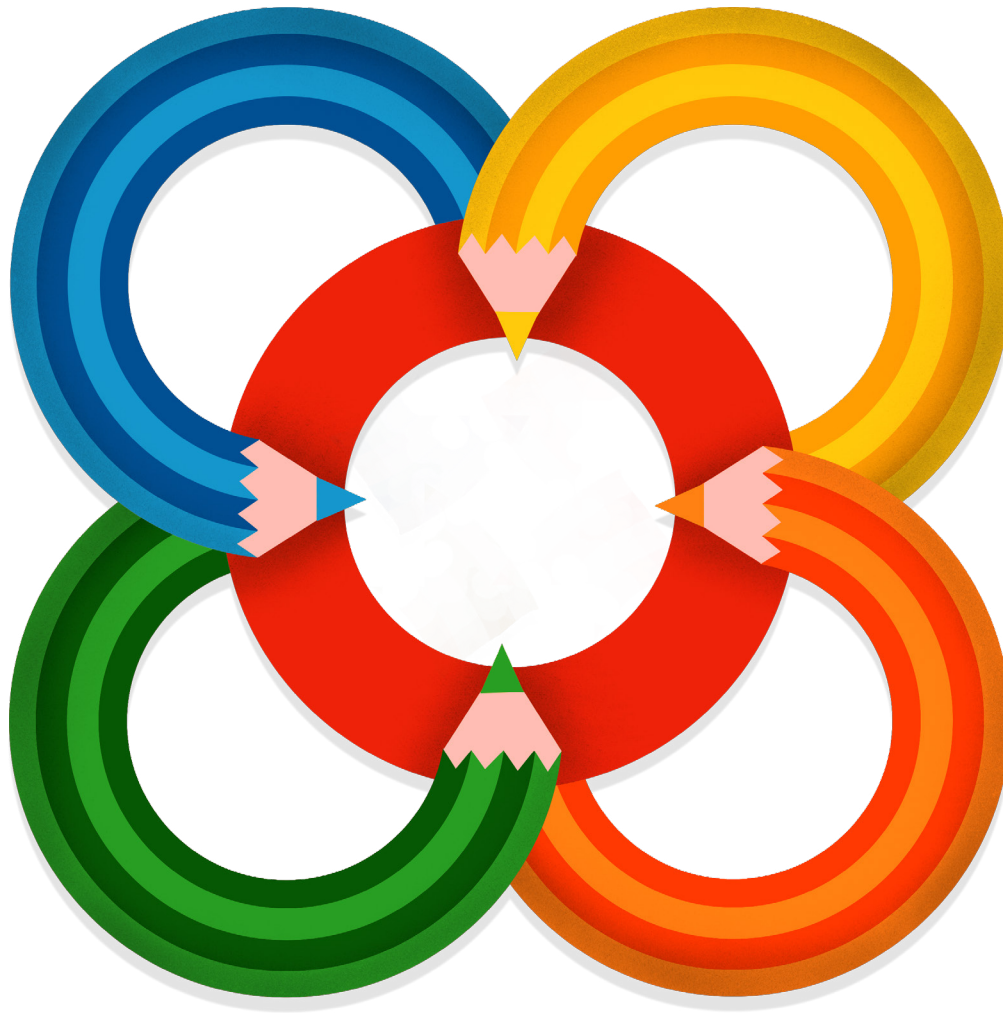

Curs 2016-2017
Dossier per al professorat

 Barcelona
Ciutat Refugi

Ajuntament de
Barcelona

Edició

-
**Institut Municipal
d'Educació de Barcelona**
Plaça d'Espanya, 5
08014 Barcelona
934 023 663
barcelona.cat/educacio

Disseny gràfic

-
Guud Studio

Il·lustració

-
Maria Corte Maidagan

Coordinació

-
**Servei d'Acció Territorial
d'Educació**
Pilar Leonart Forradellas
José Cano Escribano

Col·laboració

-
**Ajuntament de Barcelona
Pla Barcelona Ciutat Refugi**
Pablo Peralta de Andrés
Nathalie Souto Venturini
Miguel Bautista Villegas

Continguts

-
**Escola de Cultura de Pau.
Universitat Autònoma
de Barcelona**
Cécile Barbeito Thonon
Pamela Urrutia
Ana Vilellas
María Vilellas

Índex

Introducció	4
Bloc 1. Per què hi ha persones refugiades al món?	16
• 1. Què vol dir ser una persona refugiada?	17
• 2. Com viuen les persones refugiades?	24
• 3. Fugir de la guerra	34
• 4. Altres motius de desplaçament forçat	42
• 5. Amb perspectiva	49
Quadre de síntesi	57
Bloc 2. Com es pot donar suport a les persones refugiades?	62
• 6. Persones refugiades benvingudes?	63
• 7. El pla "Barcelona, ciutat refugi"	71
• 8. Què fa la ciutadania?	77
• 9. Què puc fer-hi, jo?	84
Quadre de síntesi	94
Annex Informació complementària per a les activitats	99
Annex 1	100
Annex 2	101
Annex 3	105
Annex 4	106
Annex 5	106
Annex 6	114
Annex 7	121
Annex 8	125
Annex 9	130

Introducció

De què parlarem? Persones refugiades, desplaçades, migrants...

El material didàctic que teniu a les vostres mans convida a fer una reflexió sobre com, des de les ciutats —des de les institucions, però també des de la societat civil— es pot actuar per acollir les persones nouvingudes. Ja fa molt temps que el drama que pateixen les persones que demanen refugi a Europa creuant el Mediterrani omple les notícies. És veritat que és una emergència que desborda la capacitat actual de fer-hi front¹, però també és cert que no és una problemàtica nova. A finals de 2015, el nombre de persones desplaçades forçosament a tot el món supera els 65 milions —més que la població sencera de França— unes xifres que no s'havien vist des de la Segona Guerra Mundial.² Tanmateix, de persones refugiades i desplaçades n'hi ha hagut, malauradament, sempre, i des de tots els continents.

L'emergència humanitària que suscita la fugida de les persones refugiades, i també la gran diferència en recursos que estan posant els diferents països de la Unió Europea per acollir-les, obliga a reflexionar sobre el concepte i el rol de la ciutadania i els valors, les actituds i els comportaments que prenen les societats i cada persona: Quins es diuen que són els valors d'Europa? Per què no els estem complint amb la crisi de les persones refugiades? Per què hi ha persones refugiades? Per què hi ha fronteres? Europa havia de ser un espai d'identitat comuna i de drets que estan trontollant.

El material didàctic "Barcelona, ciutat refugi" posa una èmfasi especial en els desplaçaments forçats de població (refugi i desplaçament intern), però inclou reflexions sobre altres tipus de desplaçaments (com la migració per motius econòmics).

Tot i que la definició del que són les persones refugiades, desplaçades i migrades distingeix realitats diferents (vegeu-ne les definicions i explicacions al capítol 1), a la pràctica, pel que fa a la responsabilitat d'un ajuntament i de la ciutadania respecte a aquestes persones, es pot qüestionar si té sentit fer tanta distinció.

El marc en què es mou aquest material és el que estableixen els diferents tractats i documents de drets humans. En aquest sentit, perquè així ho estipula el Dret Internacional, no es posarà en qüestió si una ciutat o un país ha d'acollir persones refugiades o no, perquè, tal com queda regulat jurídicament, aquesta és la seva obligació. Partint del fet que l'acollida de persones perseguides és una obligació, el que es proposa al material és reflexionar sobre com fer-ho, però en cap cas posant en qüestió si s'ha de fer o no. Acollir les persones refugiades no és una actitud de caritat o de benevolència, sinó el compliment d'un compromís regulat pel dret internacional, i incorporada a la legislació espanyola.³

Atès que els mitjans de comunicació fan una cobertura parcial de les migracions forçades, atenent les agendes informatives pròpies, és molt probable que l'alumnat tingui més present la realitat de persones refugiades sirianes que d'altres provinences. Si és veritat que numèricament ha estat el país des d'on han fugit més persones des de mitjan 2014, hi ha molts altres països que pateixen realitats de desplaçament diferents. Aquesta proposta didàctica parlarà d'una diversitat de casos, i quedarà reflectit que és una problemàtica antiga diversa. El tema dels desplaçaments forçats és el que omplirà, doncs, de continguts el procés de l'Audiència Pública als nois i noies de la ciutat d'aquest curs 2016-2017.

1. També seria pertinent preguntar-se en aquest punt si l'expressió més encertada aquí és que es tracta d'"una emergència que desborda la capacitat actual de fer-hi front", o bé que no hi ha prou voluntat política per assumir les responsabilitats d'acollida dels Estats.

2. ACNUR (2016) Tendencias globales 2015. Juny 2016. Edició en línia, <http://www.acnur.es/PDF/TendenciasGlobales2015.pdf>

3. Els drets de les persones refugiades queden recollits a la Declaració Universal dels Drets Humans (1948), que reconeix el dret de tota persona a cercar asil en altres països si en

els seus propis estan assetjats per guerra, violència o persecució (art. 14); també a la Convenció de les Nacions Unides en relació amb els Estatuts dels Refugiats (1951) i al protocol addicional a aquest conveni (1962). L'Estat espanyol ha incorporat aquesta normativa amb la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora

del dret d'asil i de la protecció subsidiària (2009), que ressalta que les persones refugiades "podran gaudir a Espanya de la protecció internacional constituïda pel dret d'asil" (art. 1). Més informació sobre els drets de les persones refugiades al capítol 2.

Què és l'Audiència Pública?

L'Ajuntament de Barcelona facilita diferents espais de participació i consulta de la ciutadania (el Consell de Ciutat, els diferents consells sectorials i de districte, els processos participatius, entre d'altres).⁴ Un d'aquests mecanismes és l'Audiència Pública als nois i noies de la ciutat, que aquest curs arriba a la seva XXII edició. L'Audiència Pública és un mecanisme de participació adreçat específicament a infants i adolescents que té com a especificitat que, abans de la consulta i la formulació de propostes, inclou un procés formatiu.

L'Audiència Pública és un projecte participatiu i, com a tal, no només proposa activitats interactives per tractar el tema suggerit, sinó que estructura tot un procés participatiu perquè l'alumnat formuli compromisos i recomanacions de millora a l'Ajuntament i a la ciutadania. Així, el procés de l'Audiència Pública implica:

- **Un procés formatiu**, per mitjà de les activitats educatives proposades en aquest material, en què es coneixeran els motius que porten les persones a fugir dels seus països per sol·licitar l'asil i la situació en la qual han de viure un cop fora del seu país (bloc 1), i les polítiques de les diferents administracions i pràctiques de la societat civil per donar-hi resposta (bloc 2). El procés de formació consisteix en un mínim de 6 sessions de 50 minuts, i tindrà lloc de novembre a maig (vegeu la taula 1).
- **Un exercici de reflexió i proposta**: a cada sessió, l'alumnat ha de treure conclusions sobre el que s'ha reflexionat durant les activitats, i formular propostes d'acció per pal·liar els principals problemes identificats. Al final de cada sessió, cada alumne haurà d'escriure les conclusions i propostes al seu quadern. A més a més, una persona delegada de la classe (preferiblement amb rotació en les persones encarregades de fer-ho) haurà de pujar la informació a la wiki de la XXII Audiència Pública.
- **Un esforç de síntesi i consens**, que quedarà reflectit en forma de manifest a la primavera de 2017, quan es presentarà a l'Ajuntament de Barcelona.
- **Una presentació pública de les mesures proposades** a l'Ajuntament referents a les tasques del pla "Barcelona, ciutat refugi". Aquesta presentació tindrà lloc al Saló de Cent de l'Ajuntament el juny del 2017, amb presència de l'alumnat, dels màxims representants de l'Ajuntament i dels principals responsables d'aplicar el pla "Barcelona, ciutat refugi".
- **Un seguiment del compliment de les propostes**, al llarg del curs 2017-2018, en el marc de la Comissió de Seguiment del Consell de Representants de les Audiències Públiques, per certificar que l'Ajuntament està aplicant les mesures viables més destacades dels joves de la ciutat. En efecte, l'Ajuntament es compromet a portar a la pràctica diverses de les mesures viables proposades per l'alumnat. Mitjançant la Comissió de Seguiment del Consell de Representants, un petit número d'alumnes farà el seguiment amb l'Ajuntament dels seus compromisos.

4. La participació ciutadana és un dret reconegut de tota la ciutadania d'acord amb la Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona.

TAULA 1. CALENDARI D'ACTIVITATS DURANT EL CURS 2016-2017

Hi ha sis activitats obligatòries que s'han de fer abans de les trobades intercentres. Les trobareu indicades amb el signe. D'acord amb aquest organigrama, s'espera dels educadors que facilitin com a mínim aquestes sis sessions formatives (les anomenades “activitats essencials”, i també que es responsabilitzin de pujar, a la wiki facilitada pel projecte, les reflexions, conclusions i propostes principals que sorgeixin de les sessions de formació.

Més enllà del que es mostra en aquesta taula, el procés de la XXII Audiència Pública no acabarà durant el curs 2016-2017, sinó que, com ja s'ha

explicat, és a partir de la presentació de l'Audiència Pública davant dels responsables de l'Ajuntament, a partir que els nois i noies de la ciutat li presentin les seves propostes, que comença una segona etapa de la feina, on l'Ajuntament —en aquest cas, el pla “Barcelona, ciutat refugi”— posa fil a l'agulla per aplicar algunes de les propostes formulades a l'Audiència. En aquest sentit, i per tal de mostrar que l'Audiència Pública és un procés de participació amb capacitat d'incidència real, és molt important que el professorat informi de com s'estan implementant les propostes de l'alumnat. El professorat anirà rebent al llarg del curs informació sobre aquest tema.

Explicació de la proposta didàctica

Els objectius d'aprenentatge d'aquesta proposta, que inclouen coneixements, habilitats i actituds, són els següents:

- Comprendre què és una persona refugiada i conèixer-ne els drets.
- Conèixer les competències i la resposta, en matèria d'acollida, de diferents administracions i del Pla “Barcelona, ciutat refugi”.
- Reflexionar sobre els reptes de l'acollida de persones novingudes i formular propostes de millora sobre aquesta acollida.
- Reforçar habilitats com la reflexió crítica, l'empatia, l'anàlisi documental, la cooperació i les capacitats d'argumentació.

- Desenvolupar l'autonomia, l'opinió crítica, el respecte i el compromís cívic.
- Reconèixer el rol de la ciutadania i conèixer experiències de suport a persones refugiades.
- Experimentar la participació ciutadana a partir de la identificació i priorització de necessitats i la recerca de solucions i propostes en què intervinguin l'Ajuntament, la comunitat i la ciutadania més jove.

Aquests continguts es treballaran en dos blocs, un primer bloc per entendre quina és la problemàtica de les persones refugiades al món, i un segon bloc on s'analitzen les diferents respostes, des de les institucions (UE, Estats, Ajuntament de Barcelona) i també des de la ciutadania (ONG, organitzacions de la societat civil, o l'alumnat mateix) a aquesta qüestió.

TAULA 2. RESUM DE LES ACTIVITATS ESSENCIALS DE LA PROPOSTA EDUCATIVA*

Bloc 1. Per què hi ha persones refugiades al món?

Sessions	Objectius	Continguts	Activitat
<p>1</p> <p>Què vol dir ser una persona refugiada?</p>	<p>Saber què és una persona refugiada</p> <p>Distingir diferents realitats del desplaçament forçat (persona desplaçada interna, persona refugiada (PR), immigrada)</p> <p>Conèixer els drets de les persones refugiades</p> <p>Reconèixer les seves necessitats bàsiques</p>	<p>Persona refugiada</p> <p>Persona desplaçada interna</p> <p>Persona migrant</p> <p>Drets de les persones refugiades</p> <p>Dret d'asil</p>	<p>Privació forçada</p>
<p>2</p> <p>Com viuen les persones refugiades?</p>	<p>Conèixer riscos associats als camins per a fugir del país d'origen</p> <p>Valorar diferents maneres d'acollir persones immigrades</p> <p>Ser conscients de les conseqüències que implica viure en situació provisional</p>	<p>Riscos lligats als camins per fugir</p> <p>Màfies i tràfic de persones</p> <p>Fronteres físiques dissuasives</p> <p>Vies segures</p> <p>Condicions de vida en els camps de refugiats</p> <p>Condicions de vida a les ciutats</p> <p>Seguretat, serveis públics i ocupació</p> <p>Perspectiva de gènere</p> <p>Resiliència</p>	<p>Al camp o a la ciutat?</p>
<p>3</p> <p>Fugir de la guerra</p>	<p>Entendre per què les guerres forcen el desplaçament de la població civil</p> <p>Conèixer les característiques principals de les guerres actuals</p> <p>Sensibilitzar sobre la importància de prevenir les guerres</p>	<p>Definició de conflicte armat</p> <p>Característiques dels conflictes armats actuals</p> <p>Conseqüències dels conflictes armats</p> <p>Factors que afavoreixen l'existència de conflictes armats</p>	<p>Vies segures?</p>

* En aquesta taula només consten les sis activitats essencials. La proposta didàctica proposa un total de nou sessions.

TAULA 2. RESUM DE LES ACTIVITATS ESSENCIALS DE LA PROPOSTA EDUCATIVA*

Bloc 2. Com acollir les persones refugiades?

Sessions	Objectius	Continguts	Activitat
<p>6</p> <p>Persones refugiades benvingudes?</p>	<p>Conèixer diferents respostes de les administracions en matèria d'acollida als moviments de població</p> <p>Reflexionar sobre el diferent grau de compromís dels països de la UE, i, en especial, del Govern espanyol</p> <p>Empatitzar amb la dificultat d'ubicar-se a l'arribada de persones nouvingudes</p>	<p>Competències de la UE en matèria d'asil</p> <p>El sistema Europeu comú d'asil</p> <p>Frontex</p> <p>Acord amb Turquia</p> <p>Competències del Govern espanyol en matèria d'asil</p>	<p>El mur fronterer</p>
<p>7</p> <p>El pla "Barcelona, ciutat refugi"</p>	<p>Conèixer el rol del pla "Barcelona, ciutat refugi"</p> <p>Reflexionar sobre els reptes de l'acollida de persones nouvingudes</p> <p>Reconèixer els arguments i les pors de les persones en contra de l'acollida de refugiats</p>	<p>El rol històric de les ciutats en l'acollida de persones refugiades</p> <p>El rol actual de Barcelona en l'acollida de persones refugiades</p>	<p>L'acollida a debat</p>
<p>9</p> <p>9. Què puc fer-hi, jo?</p>	<p>Ressaltar la responsabilitat de tothom d'acollir les persones que tenim a prop</p> <p>Comprendre els mecanismes associats a la convivència amb persones diferents</p> <p>Responsabilitzar-se per acollir amb hospitalitat a persones nouvingudes en el dia a dia</p>	<p>Imatge de l'altre</p> <p>Alteració de les percepcions</p> <p>Reforç del sentiment de pertinença de grup</p> <p>Alteració de les emocions</p> <p>Què podem fer les persones per acollir persones nouvingudes</p> <p>Què pot fer el centre escolar per acollir persones nouvingudes</p>	<p>Els murs interiors</p>

* En aquesta taula només consten les sis activitats essencials. La proposta didàctica proposa un total de nou sessions.

Aquest material ha estat concebut per ser treballat en horari lectiu a les escoles i instituts amb alumnat d'11 a 17 anys (activitats de 50 minuts), o bé en espais d'educació no formal.

En aquest material també s'ha vetllat per incloure en certa manera les famílies i la comunitat escolar, perquè tots i totes som ciutadans, i totes i tots podem reflexionar i fer aportacions a les qüestions municipals, i en especial si es tracta de l'acollida de nous veïns i veïnes a la ciutat.

Com es mostra a la taula 3, els continguts que tracten són multidisciplinaris i treballen diferents competències:

TAULA 3. COMPETÈNCIES BÀSIQUES TREBALLADES

Àmbit lingüístic	Desenvolupar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement	Sessions 1, 2, 5, 8
	Obtenir informació, interpretar i valorar textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics, incloent-hi els elements prosòdics i no verbals	Sessions 2, 5, 8
	Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs	Sessions 7, 8
	Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta	Sessions 7, 9
Àmbit matemàtic	Usar les relacions que hi ha entre les diverses parts de les matemàtiques per analitzar situacions i per raonar	Sessió 5
Àmbit digital	Cercar, contrastar i seleccionar informació digital adequada per al treball que cal dur a terme, tot considerant diverses fonts i mitjans digitals	Sessions 2, 5
	Realitzar activitats en grup tot utilitzant eines i entorns virtuals de treball col·laboratiu	Treball en xarxa a la wiki
Àmbit artístic	Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural	Sessions 2, 4
	Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius	Sessió 5
	Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions	Sessió 2

Àmbit social	Explicar les interrelacions entre els elements de l'espai geogràfic, per gestionar les activitats humanes en el territori amb criteris de sostenibilitat	Sessions 2, 3, 4, 5
	Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació	Sessions 4, 6, 7
	Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític	Sessions 3, 4, 5
	Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica	Sessions 8, 9
	Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones	Sessions 8, 9
Àmbit de cultura i valors	Assumir actituds ètiques derivades de la Declaració Universal dels Drets Humans	Sessió 1, 2, 3, 8
	Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i per consolidar el pensament propi	Sessions 7, 9
	Mostrar actituds de respecte actiu envers les altres persones, cultures, opcions i creences	Sessions 6, 9
	Analitzar críticament l'entorn (natural, científicotecnològic, social, polític, cultural) des de la perspectiva ètica, individualment i de manera col·lectiva	Sessions 3, 4, 5
	Dur a terme activitats de participació i de col·laboració que promoguin actituds de compromís i democràtiques	Sessions 5, 8, 9

Àmbit d'educació física	Utilitzar els recursos expressius del propi cos per a l'autoconeixement i per comunicar-se amb els altres	Sessió 3
Àmbit personal i social	Adquirir competències emocionals	Totes les sessions
	Desenvolupar actituds positives, actives i emprenedores en tots els àmbits de la seva vida	Sessions 8, 9
	Adquirir compromisos socials	Sessions 8, 9
	Desplegar capacitats creatives, impulsar projectes personals i col·laboratius que l'ajudin a construir models de vida personal, social i professional satisfactoris	Sessions 5, 8, 9

Per treballar una diversitat d'habilitats, s'ha fet una aposta per proposar activitats diferents (activitats de debat, de reflexió, d'anàlisi documental, i també jocs). Animem el professorat a provar les diferents metodologies per promoure aquests diferents aprenentatges en cada alumne/a.

Aquesta diversitat d'activitats i de metodologies fa referència a la voluntat de formació integral de les persones basat en l'aprenentatge competencial, i que busca treballar els coneixements, les habilitats i les actituds des de les vessants cognitiva, emocional i social. En aquest sentit, aquest material opta per promoure un aprenentatge constructivista i des de metodologies de l'aprenentatge socioafectiu. D'acord amb aquesta metodologia, les activitats proposades busquen adaptar-se a les quatre formes d'aprenentatge de l'alumnat identificades per Kolb.⁵ Segons l'autor, els

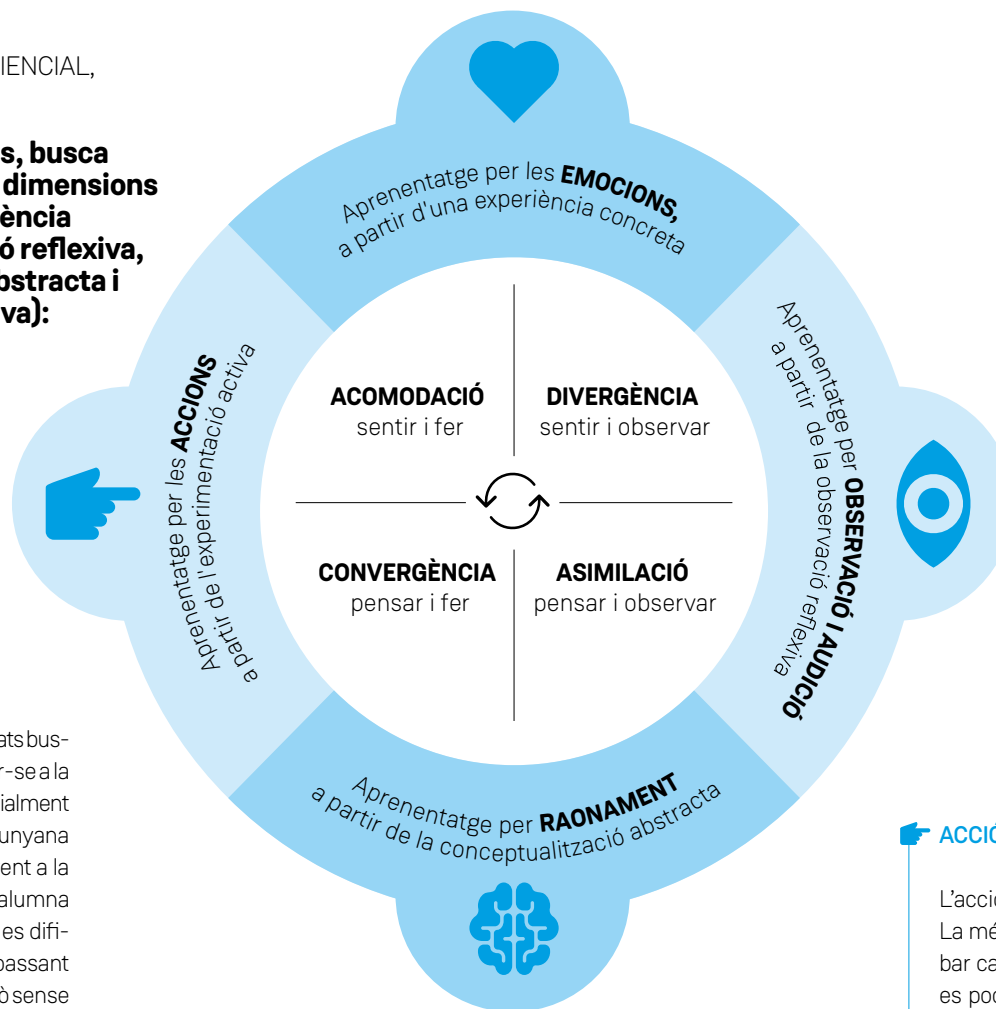
diferents perfils de les persones fan que tinguin estils diferents d'aprenentatge, en funció de com perceben millor la informació (a través de la teoria/emocions) i de com processen aquesta informació (a través de l'observació/aplicació). Així, es defineixen quatre perfils d'aprenentatge. Per tal de respondre a les necessitats d'aprenentatge de tot tipus d'alumnes, les activitats proposades inclouen una dimensió emocional (com us heu sentit?), descriptiva (què ha passat a la dinàmica?), de conceptualització (com ho relacioneu amb la realitat, amb les lleis existents, amb una ideologia o una altra, amb un model de fer o un altre?) i una part d'acció (què podem fer per resoldre aquest problema?) (propostes d'acció també per a l'alumnat).

Font: Elaboració a partir dels documents de cada àrea de treball del currículum 2016-2017 a: <http://xtec.gencat.cat/ca/currículum/eso/currículum/>

5. Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (Vol. 1). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

TAULA 4.
APRENTATGE EXPERIENCIAL,
SEGONS KOLB (1984)

Cada activitat, doncs, busca incidir en les quatre dimensions esmentades (experiència concreta, observació reflexiva, conceptualització abstracta i experimentació activa):

EMOCIÓ:

Molt especialment, les activitats busquen activar l'empatia. Posar-se a la pell d'una altra persona, especialment si es tracta d'una situació llunyana i amb una realitat molt diferent a la que podria ser un alumne o alumna de Barcelona, comprendre les dificultats per les quals estan passant les persones refugiades, però sense victimitzar-les i caure en tòpics, és tot un repte. Per arribar-hi, s'ha vetllat perquè el material reculli el màxim d'històries en primera persona. Gairebé totes són testimonis reals, de persones de carn i ossos, la majoria vivint al nostre país o fins i tot a la nostra ciutat.

OBSERVACIÓ:

S'espera d'aquest apartat que l'alumnat arribi per si mateix/a concloure els objectius pedagògics de l'activitat, observant i fent-se conscients del que ha succeït i del que en poden aprendre.

RAONAMENT:

És el moment en què el professorat lliga l'observació del que ha succeït durant l'activitat amb els continguts dels apartats "Una mica de context" de cada sessió.

ACCIÓ:

L'acció pot prendre dues formes. La més immediata és que, en acabar cada activitat, es preguntin com es podria millorar una situació observada. Aquesta reflexió és la que es demana com a proposta per a l'Audiència Pública. A més a més, algunes de les activitats tenen un apartat de "Propostes d'acció", que són propostes de continuïtat, difícilment encabibles en els 50 minuts d'activitat com a acció concreta.

Les conclusions dels raonaments i les propostes d'acció que es formulin són les que han de pujar-se a la wiki, d'acord amb les preguntes finals de cada sessió i els quadres de síntesi.

El material ha estat pensat per a que se'n pugui fer una adaptació per a educació especial: als capítols, s'ha vetllat per recomanar material audiovisual curt per tal que pugui ser utilitzat per persones amb dificultats per la lectoescriptura. A les orientacions addicionals de cada activitat (als annexos), també es recomanen algunes adaptacions metodològiques. Per a alguna activitat també es proposen diferents graus de dificultat, per adaptar-se a l'alumnat més jove o més adult.

Tingueu en compte, per últim, que a la web del pla "Barcelona, ciutat refugi" hi trobareu un apartat amb recursos (informes, documentals, contactes d'organitzacions, materials didàctics...) que es va nodrint periòdicament⁷. Pot ser un recurs útil per trobar-hi informació i recursos actualitzats.

6. L'únic vídeo proposat aquí que és de ficció és el de l'apartat 1, de l'ONG Save the Children "Still The Most Shocking Second a Day".

7. Espai Pòstit del pla "Barcelona, ciutat refugi": <http://ciutatrefugi.barcelona/ca/espai-postit>

Bloc 1.

-

**Per què hi ha
persones
refugiades
al món?**

1. Què vol dir ser una persona refugiada?

INTRODUCCIÓ

Durant els últims temps hem sentit a parlar molt de les persones refugiades, amb imatges de persones exhaustes amuntegades en petits vaixells, arreplegades darrera d'una tanca, concentrades en un camp del qual no poden sortir...

Però què en sabem, del cert, d'aquestes persones? Què vol dir ser una persona refugiada?

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Saber què és una persona refugiada
- Distingir diferents realitats del desplaçament forçat (persona desplaçada interna (IDP), persona refugiada (PR), immigrada)
- Conèixer els drets de les persones refugiades
- Reconèixer les seves necessitats més bàsiques

CONTINGUTS I ACTIVITATS

La sessió s'inicia amb una reflexió personal, en la qual l'alumnat pensi sobre les necessitats personals.

Activitat 1. Privació forçada

Nivell de dificultat: Fàcil

Intenció educativa: Comprendre les privacions que implica viure en una situació de desplaçament forçat.

Resum: Pluja d'idees on l'alumnat ha de jerarquitzar quines són les necessitats més importants.

Duració: 30 minuts d'activitat i 20 minuts de valoració i conclusions.

Tipus: Activitat reflexiva en grup.

Grup: Activitat individual a casa i en sis grups de cinc o sis persones per a la segona part de l'activitat.

Material: Es poden fer servir tres notes adhesives per alumne/a per facilitar la feina a la segona ronda de l'activitat, o bé en un altre suport (tros de full, quadern, etcètera).

DESENVOLUPAMENT:

- **Primera part:** Uns dies abans de fer l'activitat a classe, es demana a l'alumnat que faci una enquesta a casa, a la família per elaborar un llistat de les cinc necessitats que els semblin més importants per viure. Cadascú ha de reflexionar i escriure aquestes cinc necessitats en una nota adhesiva o en el seu quadern, però pensant en sis persones diferents: un/a jove de Barcelona, un/a jove que ha estat expulsat/ada de casa seva... (cal pensar en 30 necessitats en total, cinc per personatge). És important poder treballar-ho amb homes i dones per incorporar la dimensió de gènere a la reflexió.
- **Segona part:** Ja a classe, es formen sis grups d'alumnes d'unes cinc persones. L'alumnat ha d'ajuntar les cinc paraules que porta de casa, i fer un llistat final que inclogui deu necessitats, les que els semblin més importants, d'un dels tipus de persones. (Un grup pensa en les necessitats d'un/a jove de Barcelona; un altre, sobre les d'un home adult de Barcelona; un altre, sobre les d'una dona adulta de Barcelona; un altre, sobre les d'un/a jove que ha hagut de migrar per la força; un altre, sobre les d'una dona adulta que ha hagut de migrar per la força; i un últim, sobre les d'un home adult que ha hagut de migrar per la força). Quan tinguin la feina feta, un representant de cada grup ha de llegir les paraules escollides, per tal que cadascú les apunti al seu quadern. (25 minuts)

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

- 👁️ **Observació:** Com ho heu fet per escollir el llistat de necessitats? En funció de les necessitats més esmentades —comparar els conceptes que s'han dit més vegades, votació per ma-

joria—, o bé discutint de manera consensuada quins són els criteris més importants (necessitats per a la supervivència física, necessitats afectives, necessitats de realització personal...) —decisió consensuada—?

Han sortit els mateixos llistats en els diferents grups?

Si compareu les necessitats de les persones (joves, homes, dones) de Barcelona i les de les persones refugiades (joves, dones, homes), hi trobeu algunes diferències? Creieu que en la realitat també succeeix que les persones tenen algunes necessitats iguals i d'altres de diferents? Heu observat alguna variació de les necessitats entre homes i dones?

- 🌿 **Raonament:** Llegiu els drets de les persones refugiades. Quants d'aquests drets heu identificat com una de les necessitats més importants de les persones refugiades? Hi ha cap necessitat que hagueu identificat al vostre llistat que no consta dins del llistat de drets de la llei espanyola d'asil?

Una de les funcions del Dret és que els Estats garanteixin les necessitats bàsiques de les persones.

Creieu que és el que succeeix en teoria? I en la pràctica? Per què creieu que passa?

- 👉 **Acció:** Quines necessitat bàsiques de les persones novin-gudes creieu que podeu contribuir a satisfer? Com ho podríeu fer? A què us comprometeu?

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, compartiu la definició de persona refugiada:

Què són les persones refugiades, desplaçades i migrants

Un **refugiat** o una **refugiada** és una persona que “a causa de fundats temors de ser perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, opinions polítiques, pertinença a un determinat grup social, de gènere o orientació sexual, es troba fora del país de la seva nacionalitat i no pot o, a causa d'aquests temors, no vol acollir-se a la protecció del dit país, o a l'apàtrida que, sense tenir nacionalitat i trobant-se fora del país on abans tenia la residència habitual, pels mateixos motius no pot o, a causa d'aquests temors, no vol tornar-hi.” (...) ⁸

Habitualment es distingeixen dos tipus de desplaçaments forçats: quan les persones es desplacen i quan es refugien:

Persona refugiada: persona que ha hagut de fugir del lloc on viu perquè la persegueixen a causa de les seves conviccions polítiques, les seves creences religioses, etcètera, i ha trobat protecció en un altre país.

Persona desplaçada interna: persona que ha hagut de fugir del lloc on viu perquè la persegueixen a causa de les seves conviccions polítiques, les seves creences religioses, orientació sexual, etcètera, i s'ha mogut per l'interior del seu estat.

A més del que es consideren desplaçaments “forçats”, de gent que ha fugit sense voler-ho, hi ha els desplaçaments que es consideren “voluntaris”,⁹ els de les persones que emigren/immigren:

Persona migrant: Persona que canvia de país de residència, pels motius que siguin.

La diferència principal entre una persona refugiada i una persona desplaçada interna és que la primera ha creuat una frontera internacional, mentre que la segona s'ha quedat a l'interior del país. Aquesta distinció pot semblar sense importància a primera vista, però té repercussions rellevants: mentre que els refugiats estan protegits pel dret internacional, els desplaçats interns no tenen cap mena de protecció per part del dret internacional. Pel fet que una persona sigui considerada “refugiada”, l'estat on resideix aquesta persona té l'obligació d'oferir-li protecció (física, facilitar-li allotjament, etcètera). A més, com que es queden dins del país que encara està en situació de conflicte armat o de greus violacions dels drets humans, els desplaçats interns tenen més probabilitats de ser atacats. Arran de l'emergència dels refugiats provinents de Síria, hi ha hagut molt debat respecte a quin terme utilitzar, si *refugiat* o *migrant*.

Aquest debat té a veure amb el fet que hi ha gent que considera que s'esdevé refugiat quan l'Estat t'atorga aquest reconeixement, mentre que d'altres consideren que s'és refugiat des del moment en què es compleixen els requisits de la definició de refugiat/ada (quan una persona és perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinions polítiques, i es troba fora del país). Des d'aquest punt de vista, algunes persones parlen de “migrants” sirians, afganesos, etcètera, perquè cap Estat els ha reconegut encara l'estatus de refugiat: no es vol parlar de “refugiats” en casos de persones que compleixen els requisits de la definició perquè els Estats europeus no han assumit la seva responsabilitat de protecció. Hi ha posicions, també, que no volen fer la distinció entre persona refugiada i migrant, entenent que tothom hauria de tenir la mateixa llibertat de circulació.

8. Article 3 de la [Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària de l'Estat espanyol](#). Aquesta definició és molt semblant a la que recull la Convenció de Ginebra sobre

l'Estatut dels Refugiats del 1951, amb la diferència que la definició espanyola preveu, a més d'altres motius, la persecució per motius d'orientació sexual.

9. Caldria preguntar-se, però, si les persones immigrades que marxen dels seus països per motius econòmics ho fan per voluntat pròpia o perquè la situació als seus països d'origen no els permet gaire més alternativa digna.

Quins drets tenen les persones refugiades?

El **dret d'asil** és la protecció de la qual gaudeixen les persones que han estat reconegudes com a refugiades.

No totes les persones que sol·liciten dret d'asil, però, són reconegudes com a refugiades, i, per tant, no es reconeix el dret d'asil a totes les persones que així ho demanen. La Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) comptabilitza que al 2014, es va concedir l'asil a 384 de les 5.947 persones que van sol·licitar-lo a l'Estat espanyol. Només un 6,5% de les sol·licituds d'asil, doncs, es van resoldre favorablement l'any 2014, i això que la tendència dels últims anys ha estat d'augmentar¹⁰.

Segons l'article 36.1 de la Llei 12/2009 sobre dret d'asil, l'Estat espanyol ha de garantir els drets següents a les persones refugiades:

- La no-devolució al seu país d'origen;
- Ser informats sobre els propis drets i obligacions en una llengua que puguin comprendre;
- Obtenir el permís de residència i treball permanent;
- Obtenir documents d'identitat i passaport que reconeixin la seva condició de refugiat o refugiada;

- Tenir accés a serveis públics d'ocupació;
- Tenir accés a l'educació, a l'assistència sanitària, a l'habitatge, a l'assistència social i serveis socials, als drets de les víctimes de violència de gènere i, si escau, a la seguretat social i a programes d'integració, en les mateixes condicions que la ciutadania espanyola;
- Tenir accés, en les mateixes condicions que la ciutadania espanyola, a la formació professional i formació continuada, al treball en pràctiques, així com als procediments de reconeixement de diplomes i certificats acadèmics i professionals;
- Llibertat de circulació;
- Tenir accés a possibles programes d'integració social;
- Tenir accés a possibles programes d'ajut al retorn voluntari;
- Mantenir la unitat familiar.

Pel fet d'estar reconeguts per llei, aquests són els drets mínims que s'haurien de garantir a les persones refugiades. És l'obligació de l'Estat garantir que es compleixen. Altres administracions, com els Ajuntaments, poden contribuir-hi amb els seus mitjans.

10. CEAR (2015) Informe 2015: Las personas refugiadas en España y Europa. Resumen ejecutivo. Edició en línia: CEAR. P. 11. <http://www.cear.es/wp-content/uploads/2015/06/Resumen-Ejecutivo-Infor>

Reflexions i propostes

Què creieu que necessiten més les persones refugiades?

Escriviu la llista de les deu necessitats que us han semblat més importants en la discussió en el vostre grup.

Necessitats d'una persona de la vostra edat de Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'un home de Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'una dona a Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Reflexions i propostes

Què creieu que necessiten més les persones refugiades?

Escriviu la llista de les deu necessitats que us han semblat més importants en la discussió en el vostre grup.

Necessitats d'una persona de la vostra edat refugiada.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'un home refugiat.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'una dona refugiada.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

ALTRES RECURSOS

- Per aclarir la distinció entre persona refugiada, desplaçada interna i migrant, podeu veure el vídeo d'Oxfam-Intermón “¿Persona refugiada, desplazada o migrante? - Oxfam Intermón y la crisis de refugiados”.
www.youtube.com/watch?v=3nz9T6v05rM&feature=youtu.be

- Diverses organitzacions han creat jocs d'ordinador que permeten ficar-se en la pell de persones refugiades. En destaquem tres:

Contra viento y marea: és un joc pedagògic creat per l'Oficina de Nacions Unides d'Ajut al Refugiat destinat a infants i joves. El jugador s'ha de posar a la pell d'un infant que viu en una dictadura, i ha d'enfrontar-se a diverses dificultats: aconseguir sortir del país, obtenir l'exili a l'estranger i reconstruir la seva vida. Cada prova es relaciona amb dades actualitzades i articles de drets humans i de dret internacional.
<http://www.contravientoymarea.org/>

Dilemas també és un joc interactiu creat per ACNUR, però centrat en el context colombià. Els jugadors i jugadores han de prendre decisions difícils per decidir el curs de la seva vida.

<http://www.acnur.org/recursos/juegos/>

El vídeo **Refugee Mario** fa una paròdia del joc d'ordinador Mario Bros, i explica les dificultats que han de patir les persones que fugen del país

https://www.youtube.com/watch?v=mnXV0x8n-_Y

2. Com viuen les persones refugiades?

INTRODUCCIÓ

Si penseu en una persona refugiada, quina imatge us ve al cap?

La veritat és que hi ha moltes maneres de fugir i també moltes maneres de buscar protecció. Es pot fugir sortint del país en què t'ataquen o sense sortir-ne. Es pot acabar en algun camp de refugiats, però també reubicar-se a pobles o ciutats. En funció d'on es vagi a parar, la vida pot arribar a ser molt diferent. De quines maneres poden viure les persones refugiades?

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Conèixer riscos associats als camins per a fugir del país d'origen.
- Valorar diferents formes d'acollir persones immigrades (camps de persones refugiades, ciutats...).
- Ser conscients de les conseqüències que implica viure en situació provisional (no anar a escola, pèrdua de feina, de perspectiva de futur, desaparament, llunyania de les famílies i amistats...).

Activitat 2. Al camp o a la ciutat?

Nivell de dificultat: Fàcil

Intenció educativa: Comprendre la difícil situació de vida que pateixen les persones que han estat desplaçades per la força.

Comprendre que, malgrat la seva situació vulnerable, les persones desplaçades per la força són capaces de seguir actives si se'ls ho permet.

Resum: Visualització de dos curtmetratges i debat.

Duració: 10 minuts per visualitzar els vídeos (5'x2) i 30 minuts de valoració i conclusions.

Tipus: Activitat socioafectiva a través d'històries de vida reals o fictícies.

Grup: Discussió en grup-classe.

Material: -

DESENVOLUPAMENT:

- **Primer vídeo:** (condicions de vida en una guerra): Es visualitza un primer vídeo de l'ONG Save the Children "Still The Most Shocking Second a Day" <https://www.youtube.com/watch?v=nKDgFCojiT8> dues vegades seguides. Una primera vegada per a entendre l'argument del vídeo en el seu conjunt, i una segona vegada per anar apuntant què és el que fa la protagonista abans i després de la guerra impacti la seva vida.
- **Segon vídeo:** "Sirios que buscan asilo en España se topan con barreras" <https://www.youtube.com/watch?v=uhUWCSNOiJ8>

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

♥ **Emoció:** Què heu sentit en veure el primer vídeo? Què heu sentit en veure el segon vídeo?

👁️ **Observació:**

Reflexions sobre el primer vídeo: Quines coses fa la protagonista abans que esclati la guerra? Quines coses fa un cop ha esclatat la guerra? (feu-ne un llistat exhaustiu entre tot l'alumnat) Com canvia la vida d'aquesta noia a partir del moment en què ha de fugir?

Reflexions sobre el segon vídeo: Compareu la situació de vida en un camp i la vida a la ciutat. Quines oportunitats hi ha a la ciutat que no hi ha als camps?

🌱 **Raonament:** En quin context creieu que és més fàcil que les persones refugiades s'organitzin per si mateixes, treballin, trobin menjar? En quina d'aquestes situacions creieu que prefereixen viure, en camps de refugiats o en ciutats?

👉 **Acció:** Tenint en compte les condicions de vida de les persones refugiades en un camp o a la ciutat, valoreu la possibilitat de sumar-vos a accions (recollides de signatures, manifestacions) per demanar una acollida de persones refugiades que permeti satisfer les seves necessitats.

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, podeu compartir la informació següent:

Un camí molt llarg per recórrer

Com que les fronteres estan tancades per a aquestes persones i no se'ls permetria entrar pels camins habituals (entrar per aeroports o ports de línies de transport regulars), les persones refugiades han de posar-se en mans de transportistes il·legals —sovint, màfies— i seguir arriscant les seves vides, un cop fora del país del que fugen, per arribar fins al lloc d'arribada.

Quan arriben a les nostres terres, les persones refugiades han aconseguit veritables proeses dignes de les heroïnes i els herois de les ficcions més inversemblants. Sobreviure al camí implica superar veritables perills com ara:

- **Riscos associats a les característiques geogràfiques del camí:** Només al 2016, han mort més de 3.000 persones ofegades intentant creuar el mar Mediterrani.¹¹ S'ha documentat com a vegades s'entreguen als refugiats armilles salvavides falses, que són més barates i no permeten flotar prou a les persones que cauen al mar, que hi ha llanxes que no porten prou combustible per arribar a destí... Però, per si fos poc, hi ha informes que estimen que el nombre de persones mortes volent creuar el desert del Sàhara podria ser molt superior, per causes com la falta de medicaments, la gana i la set, accidents de trànsit, tirotejos i altres tipus d'atacs...¹²
- **Màfies i tràfic de persones.** La inexistència de vies legals segures per obtenir protecció provoca que les persones arrisquin les seves vides a mans

de les màfies. S'estima que posar-se en mans de màfies a Turquia perquè facilitin creuar el mar i arribar a Grècia, una de les portes d'entrada a la UE, cada persona ha de pagar entre 3.000 i 5.000 euros. Aquests diners no són garantia de res, perquè a vegades les autoritats policials retornen les persones interceptades, així que a vegades les persones han de provar-ho dues i tres vegades (i pagar dues o tres vegades) per creuar fins a Grècia. Hi ha màfies a les principals rutes migratòries, com a Ceuta i Melilla, a Llíbia i Tunísia, a l'Europa de l'Est...

- **Fronteres físiques dissuasives:** Molts països han construït tanques per impedir l'arribada d'immigrants que són veritables trampes de persones. El cas paradigmàtic —però no l'únic— és la doble tanca de Melilla amb concertines que fan talls profunds a les persones que intenten creuar, i vigilades per policies que impedeixen el pas.¹³

Per això hi ha organitzacions que reclamen “**Vies segures**”, canals humanitaris per on les persones que volen sol·licitar l'asil puguin circular sense haver de caure en mans de màfies que les explotin i posin les seves vides en perill.

La informació sobre els possibles països de destí circula molt ràpid, i les persones refugiades saben bé en quines condicions se les rep a cada país. Alemanya i Suècia són els països que garanteixen unes millors condicions d'acollida a les persones refugiades, i per aquest motiu són els dos països que reben més demandes d'asil.¹⁴ Els fluxos cap a aquells països són, doncs, més importants, mentre que altres països veïns han vist com han rebut demandes molt inferiors al que s'esperaven. Però qui arriba al seu destí és una minoria, i una proporció gran de persones queda estancada en camps, amb la llibertat de circulació restringida.

11. Dada de juliol del 2016. Per conèixer informació actualitzada de les persones arribades —i també del nombre de morts— creuant el Mediterrani, vegeu: <http://www.iom.int/news/migrant-refugee-deaths-sea-pass-3000-arrivals-near-250000>

12. Tom Miles. “More Europe-bound migrants may be dying in Sahara than at sea: report” Reuters, 15 de juliol de 2016..

13. Sense comptar el desastre de Tarajal on, el mateix dia, van morir ofegades quinze persones immigrades atacades amb bales de goma dins l'aigua. La tanca de Melilla

genera morts puntuals, però de manera continuada, per dessagnament. Per a més informació, vegeu: http://www.eldiario.es/desalambre/valla_de_melilla/

14. Segons el web “Barcelona, ciutat refugi”, Suècia és el país que fins ara ha rebut més sol·licituds per càpita, 4,3 per cada 1.000

habitants, i el que té una proporció de concessions de protecció més alta, el 71% de totes les decisions que pren. Alemanya és el que més sol·licituds ha rebut, una de cada tres del total de sol·licituds de la Unió Europea, i el que més en concedeix en valors absoluts, un 26% del total.

CAMP O CIUTAT?

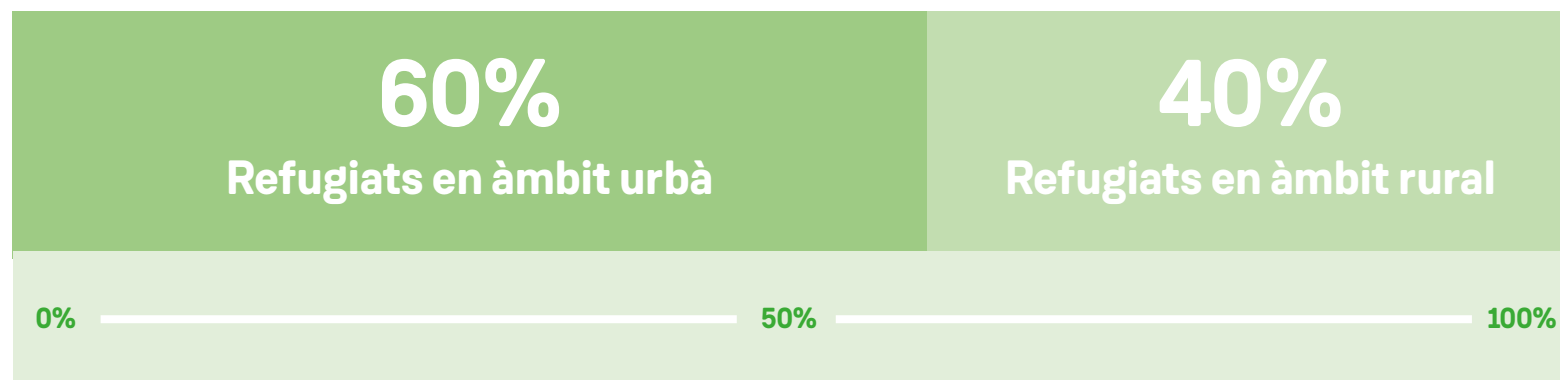
Tot i que la situació dels refugiats que més es coneix és quan viuen a camps de refugiats, aquesta és només una de les alternatives. En efecte, existeixen altres opcions, com el reassentament espontani en àrees rurals, o el reassentament a ciutats. La proporció de persones refugiades que acaben vivint a les ciutats, com mostra la taula 5, és molt elevada:

La proporció de refugiats i desplaçats interns que van a parar a les ciutats és de gairebé 60% al 2016, i en proporcions semblants els anys anteriors, sempre per sobre del 50%.

La proporció de refugiats i desplaçats interns que van a parar a les ciutats és de gairebé 60% al 2016, i en proporcions semblants els anys anteriors, sempre per sobre del 50%. El fet que les persones forçades a migrar prefereixin, sempre que els sigui possible, reassentar-se a les ciutats abans que en camps o en entorns rurals té a veure amb les possibilitats de reintegrar-se en una vida normalitzada més fàcilment. “Tres raons porten als desplaçats a instal·lar-se a les ciutats: per trobar feina, per inscriure el seu estatut de persona desplaçada a les autoritats, i per trobar una mica de seguretat.”¹⁵ Sovint, els refugiats tenen més possibilitats de trobar una vida normalitzada en ciutats que en camps. Tot això fa preveure que les ciutats hauran d’estar més i més preparades per afrontar aquest repte.

TAULA 5.

PROPORCIÓ DE PERSONES REFUGIADES I DESPLAÇADES INTERNES QUE VIUEN EN CAMPS DE REFUGIATS O EN CIUTATS (2015) (EN %)

15. Orchard, P. (2007). “Les déplacés urbains: Les déplacés internes et les réfugiés dans les villes” a *La Sécurité Humaine pour un*

siècle Urbain. Défis locaux, perspectives mondiales. Sécurité Humaine Villes.

Font: ACNUR (2016) Tendencias globales 2015. Edició en línia: ACNUR/UNHCR. p. 53. La dada és un càlcul sobre una mostra de

prop de 13 milions de persones refugiades, no sobre el seu nombre total.

Condicions de vida de les persones refugiades al camp (de refugiats) i a la ciutat

Les diferències entre viure en un camp de refugiats i en una ciutat són molt grans. D'entrada, i probablement sigui el motiu més important, tenir les persones tancades en un camp els resta autonomia i dificulta que puguin refer la seva vida per si mateixos. A banda d'aquests motius, vegem amb més detall altres factors que fan que les persones refugiades prefereixin viure a la ciutat que als camps:

Seguretat: Un dels majors problemes dels camps de refugiats és, paradoxalment, la manca de seguretat. Tot i que teòricament les persones es "refugien" als camps per trobar protecció, no sempre és el que s'hi troben: perquè els bens bàsics (alimentació, roba, etcètera) són molt escassos, perquè hi ha poca llum quan es fa fosc als camps, perquè sovint hi ha casos d'agressions sexuals, els camps de refugiats no són els llocs més segurs.

Dones refugiades i seguretat

En general, dones i nenes refugiades estan més exposades a episodis de violència sexual i de gènere, incloent assetjaments, agressions sexuals, violacions, segrestos amb finalitat d'exploatació i tràfic de persones. En el procés d'escapar, sovint dones i adolescents es veuen forçades a sotmetre's a actes sexuals amb guardes fronterers a canvi d'autoritzacions de pas o s'arrisquen ser objecte de prostitució forçada. També s'han registrat nombrosos casos d'abusos per part del personal de seguretat. Els nivells de violència de gènere intrafamiliar solen augmentar en aquests contextos. El desplaçament forçat també fa augmentar el número de matrimonis de les adolescents i repercuteix en l'educació de les nenes, que deixen d'anar a l'escola en més mesura que els nens.

Cal destacar, però, que en contextos de desplaçament forçat les dones també han demostrat una gran capacitat de resiliència i adaptació i iniciativa per desafiar les adversitats. Moltes dones han aprofitat per assumir rols nous, adquirir noves habilitats, autonomia i poder. Existeixen molts exemples de iniciatives de dones per desenvolupar xarxes de suport mutu (com les "Águilas Emprendedoras" de Costa Rica, que fan suport mutu i ajut psicològic a través del teatre¹⁶), posar en marxa projectes econòmics o activitats educatives per als seus fills i filles.

A les ciutats, hi ha alguns mecanismes més per protegir les persones refugiades, com fer respectar la intimitat de les persones refugiades, ser discrets amb els llocs on resideixen, per evitar que puguin ser atacades.

Inscripció com a persona refugiada i accés als serveis públics: Tot i que les persones tenen dret a demanar asil tant bon punt entren en un país, no existeix cap garantia que se'ls reconegui. Tant als camps de refugiats com a les ciutats, és imprescindible aconseguir una acreditació que reconegui la condició de persona refugiada, per accedir als serveis públics per poder cobrir les necessitats més bàsiques.

Si a la ciutat és menys costós oferir serveis bàsics, perquè les estructures ja estan muntades, als camps de refugiats tota la infraestructura s'ha de crear de nou, la qual cosa sol suposar molta més despesa, i requereix més temps per posar en marxa les infraestructures.

16. <http://livelihoods.acnur.org/buscar-por-categoria/art/grupo-de-mujeres-refugiadas-aguilas-emprendedoras/>

Infants i joves refugiats i accés a l'educació

Un 51% de les persones refugiades són menors d'edat, és a dir, més de trenta milions d'infants i joves. Si les persones adultes tenen el repte de mantenir les famílies, aconseguir una alimentació suficient i, en la mesura del possible, algun ingrés extra, infants i joves tenen el repte de no malbaratar les seves oportunitats de futur. Un dels reptes més urgents per als menors refugiats és poder garantir la seva escolarització.

Segons l'Alt Comissionat de Nacions Unides sobre Refugiats (ACNUR), només un 50% dels infants i joves refugiats estan escolaritzats en educació primària, només un 25% poden assistir a l'educació secundària, i no més de l'1% tenen accés a la universitat.¹⁷ Els motius més recurrents pels quals els menors d'edat no accedeixen a l'educació són els següents: la manca de documentació per a poder inscriure's a l'escola i legislacions exclouents; el fet de no dominar l'idioma en el qual s'imparteixen les classes; tenir més edat de l'acceptada; la manca de places a les escoles; la discriminació o l'assetjament dels joves refugiats a les escoles, que provoquen l'abandonament escolar; o motius relacionats amb el gènere, com el no-reconeixement de la importància de l'educació de les nenes, o els embarassos prematurs; o el treball infantil.

Ocupació: En els camps de refugiats existeixen activitats laborals, però sovint lligades a les necessitats més immediates (compravenda de menjar i roba, telefonia per contactar amb familiars, etcètera). Tot i que s'hi desenvolupa una certa activitat informal, no s'hi pot trobar qualsevol mena de feina.

A les ciutats, la possibilitat de trobar feina depèn de si les persones poden obtenir un permís de treball. Per llei, les persones refugiades haurien de rebre automàticament permisos de treball, però a la pràctica es denega l'asil a un percentatge molt alt de persones sol·licitants, per la qual cosa no és tant fàcil trobar un treball legal a la ciutat. Això genera unes condicions de vulnerabilitat que faciliten l'explotació laboral i revictimitzen les persones refugiades.

Homes guanyadors de pa¹⁸

Els homes adults i els nens són sovint els més afectats pels conflictes armats, perquè en pateixen més violència directa (hi moren més homes que dones), i pel risc de ser reclutats a la força en exèrcits i grups armats. Una mica menys del 50% de les persones refugiades són homes. Dels homes, s'espera que donin suport a les llars i les comunitats exiliades, i sovint pateixen molt baixa autoestima quan deixen de ser autònoms i es converteixen en beneficiaris de l'assistència.

Com s'ha vist en aquest apartat, les condicions de vida en un camp de refugiats i en una ciutat són força diferents, però sempre amb dificultats considerables perquè les persones refugiades puguin satisfer per si mateixes les seves necessitats més bàsiques.

17. <http://www.unhcr.org/education.html>.

18. L'expressió "homes guanyadors de pa" s'utilitza com a contraposició a "dones cuidadores" en referència al paper tradici-

onalment atorgat en funció del gènere de les persones. Es refereix al fet que, segons els rols tradicionals de gènere, s'espera dels homes que satisfacin les necessitats de la família, i aportin, a través del seu

treball, els ingressos mínims per mantenir la unitat familiar, o part d'aquesta. Aquesta expectativa és una construcció social lligada a la identitat de gènere i, com a tal, es pot canviar. Sovint les guerres fan que es refo-

rcin els rols de gènere, però, paradoxalment, són alhora una oportunitat de canvi (per exemple, homes que es mobilitzen contra el reclutament obligatori, dones que assumeixen feines remunerades...)

REFUGI I RESILIÈNCIA

S'ha de tenir en compte que, tot i que les persones refugiades i desplaçades internes estroben temporalment en una situació vulnerable, són persones com qualsevol altra, capaces de fer-se càrrec de si mateixes si en tenen l'oportunitat. Per això és molt important que visquin en unes condicions que els permetin com més autonomia millor, que puguin treballar, anar a escola, etcètera, en les situacions més normalitzades possibles.

Cal no oblidar que aquesta “temporalitat” pot arribar a ser molt llarga, i que, per tant, mentrestant les persones refugiades i desplaçades internes haurien de poder refer les seves vides on estiguin, no només esperant el moment en què puguin retornar.

El 14è dalai-lama, Alexander Graham Bell, Joseph Conrad, Albert Einstein, Ismail Kadare, Rigoberta Menchú, Jean Reno, entre moltes altres persones famoses, han estat refugiades, però han pogut refer la seva vida —i aconseguir èxits!— pel fet d'haver pogut superar l'experiència d'haver patit la condició de refugiat o refugiada.

Reflexions i propostes

Amb sis grups de cinc persones, recolliu les llistes de necessitats de les persones refugiades: quines creieu que poden cobrir per si mateixes i quines no?

Tres dels grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en un camp de refugiats, i els altres tres grups treballaran sobre les necessitats que no poden cobrir per si mateixes en una ciutat.

Necessitats que un/a jove refugiat/ada pot cobrir per si mateix/a en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Necessitats que un home refugiat pot cobrir per si mateix en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Necessitats que una dona refugiat pot cobrir per si mateixa en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Reflexions i propostes

Amb sis grups de cinc persones, recolliu les llistes de necessitats de les persones refugiades: quines creieu que poden cobrir per si mateixes i quines no?

Tres dels grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en un camp de refugiats, i els altres tres grups treballaran sobre les necessitats que no poden cobrir per si mateixes en una ciutat.

**Necessitats que un/a jove refugiat/ada
pot cobrir per si mateix/a en una ciutat.**

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

**Necessitats que un home refugiat
pot cobrir per si mateix en una ciutat.**

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

**Necessitats que una dona refugiada
pot cobrir per si mateixa en una ciutat.**

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

ALTRES RECURSOS

- Visita guiada: La Maternitat d'Elna és un museu al sud de França, a través del qual es pot intuir la duresa de les condicions de vida al camps de refugiats del sud de França on van anar a parar moltes persones que fugien de la Guerra Civil Espanyola.
<http://www.ville-eln.fr/fr/information/71625/la-maternite-suisse>
<http://www.maternitesuisse.delve.com/version-espagnole.html>
- **Villellas, Maria.** “Una mirada feminista sobre crisi de Refugi Europa”. Publicat a La Directa, 21 d'abril de 2016. L'article fa una lectura de gènere sobre l'impacte de la violència armada i el refugi. <https://directa.cat/actualitat/una-mirada-feminista-sobre-crisi-de-refugi-europa>
- **El web** “Dones, pau i seguretat” és un portal que reflecteix l'impacte de la guerra sobre les dones, i també el paper que aquestes poden tenir en la construcció de pau. <http://donespauseguretat.cat/> inclou una fitxa sobre “Gènere, conflictes i desplaçament forçat”: http://donespauseguretat.cat/wp-content/uploads/2016/07/FI06_Desplacament-1.pdf
- **Sierra Leone Refugee All Stars:** *Living like a refugee* https://www.youtube.com/watch?v=9fEtBo_H9zw Cançó escrita i cantada per un grup musical compost per homes refugiats de Sierra Leone. Les lletres en anglès es poden trobar a http://www.scholastic.ca/education/steppingupwithliteracyplace/standupforhumanrights/_pdfs/refugee_lyrics.pdf

3. **Fugir de la guerra**

INTRODUCCIÓ

Les persones no abandonen casa seva, les seves possessions, feines o amistats sense un motiu molt important per fer-ho.

Malauradament, darrere de cada persona que ha hagut de deixar casa seva per la força, sovint hi ha històries molt dures. En aquest apartat s'explica un dels el motius —relacionat amb la guerra— que fa que les persones fugin de casa seva.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Entendre per què les guerres forcen el desplaçament de la població civil
- Conèixer les característiques principals de les guerres actuals
- Sensibilitzar sobre la importància de prevenir les guerres

Activitat 3. Vies segures?

Nivell de dificultat: Mitjà

Intenció educativa: Visualitzar les dures conseqüències que té viure en un context de conflicte armat (desplaçaments forçats i morts).

Reconèixer la importància de distingir la població civil dels combatents en els conflictes armats actuals.

Resum: Es dibuixa una graella al terra de 12 x 12 quadres. El grup ha d'aconseguir creuar aquesta graella en fila índia, sabent que els poden atacar diferents grups armats.

Duració: 20-30 minuts pel joc (el temps pot variar molt en funció de la concentració del grup, i 20-30 minuts per a la reflexió. (10 minuts de preparació per dibuixar la graella a terra).

Tipus: Dinàmica de grup amb moviment lent.

Grup: Activitat en gran grup.

Material: Cinta adhesiva de paper (com la que fan servir els pintors) o guix per marcar a terra (de l'aula o del pati) la graella de 12 x 12 caselles.

Un mapa de la graella on està dibuixat el camí que poden agafar les persones que creuen el país. Una alarma (de telèfon, per exemple), o soroll d'instrument musical per indicar quan s'ha trepitjat una casella que rep un atac.

DESENVOLUPAMENT:

- S'explica a l'alumnat que es troben en un país afectat per la guerra, en el qual han d'intentar fer vida normal, com anar a comprar, anar a l'escola o a l'institut... i que per fer-ho, han de moure's per la graella, intentant creuar-la. El problema és que en el seu camí poden patir tota mena d'atacs.

El seu objectiu és, doncs, que el màxim de gent aconsegueixi passar a l'altre costat de la graella, sabent que només hi ha un camí correcte (que el/la professor/a haurà definit per endavant en un "mapa" que representa la graella). El professor o professora ha de vigilar per quines caselles passa el grup, i sempre que trepitgin la casella equivocada, el professor ha de fer un brunzit per indicar l'atac, i llegir la peça de text que indica què ha passat (vegeu-ne exemples més endavant).

Per creuar hi ha diferents indicacions que s'han d'explicar a l'alumnat:

- Hi ha caselles segures i caselles que són atacades. La persona que trepitgi una casella equivocada és atacada per actors armats i queda ferit/ida o eliminat/ada del joc (a discreció del professor/a).
- Els participants han de passar en fila índia, tots per les mateixes caselles, per evitar pèrdues (així trepitgen les caselles que ja saben que són segures).
- Quan una persona és ferida o assassinada per un atac, tot el grup torna enrere, i comença de nou des de la casella de sortida. Les persones ferides (que perden una cama, la vista, etcètera.) hauran de ser ajudades per la resta del grup (no cal que vagin les últimes de la fila). Les persones assassinades ja no poden creuar la graella, però poden ajudar la resta del

grup indicant per on passar, sempre sense parlar (només comunicació no verbal). Segueix, doncs, la persona que es tava en segona posició a la fila índia i es torna a provar de creuar la graella des de la casella d'inici.

- (Per facilitar la feina) Les caselles que poden trepitjar els participants són les tres que tenen al davant de cada casella (la que té just al davant, la que té al davant a l'esquerra, i la que té al davant a la dreta).
- El grup ha de fer l'activitat en silenci, per facilitar la concentració. El joc acaba quan una part del grup aconsegueix creuar la graella, o bé quan tothom queda eliminat del joc, o bé passats 30 minuts.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

- ♥ **Emoció:** Ha estat fàcil o difícil creuar? Com us heu sentit? (preguntar diferenciant cada rol que s'ha tingut al joc: Què heu sentit quan estàveu encapçalant la fila índia? Com us heu sentit quan estàveu al darrera? Com us heu sentit quan us han matat? I quan us han ferit? Quan han matat algú del grup? Ferit a algú del grup? Quan teníeu una persona dependent a càrrec?)
- 👁️ **Observació:** Quins tipus d'atacs heu rebut com a població civil? Per part de qui? A banda dels morts i dels ferits, què més ha quedat destruït? Com afecta això les persones? En alguns casos, els actors justificaven els atacs i en d'altres no. Quins arguments feien servir alguns dels actors per justificar els atacs? Us heu sentit més segurs sabent que hi havia un camí "protegit"? Era suficient/insuficient?

Raonament: Com definiríeu una guerra o conflicte armat? Quines en són les conseqüències? El dret internacional humanitari, que regula el “dret” a les guerres, prohibeix matar i atacar civils. Creieu que es respecta aquesta prohibició? En les guerres, un 75-90% dels morts són civils, per què creieu que passa? Són tot errors? Quina responsabilitat tenen els estats i els grups armats en ferir i matar civils? D'on surten les armes que maten aquests civils?

Moltes organitzacions humanitàries reclamen tenir “**vies segures**” per on la població pugui circular sense ser atacada. Creieu que pot ser una solució? En quin sentit sí i en quin sentit no? Quines són les diferents causes de les guerres? Com creieu que es podrien limitar? Creieu que és més útil actuar sobre les causes o sobre les conseqüències de les guerres?

Acció: Quines propostes faríeu per actuar sobre les causes dels conflictes armats?

Propostes d'acció: informeu-vos de la demanda de crear “vies segures”. Què s'està demanant? (en podeu trobar informació a: <http://www.oxfamintermon.org/es/accion-humanitaria/proyectos/vias-seguras>) Qui ho fa? Com hi podeu col·laborar? Informeu-vos del que fan organitzacions que reclamen el desarmament i el control de les exportacions d'armes. Què demanen? Com hi podeu col·laborar?

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, compartiu informació sobre els conflictes armats i sobre les conseqüències que tenen sobre les persones civils.

Conflictes armats

S'entén per **conflicte armat**¹⁹ “tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any o un greu impacte en el territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (p. ex. població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- Demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- Oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder;
- O control dels recursos o del territori.”

Durant l'any 2015 la xifra de conflictes armats va seguir la tendència d'anys anteriors, amb un total de 35 casos (36 el 2014, 35 el 2013, 38 el 2012). La major part d'aquests enfrontaments es van concentrar a l'Àfrica (13) i a Àsia (12), en línia amb anys anteriors. De la resta de casos, sis van tenir lloc a l'Orient Mitjà, tres a Europa i un a Amèrica (Colòmbia).²⁰

Les característiques principals dels conflictes armats són les següents:

- **Multicausalitat:** Les causes dels conflictes armats solen ser múltiples i diverses (com s'ha comentat a la definició, lligades a la lluita per la representació política, la identitat, recursos, fronteres...).

L'any 2015, 24 conflictes armats (equivalents a un 69% dels casos) van estar causats principalment per l'oposició al Govern —ja sigui a les seves polítiques internes o internacionals— i la lluita per accedir al poder, o bé l'oposició a l'Estat. Del total de 35 conflictes armats, 19 casos (que representen un 54% del total) van tenir entre les seves motivacions de fons demandes d'autodeterminació o autogovern i aspiracions identitàries.

- **Dimensió interna internacionalitzada:** Els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats²¹ o internacionals. La majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, els interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, a la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

Al 2015 només un dels contextos va ser catalogat com un conflicte armat internacional —Israel-Palestina—; vuit van tenir un caràcter eminentment intern, i la gran majoria van ser interns internacionalitzats (26 dels 35 casos, equivalents a un 74%).

19. Totes les dades, definicions i apreciacions d'aquest apartat s'han extret de diversos autors (2016). Alerta 2016! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz. Bellaterra: Escola de Cultura de Pau/lcaria. <http://escolapau.uab.cat/img/programas/alerta/alerta/16/alerta16e.pdf>

20. Diversos autors (2016). Op. Cit. p. 32-33. Per tenir informació actualitzada sobre conflictes armats, podeu consultar els materials de l'Escola de Cultura de Pau, i en particular la seva base de dades de Conflictos y construcción de paz (<http://escolapau.uab.es/conflictosypaz/index.php>).

21. Es considera **conflicte armat intern** l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament des de l'interior. S'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un

conflicte armat intern internacionalitzat també es té en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, i llancen els atacs aquests. Finalment, s'entén per **conflicte internacional** aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.

- **Varietat d'actors:** Els conflictes solen estar protagonitzats pel govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició. Però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Existeixen, a més, altres actors (com els mitjans de comunicació, missions de pau, etcètera) que no participen directament en les accions armades però que sí que influeixen de manera significativa en el conflicte.
- **Mitjans:** L'instrument bèl·lic més utilitzat és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants de la majoria de les víctimes mortals dels conflictes armats). En molts casos s'utilitzen mitjans que no responen a un enfrontament entre dues parts: atacs suïcides, atemptats, violència sexual, desplaçament forçat de la població i, fins i tot, la gana, són també utilitzats com a instruments de guerra. El 2015 s'ha vist un fort increment del desplaçament forçat de població, una tendència a l'alça que ja s'havia observat en anys anteriors.
- **Intensitat:** La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i l'impacte en la població i en el territori. Tanmateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (nombre i la fragmentació dels actors involucrats, nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat, grau d'internacionalització del conflicte, elasticitat dels objectius i voluntat política de les parts per assolir acords, etcètera). Gairebé un terç dels conflictes de 2015 van ser d'alta intensitat i en molts casos van presentar nivells de letalitat molt per sobre de les mil víctimes mortals anuals. Cal destacar que en els últims anys es percep un augment en els nivells de letalitat dels conflictes armats.²²

Conseqüències dels conflictes armats

La conseqüència principal dels conflictes armats és la destrucció que generen, tant pel que fa al nombre de morts i ferits i altres aspectes que afecten les persones (salut mental, teixit social...), com pel que fa a la destrucció d'infraestructures (hospitals, escoles, ponts, preses, etcètera) que, a la vegada, empitjoren la qualitat de vida de les persones:

Un dels problemes dels conflictes armats és el fort impacte sobre la població civil.²³ Es calcula que en un conflicte armat, la població civil és la víctima principal (es calcula que entre el 75-90% de les morts són civils), molt per sobre dels militars. Això succeeix, en part, perquè els atacs a la població civil han esdevingut una estratègia de guerra de diferents actors armats, per debilitar els possibles suports de la població amb l'enemic. I també, en part, al fet que cada vegada és més difícil distingir entre la població civil i els actors armats (guerrillers vestits de civil, militars que fan tasques d'acció humanitària vestits de civils, etcètera) que posen en perill la població civil.

Però les conseqüències de la violència armada no es limiten a les víctimes mortals. També inclouen execucions sumàries, detencions arbitràries, tortures, segrestos i altres múltiples abusos físics i psicològics, desplaçaments forçats de població, violència sexual, reclutament de menors i altres múltiples abusos contra nens i nenes, entre d'altres dinàmiques.

Els elevats nivells de destrucció de les infraestructures en molts dels països amb conflictes armats també tenen un impacte greu en la manca d'accés a l'atenció sanitària a persones ferides, i fins i tot afavoreixen la propagació de malalties.

22. Per citar-ne els casos més greus de l'any 2015, s'estima que prop de 7.500 persones van morir a causa del conflicte armat al nord de Nigèria; més de 3.400 insurgents haurien perdut la vida en el marc de les

operacions antiterroristes de les forces militars del Pakistan; unes 4.400 persones van morir a Ucraïna; uns 3.000 insurgents haurien mort en operacions de l'Exèrcit egipci al Sinaí; almenys 16.200 vícti

mes mortals entre la població civil com conseqüència del conflicte armat a l'Iraq; i 55.000 persones més van perdre la vida a Síria en un sol any.

23. Una de les principals regles del dret internacional humanitari, que regula el que els actors armats poden i no poden fer en un conflicte armat, diu que no es poden matar civils.

Factors que afavoreixen l'existència de conflictes armats

A banda de les causes que fan que en un país esclati un conflicte armat, hi ha un seguit de motius que faciliten l'existència de les guerres.²⁴ Entre aquests motius, els més importants són els següents:

- La presència **d'actors que treuen profit econòmic de les guerres** i, per tant, faran el possible perquè aquestes continuïn. Aquests actors poden ser empreses militars (fàbriques d'armament, empreses de serveis de mercenaris, etcètera) o també empreses civils que es lucren amb les guerres (com empreses d'enginyeria civil, telecomunicacions, entre d'altres que esperen aconseguir contractes en la reconstrucció postbèl·lica d'un país, grans empreses que volen controlar un recurs natural valuós, bancs que inverteixen en indústria militar per treure'n profit...). Un informe recent identifica, també, les empreses que s'estan beneficiant del control dels refugiats, i denuncia que “alguns dels beneficiaris dels contractes de seguretat a les fronteres són alguns dels principals venedors d'armes a la regió d'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica”, cosa que fa que algunes empreses es puguin beneficiar doblement d'una mateixa tragèdia.²⁵
- La facilitat per finançar guerres: Sovint, el context de conflicte armat genera una situació de pèrdua de la governabilitat. Alhora, com que la riquesa en recursos naturals sol ser un dels motius d'enfrontament, molts països amb conflictes armats són extremament rics en recursos naturals —es parla, fins i tot, de la “maledicció de la riquesa”—, perquè els països pateixen la guerra precisament perquè són rics en recursos, i que hi ha actors que s'hi volen lucrar il·lícitament. La davallada en la governabilitat, i la riquesa en recursos naturals facilita que els actors armats explotin aquests recursos (petroli, diamants, or, coltan, opi, co-

caïna) per finançar les armes i els sous dels soldats. També n'és un factor el fet que els governs dediquin una part del pressupost tant elevada a despesa militar any rere any —l'any 2015, Espanya es va gastar 17.445.000.000 d'euros en despesa militar, l'equivalent de 375 euros/persona en un any—. ²⁶

- La **proliferació i la facilitat d'accés a les armes**: Tot i que en el nostre país no és un costum gaire habitual, aconseguir una arma pot ser molt fàcil. Existeixen molts pocs controls a les exportacions i a les importacions d'armes, el preu pot ser molt econòmic (en alguns països es pot arribar a comprar una metrallera AK47 pel preu d'un pollastre). Tots aquests motius fan que, en el món, hi hagi més armes de les que seria desitjable, la qual cosa és una porta oberta que hi hagi més enfrontaments armats.
- La **cultura de la violència** i la falta d'imaginació per a resoldre els conflictes sense violència. Tot i que existeixen un munt de mecanismes per prevenir les guerres (embargaments econòmics i embargaments d'armes, negociacions preventives per mirar de resoldre un conflicte abans que arribi a ser violent, etcètera), poques vegades es tenen en compte. En molts contextos de tensió, hi ha indicadors que poden fer preveure que la situació podria portar a un enfrontament armat (greus desigualtats, discurs de l'odi, govern feble, desestabilització regional...), i és possible prendre mesures preventives, però malauradament s'apliquen massa sovint els vells mecanismes militars.

24 Alguns autors parlen de “causes objectives” de la guerra (com la lluita pel poder polític, la discriminació d'alguna minoria en concret, la competició per recursos naturals...) i de “causes subjectives” (que es refereixen als motius pels quals

les persones accepten que hi hagi guerres, com la banalització de la indústria militar, la cultura de la violència, etcètera). civils.

25 Vegeu l'informe Akkerman, Marc (2016) “Guerres de frontera: Els fabricants i venedors d'armes que es beneficien de la tragèdia dels refugiats a Europa”. Edició en línia: Stop Wagenhandel/Transnational Institute/Centre Delàs. Resum executiu

en català a: http://www.centredelas.org/images/INFORMES_i_ altres_PDF/Bor-der-Wars-exec-summ-Catalan-web.pdf

26 Dades de la base de dades de la despesa militar del Centre Delàs, any 2015.

ALTRES RECURSOS

- Visita guiada: Per comprendre l'impacte de la guerra sobre les persones, apunteu-vos a la visita dinamitzada del MNAC sobre la Guerra Civil Espanyola, on es tracta, entre altres temes, la fugida de persones a causa de la guerra. <http://www.museunacional.cat/ca/art-i-compromis-respostes-la-guerra-civil>
- Fundipau: I si estiguéssim en guerra? <http://fundipau.org/wp-content/uploads/2016/01/denip2016-1.pdf> Lectura d'un conte i joc de rol per simular els efectes dels conflictes armats sobre les persones.
- “Testimonios de algunos niños sirios refugiados en Líbano” de UNICEF <https://www.youtube.com/watch?v=Sxq4cGlxedU&feature=youtu.be>
o “Los niños sirios refugiados en Líbano y Jordania nos cuentan su experiencia” de World Vision. <https://www.youtube.com/watch?v=daEz9bQ73il&feature=youtu.be> tots dos en àrab subtitulat en castellà.
- Barbeito, Cécile. *122 acciones fáciles (y difíciles)* para la paz. Madrid: Catarata. Adreçat a joves, el llibre permet donar idees concretes del que es pot fer per posar fi a les guerres i a altres formes de violència.

- Vídeos que recullen les condicions de vida de refugiats als camps:

4. Altres motius de desplaçament forçat

INTRODUCCIÓ

La violència i la guerra són una de les causes, però no pas les úniques, que porten a massa persones a escapar-se del context en què viuen. Poden haver-hi molts altres motius. Quines són aquestes altres causes? En aquesta secció es descobriran altres motius pels quals les persones es desplacen, sovint menys reflectides pels mitjans de comunicació.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Saber identificar altres motius de desplaçament forçat
- Identificar exemples en el món dels diferents motius de refugi, segons la definició d'ACNUR.

Activitat 4. De primera mà

Nivell de dificultat: Fàcil

Intenció educativa: Conèixer altres motius menys coneguts de desplaçament forçat.

Apropar-se a la realitat de la discriminació i la persecució política.

Empatitzar amb l'experiència de vida de les persones desplaçades.

Resum: Escoltar el testimoni d'una persona refugiada.

Duració: 30 minuts de presentació, 15 minuts de preguntes de l'alumnat cap al/la ponent, i 5 minuts de valoració i conclusions. (Omplir les respostes de l'apartat "Reflexions i propostes" a casa, per donar temps de pair el que hagin sentit).

Tipus: Activitat d'escolta, socioafectiva.

Grup: Activitat en gran grup.

Material: -

DESENVOLUPAMENT:

- Convidar una persona refugiada a fer una xerrada a l'aula, perquè expliqui la situació dels drets humans en el seu país d'origen, la seva experiència de vida en concret en el país d'origen, com va marxar-ne, i com ha estat l'acollida a Barcelona/Catalunya. Passada la mitja hora de presentació, deixeu que sigui l'alumnat qui orienti la conversa a través de les seves preguntes.

Per contactar persones refugiades que vinguin a fer la presentació, es pot contactar amb Asil (<http://asil.cat>), o algunes de les entitats que en formen part, com ACNUR (<http://www.eacnur.org/ayuda-ong-africa-que-es-acnur/sede-de-acnur/>), la Fundació ACSAR (<http://www.fundacioacsar.org/>), ACATHI (<http://www.acathi.org/>), Amnistia Internacional (<http://www.amnistiacatalunya.org/paginas/>), etcètera.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

- ♥ **Emoció:** Què heu sentit escoltant el testimoni d'aquesta persona?
- 👁️ **Observació:** De tot el que ha explicat, què és el que més us ha cridat l'atenció?
- 🧠 **Raonament:** Relacioneu el testimoni amb la definició de persona refugiada: quin ha estat el motiu del desplaçament forçat, segons aquesta definició? Feu un llistat de les causes que han portat aquesta persona a fugir del seu país.
- 👉 **Acció:** Com creieu que es pot donar suport a altres ciutats i països que acullen persones refugiades?

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, relacioneu el testimoni explicat amb els casos recollits a la definició de persona refugiada: “perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, opinions polítiques, pertinença a un determinat grup social, de gènere o orientació sexual.”

D'entre les causes que porten les persones al desplaçament forçat, se'n poden distingir tres tipus:²⁷

Conflictes armats

- **Per motius polítics:** En aquesta categoria s'inclou la fugida de persones civils que escapen de contextos de conflicte armat, i també la persecució de règims autocràtics que assetgen persones per motius de nacionalitat, raça, religió, opinió política, grup social o orientació sexual.

En casos de conflicte armat es donen tant desplaçaments interns (cap a zones amb menor confrontació armada dins del mateix país) com desplaçaments que creuen les fronteres internacionals. En els casos de persecució de persones per motius polítics, les persones perseguides solen buscar asil en un altre país (demanant l'estatut de persona refugiada), perquè la persecució política sol ser igual de contundent a tot el país.

- **Per desastres naturals i canvi climàtic:** En aquest tipus de desplaçament forçat es troben les persones que han patit l'impacte de desastres naturals (inundacions, terratrèmols, esllavissades de terra...), les conseqüències del canvi climàtic (desforestació, desertificació, degradació de la terra, escalfament global...) i els efectes dels desastres fets

per l'home (radioactivitat, contaminació de terra i rius...). En els casos de desastres naturals i canvi climàtic, els moviments de desplaçament forçat solen ser més aviat interns. En aquesta categoria entrarien, per exemple, les 470.000 persones desplaçades al Japó arran del desastre de Fukushima l'any 2011, o el milió i mig de persones desplaçades a Haití arran del terratrèmol de l'any 2010.²⁸

- **Per motius relacionats amb el “desenvolupament”:** en aquesta categoria es troben les persones que s'han hagut de desplaçar com a resultat de polítiques i projectes d'infraestructura a gran escala (preses, carreteres, ports, aeroports, urbanisme, mineria, etcètera), o també amb la introducció d'espais protegits (reserves de biosfera). En aquesta categoria també es poden incloure les persones (que sovint anomenem “migrants” que marxen dels seus països buscant oportunitats de vida econòmicament més sostenibles.

Les persones afectades per desplaçaments a causa de grans infraestructures solen romandre dins de les fronteres del seu país d'origen. Aquest tipus de desplaçament forçat afecta, en gran mesura, les minories indígenes i ètniques, i les persones amb menys recursos. Dins d'aquesta categoria, entrarien per exemple les 6.600 famílies desallotjades o amb un alt risc de desallotjament —la majoria, residents de favelas o amb un poder adquisitiu molt baix— per la construcció d'infraestructures per als Jocs Olímpics de Rio 2016.²⁹ Les persones que es desplacen per buscar opcions de vida econòmicament més sostenibles es poden desplaçar internament o a l'estranger, com passa a Espanya des de fa molts anys, tant migració interna com emigració cap a països europeus.

27. Per a més informació, veure “What is forced migration?” <http://www.forcedmigration.org/about/whatisfm>

28. Dades de Internal Displacement Monitoring Centre (2016). Global Report on int-

ernational Displacement 2016. IDMC: Edició en línia: 30, <http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2016/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>

29. Dades de Internal Displacement Monitoring Centre (2016). Global Report on International Displacement 2016. IDMC: edició en línia. P. 63-64.

<http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2016/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>

Tot i que no se sistematitzen dades sobre la quantitat de gent afectada per cadascun d'aquests motius de desplaçament forçat a escala global, se'n poden dibuixar algunes tendències:

A diferència de la situació actual, cap a l'any 2000, el principal motiu de desplaçament forçat de població, tal com reconeixien organitzacions com ACNUR o Greenpeace, estava associat al canvi climàtic (sequeres, inundacions, etcètera).

Des de l'any 2003 i fins a l'actualitat,³⁰ els motius més recurrents tornen a tenir a veure amb l'acció de les persones (guerra, persecució política, discriminació de les minories, etcètera). Com conclou ACNUR als informes dels últims anys, l'augment del nombre mundial de persones refugiades i desplaçades internes al món, que arriba a màxims històrics, es deu, per una banda, al fet que els països triguen cada vegada més a trobar solucions a les persones refugiades, però també, d'altra banda, al fet que conflictes armats històrics i nous, així com la violència urbana, causen grans fluxos de població.³¹

Segons l'Internal Displacement Monitoring Centre, l'any 2015, 40,8 milions de persones s'han desplaçat internament o refugiat a causa de conflictes armats, mentre que el mateix any, 19,8 milions ho han fet per desastres naturals.³²

Una altra causa que ha anat creixent en els últims anys és també la persecució per motius d'orientació sexual: a països on està prohibit tenir relacions sexuals amb persones del mateix sexe, moltes persones gais, lesbianes i bisexuals són perseguides per la seva identitat de gènere i decideixen fugir.

30. Segons les tendències observades per IDMC, *ibid*, p. 65.

31. ACNUR. "El desplazamiento forzado en el mundo bate su cifra récord." 20 de juny de 2016.

<http://www.acnur.org/noticias/noticia/el-desplazamiento-forzado-en-el-mundo-bate-su-cifra-record/>

32. <http://www.internal-displacement.org/database>

ALTRES RECURSOS

- Visualitzar els testimonis de quatre persones refugiades de Sudan, Síria, Colòmbia i Somàlia recollides per ACNUR: “Con los refugiados. Dales luz” <http://www.conlosrefugiados.org/dalesluz/>

5. **Amb** **perspectiva**

INTRODUCCIÓ

Tot i que la premsa posa molta més atenció a unes informacions que a unes altres, és important saber que molt sovint això no reflecteix la realitat. Sabíeu, per exemple, que la gran majoria de persones refugiades estroben a països del sud, i no pas a Europa? I que la gran majoria de refugiats de Síria es troben a països de l'Orient Mitjà, i no pas a Grècia? Sabies que són molt i molt poques les persones a les quals s'ha permès assentar-se al nostre país?

En aquesta secció es mirarà de tenir una visió de la problemàtica amb fonts d'informació contrastades.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Entendre que és una problemàtica creixent.
- Ser conscients que qui més persones refugiades acullen són els països del sud.
- Analitzar críticament dades estadístiques.
- Qüestionar missatges esbiaixats dels mitjans de comunicació.

Activitat 5. Dades amb lupa

Nivell de dificultat: Fàcil

Intenció educativa: Conèixer algunes dades referents a les migracions forçades.

Trencar amb alguns missatges que es poden malinterpretar dels mitjans de comunicació.

Resum: Anàlisi de gràfiques i dades sobre les persones refugiades i desplaçades internes.

Duració: 20 minuts per a l'anàlisi documental, 30 minuts per a la discussió en gran grup.

Tipus: Activitat individual d'anàlisi.

Grup: Grups de quatre persones.

Material: Fotocòpies dels gràfics de l'annex 5, una fotocòpia per alumne/a. En funció de la maduresa del grup, escollir l'annex 5.1 o el 5.2.

DESENVOLUPAMENT:

Repartiu els gràfics de l'annex 5 que hagueu escollit per a l'activitat. Demaneu a l'alumnat, agrupat en grups de quatre persones, que analitzi les dades que consten als gràfics.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

 Observació: Quines conclusions traieu de les dades observades? Quines dades us han cridat més l'atenció i per què? Què heu après de nou?

 Raonament: Contrasteu aquestes dades i les de l'apartat "Una mica de context" amb el que pensàveu abans de fer l'activitat. Creieu que els mitjans de comunicació transmeten una informació que s'acosta a la realitat? En quin sentit sí? En quin sentit no? Hi ha altres informacions que creieu que seria important reflectir als mitjans? Per exemple, històries individuals, motius de desplaçament, necessitats actuals (vegeu la sessió 1)...

 Acció: Com creieu que es pot donar suport a altres ciutats i països que acullen persones refugiades?

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, recolliu les dades principals que s'han treballat als gràfics, i sintetitzeu les principals tendències actuals:

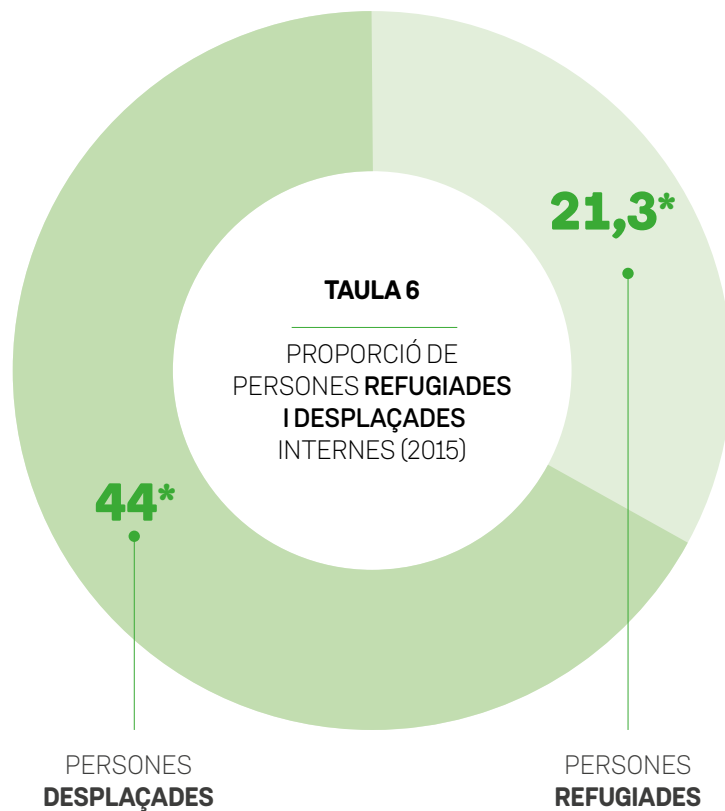
Es calcula que al món hi ha uns cent cinquanta milions de persones que viuen en un país diferent del que han nascut (migrants). D'aquests migrants es distingeixen les persones que han migrat voluntàriament, i aquelles que ho han fet de manera forçada. Dins de les migracions forçades, hi ha les migracions internes (persona desplaçada interna, o internally displaced person (IDP) en anglès) i les internacionals (persones refugiades) (vegeu al capítol 1 la distinció entre persona migrant, desplaçada interna i refugiada).

Vegem, en aquest apartat, algunes informacions que complementen el missatge que solen transmetre alguns mitjans de comunicació:

La crisi dels refugiats és una emergència mai vista?

En les últimes dècades, el nombre de persones que s'ha hagut de desplaçar per la força no para de créixer.

Malgrat el que pugui semblar per la informació que transmeten la majoria de mitjans de comunicació, **la proporció de persones desplaçades internes, les que no surten del seu propi país, és molt superior a la de persones refugiades.** A més, aquesta proporció de persones desplaçades internes, (actualment més del 60% del total de persones que ha hagut de fugir del seu context) va en augment.

En milions de persones*

En aquest sentit, és veritat que les xifres del total de persones refugiades i desplaçades internes representen una dimensió del problema que no s'havia vist en els últims 50 anys, però també es podria matisar que és més una emergència de persones desplaçades internes —que, a més, tenen menys protecció internacional, i per tant són més vulnerables— que de persones refugiades.

**Europa pateix una allau de
persones refugiades o
d'immigrants?**

Des de l'any 2015, en què hi ha hagut un augment significatiu en l'arribada de persones immigrants i refugiades, i que els mitjans de comunicació hi donen més cobertura, hi pot haver una sensació d'allau. Aquesta percepció ha de ser conscient, però, que la migratòria i de refugiats existeix des de fa

temps, i que la gran majoria de persones refugiades i desplaçades internes no es troben a Europa, sinó a l'Àfrica i l'Orient Mitjà:

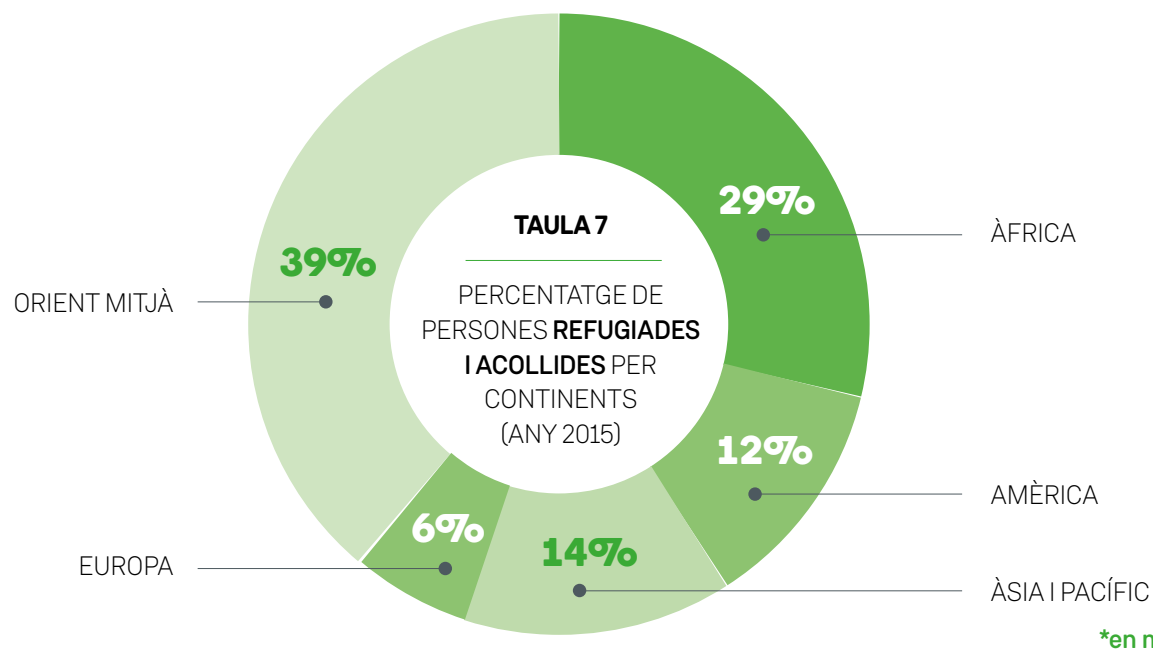
Dels deu països amb més persones refugiades del món, cap és Europeu. Aquests països són, per ordre segons la quantitat de persones acollides: Turquia, Pakistan, Líban, Iran, Etiòpia, Jordània, Kènia, Uganda, República Democràtica del Congo i Txad.³³ Aquests

deu països acullen prop de 9,4 milions de persones refugiades, el que representa un 44% del total de persones refugiades de tot el món.

Dels deu països amb més persones desplaçades internes del món, només un és europeu. Aquests són, per ordre segons la quantitat de persones desplaçades per l'interior dels seus països: Síria, Colòmbia, Iraq, Sudan, Iemen, Nigèria, Sudan del Sud, Ucraïna, República

Democràtica del Congo i Pakistan. Només aquests deu països acumulen el 66% del total de persones desplaçades internes, prop de trenta milions de persones.³⁴

Pel que fa a les persones refugiades i desplaçades internes per continents, les dades queden recollides a la taula següent:

33. Font: ACNUR (2016). Tendencias globales 2015. p.15-16.

34. Dades de Internal Displacement Monitoring Centre (2016). Global Report on International Displacement 2016. IDMC: edició en línia

<http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2016/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>

Font: ACNUR (2016). Tendencias globales 2015, p.2.

Un altre argument té a veure amb si Europa té o no la capacitat econòmica o demogràfica d'assumir les persones refugiades que estan arribant al continent. Davant d'aquest argument, caldria dir, en primer lloc, que l'acollida de refugiats és una obligació internacional, i que, per tant, no s'hauria de relativitzar o negociar en funció de la capacitat dels països. En segon lloc, cal tenir en compte que Europa és el continent més ric del planeta, per la qual cosa l'argument econòmic és bastant difícil de sostenir.³⁵

Pel que fa a la sostenibilitat demogràfica, atorgar l'asil a totes les persones que el sol·liciten suposa, ara mateix, un 0,36 % de la població total de la Unió Europea, una proporció que sembla prou assumible, sobretot tenint en compte que el desig de la major part de la població refugiada és tornar al seu país d'origen. D'aquestes dades se'n pot deduir fàcilment que no és Europa, sinó l'Orient Mitjà i l'Àfrica els continents que estan desbordats per acollir les persones desplaçades internes i refugiades. El desbordament de les capacitats dels països afectats posa en risc no només les persones que s'hi refugien, sinó també les comunitats d'acollida, amb qui sovint incrementen les tensions a causa de l'escassetat de recursos. És, doncs, molt important que, des d'Europa, es doni suport a d'altres països perquè no quedin superats per l'acollida de persones refugiades i desplaçades internes.

Conflicte i refugi: casos oblidats pels mitjans de comunicació

A banda dels nombres globals, hi ha un munt d'històries personals i col·lectives que les xifres no poden copsar. Encara que gran part de l'atenció internacional ha estat centrada en els refugiats que arriben a Europa, hi ha hagut casos molt significatius que han quedat invisibilitzats per la premsa. Per tenir una idea més acurada del fenomen del refugi i el desplaçament intern al món actualment, també és rellevant conèixer casos concrets com els que es presenten a continuació:³⁶

- **Amèrica Central:** Al llarg del 2015 es va desencadenar una crisi de protecció a l'Amèrica Central que ha afectat aquesta mateixa regió i l'Amèrica del Nord. L'augment de la violència a Salvador, Guatemala i Hondures ha obligat milers de dones, homes i nens a abandonar casa seva durant el 2015, principalment cap a Mèxic i als EUA. El nombre de refugiats i sol·licitants d'asil amb casos pendents procedents d'aquests tres països de l'Amèrica Central ha passat de 20.900 persones l'any 2012 a 109.800 persones l'any 2015. Tot i que aquestes xifres són molt inferiors a les de les crisis de refugiats de l'Àfrica i l'Orient Mitjà, s'han quintuplicat en només tres anys
- **Iemen:** La situació de guerra al Iemen s'ha deteriorat al llarg del 2015 i ha desencadenat un desplaçament intern a gran escala. A finals del 2015, 169.900 persones havien fugit a països veïns i al voltant de 2,3 milions de persones es van convertir en desplaçades internes durant l'any. Aquesta quantitat representa el 8-10% de la població total del país (26,8 milions), que ha estat desplaçada en només un any. A més, uns 267.200 refugiats d'altres països eren presents al Iemen a finals del 2015, dels quals un 95% eren procedents de Somàlia. Per complicar encara més la situació humanitària, més de la meitat de la població iemenita té menys de dinou anys, per la qual cosa en la població desplaçada per l'interior del país hi havia una elevada proporció de menors d'edat.
- **República Democràtica del Congo:** Es comptabilitza que, al 2015, hi ha hagut prop d'un milió i mig de desplaçats interns al país (novè país del món en nombre de desplaçats interns). La majoria d'aquestes persones han fugit de la violència armada i de les violacions de drets humans comesos per grups armats i militars, però també a causa de tensions entre comunitats i disputes per la terra i el control dels recursos naturals, així com desastres naturals. Sorprenentment, la major part de la població desplaçada es troba a zones de confrontació, i s'han donat casos de famílies que s'han hagut de desplaçar a altres regions del país dues o tres vegades en menys de dos anys, fet que els obliga cada vegada a començar de zero, interrompre l'educació dels fills, etcètera.

35. En aquest sentit, vegeu el valuós anàlisi d'Oxfam-Intermón "Els països rics donen una acollida pobre" del juliol de 2016.

(Vegeu també els gràfics a l'annex 5.2.) <http://www.oxfamintermon.org/sites/default/files/documentos/PaisosRicsAcollidaPobre.pdf>

36. Casos recollits d'ACNUR (2016) ibid i IDMC (2016) ibid.

Reflexions i propostes

Com creieu que es pot donar suport a altres ciutats i països que acullen persones refugiades?

A large light green rectangular area containing two columns of horizontal lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of each column, providing a space for students to write their reflections and proposals.

ALTRES RECURSOS

- Visita guiada: Les exposicions del Museu d'Història de la Immigració de Catalunya (MHIC) a Sant Adrià de Besòs permeten posar en context el fenomen dels desplaçaments de població al llarg de la història.
<http://www.mhic.net/>
- El web “Más que cifras” permet conèixer moltes dades de petició de refugi i de consecució d'asil a la Unió Europea i a Espanya, presentades de manera gràfica. Pot ser un bon recurs de base per a alguna activitat de Webquest o d'aprenentatge basat en problemes.
<http://www.masquecifras.org/>
- També la pàgina de l'ONU “Resposta als grans desplaçaments de refugiats i migrants” ofereix dades sobre aquesta realitat presentades de manera gràfica (infografies).
<https://refugeesmigrants.un.org/es/infographics>

Quadre de síntesi: 1. Què vol dir ser una persona refugiada?

Què creieu que més necessiten les persones refugiades?

Feu el llistat de les deu necessitats que us han semblat més importants.

Necessitats d'un/a jove de Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'un home de Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'una dona de Barcelona.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Quadre de síntesi: 1. Què vol dir ser una persona refugiada?

Què creieu que més necessiten les persones refugiades?

Feu el llistat de les deu necessitats que us han semblat més importants.

Necessitats d'un/a jove refugiat/ada.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'un home refugiat.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Necessitats d'una dona refugiana.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

Quadre de síntesi: 2. Com viuen les persones refugiades?

Amb sis grups de cinc persones, recolliu els llistats de necessitats de les persones refugiades: quines creieu que poden cobrir les persones refugiades per si mateixes i quines no?

Tres dels grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en un camp de refugiats, i els tres altres grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en una ciutat.

Necessitats que un/a jove refugiat/ada pot cobrir per si mateix/a en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Necessitats que un home refugiat pot cobrir per si mateix en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Necessitats que una dona refugiada pot cobrir per si mateixa en un camp de refugiats.

1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO

Quadre de síntesi: 2. Com viuen les persones refugiades?

Amb sis grups de cinc persones, recolliu els llistats de necessitats de les persones refugiades: quines creieu que poden cobrir les persones refugiades per si mateixes i quines no?

Tres dels grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en un camp de refugiats, i els tres altres grups treballaran sobre les necessitats que les persones refugiades poden cobrir per si mateixes en una ciutat.

Necessitats que un/a jove refugiat/ada pot cobrir per si mateix/a en una ciutat.			Necessitats que un home refugiat pot cobrir per si mateix en una ciutat.			Necessitats que una dona refugiada pot cobrir per si mateixa en una ciutat.		
1.	SÍ	NO	1.	SÍ	NO	1.	SÍ	NO
2.	SÍ	NO	2.	SÍ	NO	2.	SÍ	NO
3.	SÍ	NO	3.	SÍ	NO	3.	SÍ	NO
4.	SÍ	NO	4.	SÍ	NO	4.	SÍ	NO
5.	SÍ	NO	5.	SÍ	NO	5.	SÍ	NO
6.	SÍ	NO	6.	SÍ	NO	6.	SÍ	NO
7.	SÍ	NO	7.	SÍ	NO	7.	SÍ	NO
8.	SÍ	NO	8.	SÍ	NO	8.	SÍ	NO
9.	SÍ	NO	9.	SÍ	NO	9.	SÍ	NO
10.	SÍ	NO	10.	SÍ	NO	10.	SÍ	NO

Bloc 2.

-

Com es pot donar suport a les persones refugiades?

6. Persones refugiades benvingudes?

INTRODUCCIÓ

Ara que hem entès qui són les persones refugiades, desplaçades internes i migrants, on i com viuen, i quines són les causes per les quals s'han de refugiar a altres països, podem reflexionar sobre com nosaltres les podem acollir.

En aquesta secció veurem què fan els governs dels Estats i la Unió Europea per acollir (o no) persones refugiades.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Saber què és una persona refugiada
- Distingir diferents realitats del desplaçament forçat (persona desplaçada interna (IDP), persona refugiada (PR), immigrada)
- Conèixer els drets de les persones refugiades
- Reconèixer les seves necessitats més bàsiques

Activitat 6. Benvinguda al laberint

Nivell de dificultat: Mitjà

Intenció educativa: Reconèixer la complexitat dels processos de regularització en entrar en un país.

Empatitzar amb les experiències de les persones nouvingudes.

Resum: Joc de rol que representa les dificultats burocràtiques per aconseguir la regularització, amb presència de famílies i actors institucionals, entre d'altres.

Duració: 30 minuts per al desenvolupament de la dinàmica +20 minuts per al debat posterior (a banda del temps per a reunir el material, no cal temps extra de preparació).

Tipus: Dinàmica de grup.

Grup: Activitat en gran grup, amb rols diferenciats.

Material: Sis taules, sis cadires i sis cartells per identificar els actors amb taula, molts papers (poden ser papers en brut, blancs per una cara) i retoladors de colors. Molts bitllets de 50 i 100€ (es poden aprofitar bitllets d'algun joc de taula, o bé dir als empresaris que en dibuixin). Fotocòpies dels rols a l'annex 6.

DESENVOLUPAMENT:

Preparació de la dinàmica: Abans de començar, es trien vuit persones que es distribuïran per la sala simulant les institucions involucrades, i se'ls entrega la descripció del seu rol (vegeu l'annex 6): l'Administració central (Delegació del Govern), l'Ajuntament, la Policia, la immobiliària, les empreses i l'escola. Cadascuna tindrà un cartell per identificar-se. És interessant que també hi hagi algun observador i que anoti el més rellevant. L'alumne/a que representi el rol de director/a d'escola també pot fer l'observació de l'activitat.

- El joc acaba quan almenys una família ha aconseguit els tres objectius (habitatge, feina i escolarització) amb tots els papers en regla.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

- ♥ **Emoció:** Com us heu sentit les persones immigrants? Els empresaris? La policia? El delegat del govern? Els funcionaris municipals? El director de l'escola? Què ha anotat l'observador?
- 👁️ **Observació:** Quines situacions han provocat aquests sentiments? Identifiqueu, analitzeu i valoreu què és allò que els ha fet sentir d'aquella manera. Creieu que el que ha succeït a la dinàmica es correspon a la realitat? En quin sentit sí? En quin sentit no? Creieu que les pautes del joc corresponen exactament a la realitat? En quins aspectes sí? En quins aspectes no? (Per exemple, les batudes policials són cap a tothom o només cap a alguns col·lectius? Quines altres formes de control té la policia? (demander documentació, etc.); aconseguir un contracte de feina permet aconseguir un lloguer automàticament?, etcètera. Creieu que l'arribada de les famílies immigrades ha estat fàcil? Què és el que els ha facilitat aconseguir el seu objectiu? Què és el que ho ha dificultat?

✿ **Raonament:** Podreu enllaçar moltes d'aquestes reflexions amb l'explicació de les funcions de les diferents administracions (Govern central, policia, Ajuntament, altres actors socials). Què necessiten les persones immigrades en arribar al nostre país? Creieu que són necessitats assumibles, o que poden desbordar les capacitats locals? Com tracten les administracions a les persones immigrades? I els altres actors? Feu una llista d'arguments a favor i en contra que existeixin fronteres i polítiques que dificultin l'arribada de persones immigrades.

👉 **Acció:** Com penseu que s'hauria de fer l'acollida i la integració de les persones immigrades a casa nostra? Quines polítiques proposaríeu fer per facilitar-ne l'arribada?

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, expliqueu breument quines són les competències de cada actor:

Unió Europea: Tot i que la decisió de deixar entrar o no els refugiats a un país depèn dels països mateixos i no de la Unió Europea (UE), aquesta està tenint un paper clau en l'emergència actual de persones refugiades. Des del 1999, la UE intenta harmonitzar les polítiques d'asil dels països membres a través del Sistema Europeu Comú d'Asil (SECA),³⁷ per a què tots els països membres segueixin unes polítiques similars d'acollida per a les persones refugiades. A la pràctica, però, no tots els països —Espanya encara no ho ha fet— han incorporat aquestes mesures comunes. Per aquest motiu, les persones refugiades reben un tracte diferent segons el país on demanen l'asil. Al 2004, també, va establir l'Agència Europea per a la Gestió de la Cooperació Operacional a les Fronteres Exteriors dels Estats Membres de la UE (Frontex). És un òrgan policial que s'encarrega de controlar les fronteres, és a dir, de vetllar perquè el mínim de persones possibles entrin per les fronteres, ja sigui pel mar, aire o terra.³⁸

Hi ha prop d'un milió de refugiats reconeguts a la UE: aquesta quantitat representa un 7,6% del total mundial de persones refugiades i equivalen al 0,2% de la població total dels 28 països de la UE.³⁹

Arran de l'emergència de refugiats a través del mediterrani a partir de l'estiu del 2015, la UE ha activat una sèrie d'acords per contenir l'arribada d'immigrants. Aquests acords consisteixen en el següent:

- Acord de quotes dels països membres (setembre 2015): El 22 de setembre de 2015 els ministres d'exteriors dels països de la UE van decidir acollir 120.000 refugiats, repartits entre els diferents països. Cal tenir en compte que aquesta xifra, repartida entre 28 països, no suposa un nombre gaire alt. Tot i això, alguns països com Hongria, Eslovàquia, la República Txeca i Romania es van oposar a l'acord.
- Acord amb Turquia (març del 2016): La UE acorda amb Turquia que la UE expulsarà a Turquia totes les persones que arribin a Grècia de manera irregular. En el cas dels refugiats sirians, la UE ofereix un pacte d'1x1: per cada persona siriana deportada de Grècia a Turquia, les capitals europees acolliran una persona siriana procedent de Turquia a través d'un procediment legal. Turquia accepta aquest acord a canvi d'accelerar l'entrada de persones turques a països de la UE sense visat a partir de juny del 2016; a canvi de 3.000 milions d'euros a l'octubre del 2016 i un fons addicional de 3.000 milions més per al 2018, i a canvi d'accelerar el procediment d'adhesió de Turquia a la UE.

37. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/index_en.htm

38. També existeixen operacions militars per al control de fronteres, com EUNAVFOR MED, creada el juliol del 2015. Per llegir una

anàlisi crítica sobre la missió EUNAVFOR MED, vegeu Félix Arteaga y Carmen González Enríquez. "La respuesta militar a la crisis migratoria del Mediterráneo". Real Instituto El Cano, 22 de juliol de 2015.

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_es/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/ari40-2015-arteaga-gonzalez-enriquez-respuesta-militar-crisis-migratoria-mediterraneo#.VbY7jLXX9el

39. Dades citades al web "Barcelona, ciutat refugi": <http://ciutatrefugi.barcelona/ca/el-paper-de-la-unio-europea>

Govern espanyol: els Estats són els que decideixen sobre la concessió del dret d'asil, nacionalitat, permís de residència, i altres competències relacionades amb la regularització de la presència al país. A més a més, i segons la Llei 12/2009⁴⁰ del dret d'asil, el govern ha de garantir la documentació necessària i l'habitatge, entre altres necessitats bàsiques. Però malgrat els drets que reconeix la Llei, la pràctica pot arribar a ser molt diferent. No només perquè a una proporció alta de demandants d'asil no se'ls concedeix, sinó també perquè no es garanteixen tots els drets a aquelles persones a les quals sí que se'ls reconeix el dret d'asil (feina per poder mantenir la família, etcètera). En efecte, en els últims anys la proporció de peticions d'asil acceptades només ha estat del 20-30%.⁴¹ Al 2015, Espanya va rebre un total de 14.881 peticions d'asil. D'aquestes 14.881, va prendre decisions sobre 3.240 casos. D'aquests 3.240, un 31% van ser favorables, i 69% desfavorables.⁴² El país amb una taxa més baixa de resolucions favorables és Hongria, que al 2015 va aprovar només un 15% de les sol·licituds, mentre que el país amb una taxa més alta és Suècia, amb un 72% de resolucions favorables.

El govern encarrega l'acollida de les persones refugiades a organitzacions com la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR), ACCEM, la Fundació CEPAIM, l'associació Dianova i la Creu Roja, que els faciliten un lloc per viure i manutenció durant un període de sis a nou mesos (més informació sobre els procediments sobre les sol·licituds a la taula 8).

Ajuntament de Barcelona: L'Ajuntament no pot decidir a quantes persones acull, perquè això és competència de l'Estat. Tanmateix, sí que té marge d'actuació pel que fa a l'acollida de persones nouvingudes (per a més detall de les competències que està assumint l'Ajuntament de Barcelona, vegeu el capítol 7).

40. [Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària de l'Estat espanyol.](#)

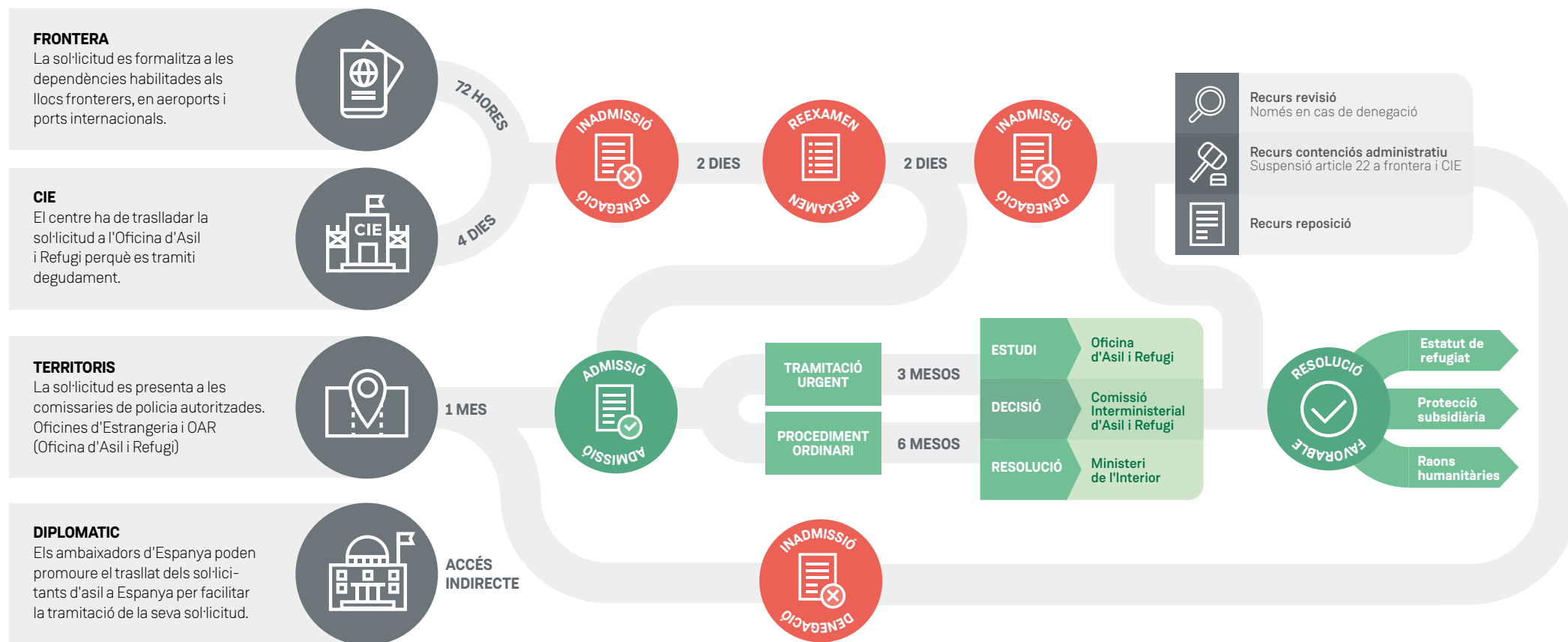
41. Dades citades al web "Barcelona, ciutat refugi": L'aprovació o denegació del dret

d'asil a l'Estat espanyol la pren el Ministeri de l'Interior a proposta de la Comissió Interministerial d'Asil i Refugi (CIAR).

A la CIAR hi participen representants dels departaments de política exterior, justícia, interior, asil, immigració i igualtat.

42. Dades d'Eurostat representades de manera gràfica al web de CEAR <http://www.masquecifras.org/>.

TAULA 8.
DESCRIPCIÓ DEL PROCÉS DE SOL·LICITUD D'ASIL A L'ESTAT ESPANYOL

La legislació espanyola, d'acord amb el que preveu l'article 13 de la Constitució i la normativa internacional d'acord amb la Convenció de Ginebra firmada per Espanya, estableixen les condicions en què les

persones nacionals de tercers països i les persones apàtrides podran gaudir a Espanya de la protecció internacional constituïda pel dret d'asil i la protecció subsidiària.

Reflexions i propostes

Com creieu que haurien de ser les polítiques de migració dels països?

The page contains two large, vertical yellow rectangular areas, one on the left and one on the right. Each area is filled with horizontal lines, providing a space for students to write their reflections and proposals regarding migration policies.

ALTRES RECURSOS

- CEAR. “¿Quién da menos?” Vídeo que parodia les negociacions dels països membres de la UE negociant a la baixa les seves quotes d'acollida de persones refugiades mentre aquestes moren ofegades
<https://www.youtube.com/watch?v=cT52TbhAVzA>
- Vídeo de Stop Mare Mortum que denuncia els efectes de les polítiques migratòries
https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=4Uy00TzIQzE
- **CEAR:** El web Uerfanos promou una petició per demanar a la UE que modifiqui la seva política d'asil, que posi en marxa operacions (civils) de salvament per evitar més morts al Mediterrani, i que habiliti vies segures:
<http://uerfanos.org/>
- **Visita guiada:** El Museu Memorial de l'Exili (MUME) de la Jonquera (Girona) recorda el camí dels republicans refugiant-se a França a causa de la Guerra Civil Espanyola, i tracta la temàtica de l'exili.

7. El pla "Barcelona, ciutat refugi"

INTRODUCCIÓ

Històricament les ciutats —i Barcelona no n'és una excepció— han acollit moltes persones refugiades, desplaçades internes i immigrades. També nombrosos habitants de Barcelona han hagut de deixar la ciutat per viure amb més seguretat (física, econòmica...) en un altre lloc, en el passat i també actualment.

En aquesta secció es parlarà de quin ha de ser el rol de la ciutat de Barcelona de cara a acollir persones nouvingudes.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Conèixer el rol del pla "Barcelona, ciutat refugi"
- Reflexionar sobre els reptes de l'acollida de persones nouvingudes
- Reconèixer els arguments i les pors de les persones en contra de l'acollida de refugiats

Activitat 7. L'acollida a debat

Nivell de dificultat: Fàcil

Intenció educativa: Comprendre les pors que hi ha darrera dels arguments en contra de rebre persones refugiades a la ciutat.

Reflexionar sobre l'acollida com a mitjà per a més protecció dels drets humans.

Resum: Debat a partir de rols predeterminats.

Duració: 35 minuts de debat i 15 minuts per a la reflexió.

Tipus: Activitat argumentativa.

Grup: Debat en gran grup.

Material: Tres fotocòpies dels rols per al debat per a cada alumne/a (vegeu l'annex 7). Es poden repartir els rols de manera desigual (alguns arguments amb més pes que d'altres), intentant sempre que el nombre de persones a favor i en contra de l'acollida de refugiats sigui semblant.

DESENVOLUPAMENT:

Es reparteixen els rols a l'alumnat a favor i en contra de l'acollida de persones refugiades. Cadascú ha de mantenir la posició indicada, independentment que es correspongui amb la seva opinió personal o no.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

- ♥ **Emoció:** Com ha anat el debat? Quin argument creieu que ha "guanyat" el debat? Perquè creieu que ha estat així? Els arguments que han "guanyat" el debat es corresponen amb la vostra opinió personal? Com us fa sentir, això? Us heu sentit còmodes respectant els torns de paraules i les opinions dels altres? Per què?
- 👁️ **Observació:** Sintetitzem els arguments que han tingut més força durant el debat: Quins valors i necessitats hi ha darrere dels arguments a favor d'acollir les persones refugiades? Quins valors, necessitats i pors hi ha darrere dels arguments en contra d'acollir les persones refugiades?

🌱 **Raonament:** Recordem que l'acollida de persones refugiades és una obligació per als Estats, segons el Dret Internacional, però reconeixem tots els reptes i possibles riscos que implica aquesta acollida.

👉 **Acció:** Què creieu que ha de fer l'Ajuntament per fer front a tots aquests reptes? Què suggeriríeu a l'Ajuntament per abordar aquesta qüestió i tenir en compte la voluntat a de qui hi està a favor, però també les pors de qui hi està en contra?

Propostes d'acció: Prepareu arguments per contrarestar els rumors principals contra les persones refugiades que hagin aparegut o no a l'activitat. Comprometeu-vos a fer-los servir si sentiu a casa, al carrer, en el vostre entorn, aquest tipus de rumors.

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, aporteu una mica de contingut sobre el rol de les ciutats en l'acollida de persones refugiades:

El rol històric de les ciutats en l'acollida de persones refugiades

Algunes ciutats s'han caracteritzat al llarg de la història per la seva condició de ciutat d'asil, per diversos motius. En el continent europeu, els motius pels quals les ciutats han acollit a desplaçats interns i refugiats han evolucionat amb el context històric.

Així, a Europa, els primers casos de ciutats refugi que es recorden es vinculen a la protecció enfront de la persecució religiosa. N'és un exemple paradigmàtic la ciutat de Ginebra, que, ja des del 1550, i més endavant amb una nova onada de refugiats per motiu de religió al 1685, va acollir refugiats protestants.

La Primera Guerra Mundial, la Guerra Civil Espanyola o la Segona Guerra Mundial, entre d'altres, van provocar nous moviments de població de persones que fugien dels enfrontaments armats. Així, molts pobles i ciutats fronterers o que es troben en els principals camins cap a l'exili van acollir persones refugiades. A Barcelona, durant la Guerra Civil, hi va haver gent que s'hi va refugiar quan encara estava lluny de la línia de front: famílies d'altres parts d'Espanya van enviar els seus fills a Barcelona perquè estiguessin protegits de la guerra.⁴³ Però com que Barcelona va ser bombardejada, i després també hi va arribar la guerra per terra, moltes famílies van refugiar-se a altres països, com ara França, l'Amèrica Llatina, etc. Més endavant, altres ciutats van decidir emprendre polítiques proactives d'asil de persones perseguides políticament. La ciutat noruega de Stava-

nger es va autoproclamar el 1995 ciutat d'asil, responent a una iniciativa del Parlament Internacional d'Escriptors que volia promoure una xarxa de ciutats d'asil per a escriptors i escriptores perseguits. Aquest primer pas de la ciutat de Stavanger l'han seguit moltes altres ciutats, que han constituït la xarxa internacional de ciutats de refugi.

El rol actual de Barcelona en l'acollida de persones refugiades

Les administracions han de vetllar perquè les persones refugiades accedeixin a un habitatge, tinguin feina, accés al sistema sanitari i a l'educació obligatòria, i que, a més, se'ls garanteixi la seguretat. Tot i que, en principi, l'obligació de garantir aquests drets recau en els estats, els municipis també poden assumir-ne competències.

Per estar preparat per l'acollida de les persones refugiades, l'Ajuntament de Barcelona ha posat en marxa el pla "Barcelona, ciutat refugi", per acollir i acompanyar les persones que han buscat refugi a la nostra ciutat.

43. Vegeu les propostes de visita guiada al final d'aquest capítol (refugis antiaeris, Sant Felip Neri de Barcelona) com a estratègies

de protecció de les persones enfront dels bombardejos.

TAULA 9.

QUÈ FA EL PLA "BARCELONA, CIUTAT REFUGI"?

El pla "Barcelona, ciutat refugi treballa en tres eixos:**Eix municipal**

- Dissenya un dispositiu d'emergència que caldrà aplicar en situacions imprevistes, en cas que arribi un nombre elevat de persones de manera sostinguda o que col·lapsin el programa estatal.
- Reforça els serveis existents que han d'atendre les persones refugiades per acompanyar-les al llarg de les diverses fases del procés d'arribada a la ciutat, especialment el Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER).
- Elabora el Programa municipal d'acollida complementari al Pla estatal d'atenció a les persones refugiades que tenen un especial vincle amb la ciutat per a millorar el seu procés d'inclusió i d'autonomia i garantir que, un cop acaba l'estada en el programa, estiguin en situació d'incorporar-se en el mercat laboral i iniciar una nova vida.
- Promou la participació i la informació de la ciutadania: coordina l'acció de l'Ajuntament i de les entitats pel que fa a les tasques de voluntariat, de sensibilització i d'educació per al desenvolupament. També ha posat en marxa eines d'informació transparent, com el seu web i un butlletí informatiu.

Eix internacional:

- Impulsa la coordinació i el suport mutu entre ciutats i municipis europeus, tant pel que fa a relacions entre ciutats com en el marc de les xarxes internacionals de les quals forma part.
- Ajuda financerament (ha incrementat l'ajuda) les entitats que donen suport a les persones refugiades en altres països, ja sigui en els llocs d'origen com en les vies per on transiten.

Eix estatal i català:

- Reclama a l'Estat que compleixi els compromisos pel que fa a l'acollida de persones refugiades, d'una informació transparent i recursos per a les ciutats que atenen aquesta realitat.
- Coordina amb la Generalitat com a membre del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades

ALTRES RECURSOS

- **Visita guiada:** Per entendre com es poden refugiar de l'impacte de la guerra dins d'una ciutat, podeu visitar el Refugi 307 de Barcelona, del Museu d'Història de la ciutat (MUHBA) <http://museuhistoria.bcn.cat/ca/node/15> o d'altres com el de la plaça del Diamant (en diumenge, http://guia.barcelona.cat/es/detall/visites-guiades-al-refugi-anti-aeri-de-la-placa-del-diamant_99400176077.html). També us podeu informar dels fets que van tenir lloc durant la Guerra Civil a la plaça de Sant Felip Neri i per què hi van morir tants infants (vegeu, per exemple, <http://www.btv.cat/btvnoticies/2013/01/30/bombardeig-sant-felip-neri-75-anys/>), i visitar la plaça per veure'n les ferides, que encara hi són presents.
- **SAIER:** Pàgina web del Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER), on s'expliquen els serveis oferts i s'informa dels protocols per a obtenir papers, per emigrar, etcètera. <http://www.bcn.cat/novaciutadania/arees/es/saier/saier.html>
- **El material de l'Escola de Cultura de Pau (2009) "Persones refugiades".** Idees per construir la pau. Barcelona: Escola de Cultura de Pau / Diputació de Barcelona explica què està a les mans dels ajuntaments per donar resposta a la qüestió de les persones refugiades. http://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/Idees5_persones_refugiades.pdf
- **Per saber què fan actualment els ajuntaments catalans,** vegeu el web del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament: <http://monlocal-refugiats.weebly.com/>
- **Campanya "No Hate Speech Movement":** iniciativa per contrarestar missatges d'odi cap a les persones que són diferents: <http://www.no-hatespeechmovement.org/>

8. Què fa la ciudadania?

INTRODUCCIÓ

La Unió Europea, els Estats, entre ells l'Estat espanyol, i l'Ajuntament de Barcelona no són els únics que poden prendre mesures d'acollida (o no) de les persones refugiades, desplaçades internes o immigrants. Cada veí i veïna de la ciutat, cada ciutadana i cada ciutadà d'un país pot aportar el que estigui a les seves mans.

En aquesta secció veurem iniciatives de la ciudadania —algunes d'espon-tànies, d'altres ja en funcionament des de fa temps— per donar resposta a l'emergència de les persones refugiades.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Reconèixer el rol de la ciudadania per abordar la qüestió de les persones refugiades (com a problemàtica macro).
- Conèixer experiències existents de suport a persones refugiades.
- Motivar-se a participar en iniciatives ciutadanes a l'abast de joves.

Activitat 8. I vosaltres, què feu per a les persones refugiades?

Nivell de dificultat: Mitjà

Intenció educativa: Motivar l'alumnat a activar-se en el seu context.

Resum: Es reparteixen lectures entre diferents alumnes, que s'han d'explicar en petits grups el que han llegit.

Duració: 30 minuts d'activitat i 20 minuts de reflexió conjunta.

Tipus: Activitat d'aprenentatge cooperatiu per grups d'experts.

Grup: Grups de set persones per a la primera i segona part, i grup gran per a la tercera part.

Material: Impressió de les descripcions de les entitats. (Vegeu annex 7.1).

DESENVOLUPAMENT:

Es formen grups de set persones. Es reparteixen les descripcions de les entitats: cada alumne/a ha de llegir, en primer lloc, la seva fitxa individualment. (5-7 minuts)

En segon lloc, cada alumne/a ha d'explicar el que ha llegit a la resta d'alumnes del grup. (3-4 minuts d'explicació per persona)

Per acabar, ja en gran grup, l'alumnat ha de respondre les preguntes plantejades (vegeu valoració i conclusions). (20 minuts)

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

♥ **Emoció:** Com us fa sentir saber que existeixen aquestes iniciatives impulsades per la gent? Us fa sentir orgullosos que la gent actuï per iniciativa pròpia? Us fa sentir tristos perquè és una pena que calgui donar resposta a aquests problemes tan greus que han de patir les persones refugiades? Sentiu decepció o enuig perquè creieu que és l'Estat qui hauria de fer aquesta feina?

👁️ **Observació:** Després de descriure el que fa cada entitat, quines accions us han agradat més? Per què? Sabent que hi ha diferents tipus d'estratègia a mans de la societat civil (sensibilització, incidència, creació d'alternatives), quines diríeu que feien servir cadascuna de les entitats que heu conegut?

🌀 **Raonament:** Quin creieu que ha de ser el rol de les organitzacions de la societat civil? (podeu informar aquí dels tres tipus de tasca: sensibilització, incidència, alternatives) Quines tasques està bé que assumeixi? Quines creieu que hauria de fer l'Estat? (Llegiu també el Decàleg d'accions a l'abast de la ciutadania per fer front a la qüestió dels refugiats).

👉 **Acció:** Quines són les demandes més habituals de les entitats? Quins són els problemes que han d'afrontar més sovint? Com creieu que l'Ajuntament pot donar suport a les entitats que donen suport a les persones refugiades i immigrades?

Propostes d'acció: Escolliu una de les entitats que heu conegut a través d'aquesta activitat, i decidiu donar-li suport com a projecte de centre. En funció de l'entitat que hagueu escollit, i de les demandes que fa aquesta entitat, vegeu com podeu donar-hi suport com a escola o institut. Mireu d'involucrar-hi com més actors millor de la comunitat educativa, inclosos pares i mares.

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, podeu aportar una reflexió sobre el paper de la ciutadania, recollint diferents formes de participació.

Legalment, l'obligació de protegir i de prendre cura de les persones refugiades depèn dels Estats. Són els governs els que tenen l'obligació d'acollir i de facilitar una vida normalitzada de les persones refugiades.

Això no impedeix, però, que la ciutadania també pugui prendre mesures, com a persones preocupades pel que passa amb les altres persones del món i amb capacitat d'autoorganització. L'emergència de les persones refugiades està prenent dimensions molt grans respecte al que els Estats estaven assumint fins ara, per la qual cosa tota contribució extra pot ser útil. També és important que la ciutadania s'organitzi per fer visible el que els Estats no estan fent bé, i reclami les mesures que semblin pertinents.

La ciutadania té a les seves mans un munt d'eines, i pot seguir una varietat d'estratègies que es poden agrupar en les tres categories següents:

- **Sensibilització:** sensibilitzar implica conèixer i donar a conèixer una problemàtica determinada, comprendre'n les causes i les conseqüències, i convidar les persones prendre mesures per donar resposta a aquest problema. Habitualment, la sensibilització es fa en general, adreçada a la ciutadania, o en entorns educatius (espais d'educació formal, no formal o informal).

Exemples de sensibilització respecte a la qüestió de les persones refugiades, com es detalla en la taula de sota, poden ser convidar els altres a acceptar les migracions, informar-se i compartir informació recent sobre com s'estan tractant a les persones refugiades, organitzar accions formatives en entorns d'educació formal, formar-se per contrarestar els discursos racistes i falsos rumors...)

- **Incidència:** la incidència consisteix a fer pressió als principals actors que fan polítiques públiques perquè prenguin una decisió determinada o una altra. Els actors sobre els quals es fa incidència són, habitualment, els partits polítics i les administracions: es fa sobre els actors que poden aprovar una llei o un reglament, o fer aplicar unes polítiques o unes altres. Exemples d'incidència respecte a la qüestió de les persones refugiades, com es detalla a la taula de sota, poden ser exigir a les administracions que pressionin perquè s'atenguin les persones refugiades, demanar que es dediqui un pressupost suficient a l'atenció de les persones refugiades, o denunciar les actuals polítiques migratòries.

- **Generació d'alternatives:** la generació d'alternatives significa posar en marxa experiències —sovint d'abast limitat, perquè els mitjans de la societat civil solen ser més reduïts que els de les administracions— que posen solució al problema al qual es vol donar resposta. Habitualment, les alternatives que es creen es dirigeixen a les persones o les qüestions directament afectades, en aquest cas, les persones refugiades.

Exemples de generació d'alternatives respecte a la qüestió de les persones refugiades, com es detalla en la taula de sota, poden ser fer donacions econòmiques (millor que altres tipus de donacions); col·laborar amb organitzacions relacionades amb l'acollida de persones refugiades, la protecció dels drets humans, la promoció de la pau, etcètera, o acompanyar persones refugiades per facilitar-los els tràmits, organitzar espais de suport mutu als barris, etcètera.

TAULA 10.

DEU IDEES PER POSAR-VOS EN MARXA

Accepteu les migracions. Són inherents a la condició humana. Ningú abandona el seu país o en fuig sense motius. Recupereu la memòria de l'èxode forçós i l'emigració de ciutadans catalans del 1939 al 1975, i penseu en els que estan marxant ara. Interesseu-vos pels migrants que ja són aquí, per la seva història i la seva situació actual. Els fluxos migratoris fan les ciutats cada cop més diverses culturalment i aquesta diversitat és un factor d'enriquiment col·lectiu.

Formeu-vos, informeu i sensibilitzeu les persones del vostre entorn. Compartiu informació sobre les causes de la crisi, o sobre l'asil, el refugi i les migracions i col·laboreu a estendre'n la preocupació. Podeu implicar-hi la vostra associació de veïns, cooperativa, associació esportiva o cultural. Les entitats socials de la ciutat organitzen activitats i cursos que trobareu a l'agenda de justícia global de LaFede.cat.⁴⁴

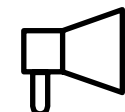
Feu pedagogia als centres educatius, als espais, als agrupaments escoltes, a les universitats. Cal explicar als joves i als infants què està passant. El Comitè Català de l'ACNUR⁴⁵ disposa de recursos i activitats per a la comunitat educativa per sensibilitzar sobre el desplaçament forçat. Al Centre de Recursos de LaFede.cat⁴⁶ trobareu guies didàctiques com Després de la pau,⁴⁷ per treballar sobre les conseqüències de les guerres o el paper de la societat civil en la construcció de la pau.

Combateu els rumors i els estereotips. Els discursos que inculquen la por i el rebuig poden generar amb el temps actituds racistes, xenòfobes o islamòfobes. La Xarxa Antirumors de Barcelona⁴⁸ té un catàleg d'activitats per combatre els rumors i els estereotips sobre diversitat cultural⁴⁹ i ha editat diversos manuals temàtics per combatre els rumors,⁵⁰ centrats en la convivència, el mercat laboral, el comerç, la sanitat pública i els serveis socials.

Exigiu als diferents partits i administracions que pressionin perquè es reubiquin i s'atenguin les persones refugiades. Esbrineu què està fent l'Ajuntament i el Govern català i de quina manera pressionen el Govern espanyol perquè les aculli i les atengui.

Reclameu que els vostres impostos serveixin per a polítiques de protecció internacional i de refugi. Esbrineu quins recursos estan destinant a les persones refugiades l'Ajuntament i el Govern de Catalunya. Pressioneu perquè hi hagi polítiques i recursos estables i a llarg termini, aquí, en ruta i en origen.

44. Intercom de la Fede
<http://intercom.lafede.cat/>

45. Comitè Català de l'ACNUR
<http://www.joemdicbrisa.org/ca/activitat>

46. Centre de Recursos de LaFede.cat
<http://educacio.fcng.cat/>

47. Després de la pau
<http://edualter.org/material/despresdelapau/>

48. Xarxa Antirumors de Barcelona
<http://interculturalitat.bcn.cat/bcnaccioin-tercultural/ca/la-xarxa-antirumors>

49. Catàleg d'activitats per combatre els rumors i els estereotips sobre diversitat cultural:

<http://interculturalitat.bcn.cat/bcnaccioin-tercultural/ca/cataleg-de-activitats-anti-rumors>

50. Manuals temàtics per combatre els rumors:
<http://interculturalitat.bcn.cat/bcnaccioin-tercultural/ca/manuals-antirumors>

TAULA 10. DEU IDEES PER POSAR-VOS EN MARXA

Col·laboreu amb les organitzacions o plataformes de denúncia de les polítiques migratòries i d'asil de la UE i dels seus estats membres. Participeu en les cibercampanyes per pressionar les autoritats espanyoles i europees. Cal exigir-los una resposta ràpida i efectiva, i el compliment dels seus compromisos internacionals i de les normes de dret humanitari.

Apreneu a donar. No organitzeu campanyes de recollida de materials (roba, bolquers, aliments); sovint moltes donacions són inapropiades, precipitades i poc ajustades a les necessitats. És molt més eficaç fer donatius econòmics a les organitzacions especialitzades. LaFede.cat ha fet un llistat d'ONG que treballen sobre el terreny.⁵¹ La plataforma Asil.cat⁵² reuneix les ONG que treballen a Catalunya.

Feu-vos socis o voluntaris de qualsevol de les organitzacions especialitzades o de qualsevol organització que treballi en cooperació internacional o en defensa de la pau i els drets humans. Sense desigualtats, sense guerres i sense vulneració dels drets humans no hi hauria crisi de les persones refugiades.

Oferiu-vos per acompanyar les persones refugiades. La cobertura de necessitats bàsiques (allotjament i alimentació) i l'atenció psicosocial són responsabilitat de les institucions i els professionals, però han d'anar acompanyades de processos que n'impulsin l'autonomia i la incorporació a la vida social quotidiana.

51. Llistat de LaFede.cat d'ONG que treballen sobre el terreny.

<http://www.lafede.cat/que-estan-fent-les-ong-per-les-persones-refugiades/>

52. Asil: <http://asil.cat>

ALTRES RECURSOS

- Amb la Campanya #NuestroMediterráneo, l'organització de suport als refugiats CEAR demana suports de diferents menes. Recomanem el vídeo, amb la intervenció de Joan Manel Serrat "Serrat y CEAR piden el fin de las muertes de refugiados. Rescatemos #NuestroMediterráneo".
<https://www.youtube.com/watch?v=fMwEL6ppDS4&feature=youtu.be>
- El vídeo "Dóna un cop de mà!" Deu idees del que pot fer la ciutadania. Aquest vídeo resumeix les deu propostes per posar-vos en marxa.
<https://www.youtube.com/watch?v=Q3nRNzidyMo>

9. Què puc fer-hi, jo?

INTRODUCCIÓ

Finalment, perquè tu i jo també som persones capaces de participar i d'implicar-nos en els motius que ens semblin importants, en aquesta secció us convidem a pensar quina pot ser la vostra implicació, des del dia a dia i des de les relacions personals, en l'acollida de persones nouvingudes.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Ressaltar la responsabilitat de tothom d'acollir les persones que tenim a prop.
- Comprendre els mecanismes associats a la convivència amb persones diferents (estereotips, prejudicis, pors).
- Responsabilitzar-se per acollir amb hospitalitat a persones nouvingudes en el dia a dia.

Activitat 9. Els murs interiors

Nivell de dificultat: Mitjà

Intenció educativa: Explorar quins murs interiors construïm envers els altres.

Comprendre com projectem aquests murs cap a l'exterior com a societat.

Resum: Activitat en què el grup majoritari entrevista un grup minoritari per decidir si el deixa entrar o no.

Duració: 20 minuts d'activitat i 30 minuts de reflexió conjunta.

Tipus: Dinàmica de grup socioafectiva.

Grup: Grup classe (amb sis persones voluntàries amb un rol diferent).

Material: Tantes cadires com alumnes.

DESENVOLUPAMENT:

S'introdueix l'activitat amb una conversa sobre de quina manera, com a persones i com a societats, posem o traiem murs metafòrics per facilitar o dificultar l'entrada de persones en els grups als quals pertanyem.

Per començar, es demana a sis voluntaris, els "forans", que surtin un moment de l'aula. Es demana al grup restant a l'aula, els "autòctons", que seguiu col·locant les cadires en cercle, de la manera més perfecta possible perquè totes les cadires es toquin, amb un nombre de cadires igual al nombre d'alumnes dins de l'aula més una (que queda buida).

Als "autòctons" se'ls demana que, com a grup, i mentre els voluntaris són fora, decideixin si permetran als "forans" seure fàcilment o no, posicionant-se respecte d'una sèrie d'opcions que el mateix grup pot proposar (mar/muntanya, blau/vermell, macarrons/espaguetis, nocilla/nutella, etcètera).

Els "forans" entren a classe d'un en un i es col·loquen al mig del cercle. Quan entri la persona de fora el grup dins la classe, el grup d'"autòctons" ha d'estar seriós, en silenci i amb les mans a les cames. Llavors una persona del grup farà escollir a la "forana" novinguda entre una de les dues opcions pactades anteriorment entre el grup ("Què prefereixes, X o Y?"). Si el "forà" o "forana" respon el mateix que ha decidit el grup, el grup el/la deixa seure directament a la cadira buida. Si el "forà" o "forana" no encerta la resposta, el grup li ha d'impedir el pas saltant amb el cul a la cadira buida quan el "forà" o "forana" hi intenti seure. En aquest segon cas, si no ha encertat la pregunta, el "forà" o "forana" té un minut per aconseguir seure a la cadira buida (que va canviant de lloc).

Si en menys d'aquest minut la persona "forana" aconsegueix seure, jugarà amb la resta del grup les partides següents, si no, es quedarà fora del cercle sense participar.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS:

 Observació: Com ha anat l'activitat? Què ha passat?

 Emoció: Als forans: Heu sentit por a l'hora d'escollir què us agradava? Us heu sentit còmodes? Us heu sentit jutjats o pressionats pel grup? Si haguéssiu sabut què pensava el grup gran, hauríeu respost el que coincidia amb la seva resposta?

Als autòctons: Heu sentit poder? Us heu sentit forts formant part del grup?

A tots: Heu sentit que us posaven murs alguna vegada? Com us vàreu sentir? Com vàreu reaccionar?

 Raonament: En quin sentit el que ha succeït a l'activitat es correspon amb la realitat? En quin sentit no? Reflexioneu sobre vosaltres mateixos: Alguna vegada heu sentit que us interposaven murs? Si us sentiú còmodes fent-ho, expliqueu la vostra experiència. En la vostra realitat, heu format part d'algun grup i heu posat murs a alguna persona nouvinguda? I a cap altre persona pel fet de ser diferent a vosaltres? Alguna vegada heu interposat un mur cap a algú? Per què creieu que heu tenir aquesta reacció? (Lligar-ho amb el quadre de la imatge de l'enemic).

 Acció: Alguna vegada heu trencat un mur i heu aconseguit ser més amics d'una altra persona? Què va fer que aquest mur caigués? Què més creieu que s'hagués pogut fer? Què creieu que podeu fer perquè una persona nouvinguda ho tingui més fàcil per a formar part d'un grup "autòcton"?

Reflexioneu a la vostra escola: Quines mesures es prenen per facilitar l'arribada de persones nouvingudes? Us sembla que són suficients? Creieu que es podria fer alguna cosa més? Què proposeu?

Propostes d'acció: Feu un decàleg de les deu coses que podríeu fer com a alumnes per facilitar l'acollida de persones nouvingudes, a l'aula o a l'escola. Feu també un llistat de cinc propostes de millora a l'escola per facilitar aquesta acollida. Pengeu les recomanacions a llocs ben visibles.

UNA MICA DE CONTEXT

Per acabar la sessió, podeu aportar un resum sobre els mecanismes associats als estereotips, als prejudicis i les pors d'allò que és diferent.

Com em relaciono amb les persones refugiades?

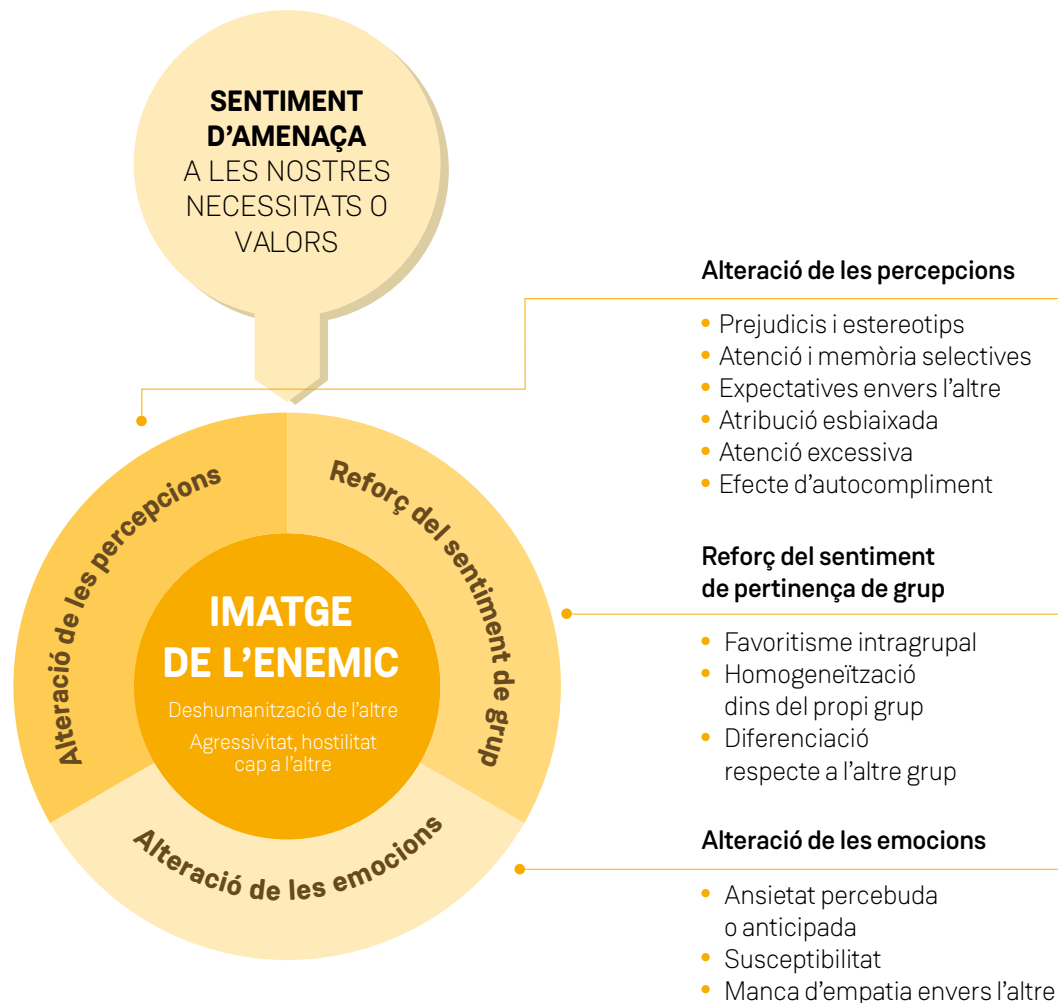
La qüestió de les persones refugiades no deixa indiferent. D'una banda, una part de les societats s'ha bolcat a prendre cura d'aquestes persones i a defensar-ne els drets. D'altra banda, un sector no menyspreable a molts països europeus ha aixecat discursos en contra, revelant pors i rebuig a acollir-los.

És important reconèixer les pors de les persones més reticents, i comprendre quins són els factors que generen aquest sentit d'amenaça respecte a les persones refugiades.⁵³ Cal tenir en compte que les percepcions i reaccions de qualsevol persona estan distorsionades per mecanismes psicològics i socials. Vegem alguns d'aquests mecanismes:

53. Alguns continguts d'aquest apartat sorgeixen de l'article "Quan després d'atacs violents sorgeixen les pors", publicat a El Diari de l'Educació al desembre de 2015.

<http://diarieducacio.cat/blogs/edutrans-forma/2015/12/23/quant-despres-da-tacs-violents-sorgeixen-les-pors/>

TAULA 11
MECANISMES IMPLICATS EN LA
IMATGE DE L'ALTRE COM A ENEMIC

Alteració de les percepcions: compensar l'atenció i la memòria selectiva.

Les persones tenim atenció i memòria selectiva, i sovint, captem i recordem les informacions que reforcen les nostres opinions i valors, mentre que minimitzem i oblidem les informacions que qüestionen les nostres opinions.

Un exemple⁵⁴ d'aquest fet és la percepció que a Europa s'està rebent un allau de persones refugiades, quan, en realitat, el nombre de persones que arriba no és tan gran.⁵⁵ Associar les persones refugiades a fets delictius, o deslegítimar-los pel fet de no ser "refugiats de veritat", sinó immigrants encoberts, són també formes d'atenció i memòria selectives, on es focalitza més en els fets negatius que en els positius.

Reforç del sentiment de pertinença de grup: Nosaltres contra vosaltres:

A més de la distorsió de les percepcions, el sentiment d'amenaça i les pors poden portar a reforçar el sentiment de grup i, fins i tot, a la polarització. Això succeeix especialment quan hi ha una sensació de "nosaltres contra vosaltres" o, pitjor encara, de "vosaltres contra nosaltres", com és el cas actual. Alguns dels mecanismes que s'activen en aquesta dinàmica del "nosaltres" i el "vosaltres" és el favoritisme intragrupal, mitjançant el qual s'arriben a justificar fets semblants amb explicacions molt diferents: tendim a justificar més fàcilment les accions que cometen les persones del nostre propi grup, mentre que una mateixa acció feta per una persona d'un altre grup ens pot semblar inacceptable o perillosa.

Els mecanismes de "nosaltres" i "vosaltres" queden reflectits en afirmacions, com han fet representants del partit Plataforma per Catalunya, com ara "primer els de casa". Aquestes afirmacions, que distingeixen "els de casa" (nosaltres) i els de "fora" (els altres), es basen que les ajudes no haurien de ser en funció de la necessitat de les persones, sinó de si formen part del nostre propi grup, "els de casa", oblidant que els drets humans són universals, que són vàlids per a tothom per igual.

part del nostre propi grup, "els de casa", oblidant que els drets humans són universals, que són vàlids per a tothom per igual.

Alteració de les emocions: Sentir-se amenaçat per l'"altre" genera un sentiment de por sobredimensionat, que atribueix molta més capacitat d'acció a l'"altre" de la que realment té, i alhora congela la capacitat de sentir empatia envers aquest "altre".

Una de les emocions més presents en la qüestió de les persones refugiades és la por envers l'altre, quan s'esmenten pors com que entre les persones refugiades hi ha terroristes encoberts. Davant d'aquestes pors, caldria preguntar-se, per exemple, si els actors terroristes solen viatjar en pastera i prendre el risc d'entrar de manera irregular en un país, o si la manera més efectiva de lluitar contra el terrorisme és prohibir la circulació de persones, o bé prenent mesures més estructurals, com dificultar l'accés a les armes i als materials de doble ús que permeten fabricar armes, o tancar els canals de finançament dels grups terroristes i els comptes a paradisos fiscals.

Tots tres factors, alteració de les emocions, reforç del sentiment de pertinença de grup, i maximització de les emocions es reforcen l'un a l'altre, la qual cosa fa entrar en una espiral que pot arribar a distorsionar força la imatge que es té de l'"altre". És important ser conscients de cadascun d'aquests mecanismes i mirar de contrarestar-los

Com podem treballar-ho individualment?

Ser conscients d'aquests mecanismes ja és un primer pas per relativitzar els prejudicis i estereotips propis. Cal, també, tenir coneixements més profunds sobre la qüestió de les persones refugiades. Això ha de permetre conèixer les causes i les conseqüències, les dades reals, i els efectes de les polítiques adoptades, i desmuntar alguns dels prejudicis que hi fan referència.

54. Alguns dels exemples sobre rumors i pors respecte de les persones refugiades d'aquest apartat s'inspiren a partir del full de mà "#RefugeesWelcome. Protegeix-te contra els rumors racistes".

https://unitatcontraelfeixisme.files.wordpress.com/2016/06/refugeeswelcome-octaveta-din-a5_imprimir.pdf

55. Com s'ha vist a l'apartat 5, la proporció de refugiats que arriba a Europa no només és

proporcionalment molt petita respecte a la que es queda en els països veïns, sinó que, a més, és demogràficament i econòmicament assumible pels països europeus. Una altra qüestió és com els diferents països estan assumint responsabilitats

diferenciades. Però tot i això, en el cas dels països europeus que més refugiats reben, com Alemanya, el nombre és molt inferior al nombre de refugiats que reben els països fronterers amb Síria. Es tracta, doncs, d'una percepció esbiaixada.

Com podem treballar-ho des del centre escolar?

Algunes de les propostes possibles per contrarestar aquests mecanismes des del centre escolar són les següents:

- **Abordar debats controvertits:** Estudis recents ressalten la necessitat de debatre temes controvertits a l'aula. No es tracta només d'una recomanació per desenvolupar el pensament crític de l'alumnat com recomana el currículum oficial, sinó també perquè s'ha observat una relació directa entre la radicalització ideològica de certes minories amb el sentiment que temes relacionats amb la seva identitat semblen controvertits, tabú, o fins i tot reprovats a la societat on viuen. Un exemple és el de portar o no el vel, un debat sovint controvertit en el qual es barregen una gran diversitat d'arguments. Per què no obrir el debat a l'aula sobre aquest tema i sentir com el viu l'alumnat?
- També és important treballar l'**estima dins del grup classe**, abordar específicament els prejudicis i els estereotips a l'aula, ja sigui per treballar-los en general, o relacionats amb qüestions que afectin directament alumnes del centre escolar. Existeix una gran varietat de materials d'educació intercultural. La millor manera de trencar estereotips és conèixer amb persones diferents i aprofitar la seva presència i la implicació de les famílies en el centre escolar per conèixer més de prop la seva realitat.
- Vetllar perquè l'escola tingui un pla d'acollida ampli i ben estructurat, com més transversal millor,⁵⁶ entenent l'acollida no només com una introducció a la institució escolar, sinó també, i sobretot, com una actitud humana de benvinguda i d'inclusió al grup que forma part de la pràctica educativa.

56. Sobre com organitzar un pla d'acollida, vegeu les indicacions pràctiques de la fitxa "Com

organitzar un pla d'acollida?" <http://escola-pau.uab.cat/convivencia/ficha08.php>

Reflexions i propostes

Què més creieu que podríeu fer vosaltres per facilitar l'acollida de persones nouvingudes?

The page contains two large, vertical, yellow rectangular areas designed for writing. Each area is filled with horizontal lines, providing a structured space for students to write their reflections and proposals. The left area is approximately 340 pixels wide and 730 pixels high, while the right area is approximately 340 pixels wide and 730 pixels high. The lines are evenly spaced and extend across the width of each area, leaving a small margin at the top and bottom.

ALTRES RECURSOS

- El pla "BCN Acció Intercultural" ofereix diferents accions de formació adreçades a professionals d'equipaments municipals. (<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/formacio-interculturalitat>) i també a l'alumnat. Una de les seves propostes didàctiques més recents és el taller de sensibilització "Refugi, una història que es repeteix" (http://eldigital.barcelona.cat/wp-content/uploads/2016/06/C%C3%A0psula-formativa_refugi.pdf).
- BCN Antirumors: És una xarxa d'entitats amb la participació de l'Ajuntament destinada a minimitzar els rumors, els estereotips i les discriminacions que dificulten la convivència a la ciutat. El seu web inclou materials de formació, i també un argumentari per contrarestar els principals rumors que circulen sense fonament per la ciutat. <http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/la-xarxa-antirumors>
- Diversos autors (2005) "(De)construir la imatge de l'enemic". Escola de Cultura de Pau: edició en línia. Recurs didàctic per comprendre les causes de la imatge de l'enemic, i per fer-hi front, amb teoria i també activitats pràctiques. <http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion013c.pdf>
- L'entrada "10 libros para explicar a los niños el drama de los refugiados" recomana deu àlbums il·lustrats per entendre millor el drama de les persones refugiades, però també sobre la dificultat de reubicar-se en contextos diferents al seu. <http://elasombrario.com/10-libros-para-explicar-a-los-ninos-el-drama-de-los-refugiados/>
- El vídeo "Abuela griega de 82 años acoge a los refugiados en su casa de Idomeni" és una petita mostra de com la ciutadania pot aportar el que té <https://www.youtube.com/watch?v=f9cjWcmnAW8&feature=youtu.be>

Quadre de síntesi: 6. Persones refugiades benvingudes?

Com creieu que haurien de ser les polítiques de migració dels països perquè no siguin tan diferents per a unes persones i unes altres?

The image shows two large, vertical yellow rectangular areas side-by-side. Each area contains 15 horizontal lines, providing a space for writing answers to the synthesis question. The lines are evenly spaced and extend across the width of each yellow area.

Quadre de síntesi: 9. Què puc fer-hi, jo?

Què més creieu que podríeu fer vosaltres per facilitar l'acollida de persones nouvingudes?

The page contains two large, vertical, yellow rectangular areas designed for writing. Each area is filled with horizontal lines, providing a space for students to write their answers to the questions above. The lines are evenly spaced and extend across the width of each yellow box.

Annex

-

**Informació
complementària
per a les
activitats**

Annex 1

1.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 1

- Les respostes haurien de ser intuïtives, independentment de la informació que se'n tingui. Com es veurà a l'activitat de la sessió 2, les realitats de les persones refugiades i desplaçades internes poden ser molt diverses, així que seria difícil fer-ne una estimació acurada i generalitzable. No es tracta, doncs, de fer un exercici ajustat a la realitat, sinó basat en els coneixements/intuïcions previs.
- La intenció és prioritzar les necessitats de més importants (1) a menys (10), per tal de distingir-ne les que és més important satisfer. Si aquesta tasca resulta massa complicada o s'allarga excessivament, recolliu les deu necessitats més dites a cada grup sense prioritzar-les. En la mesura del possible, en funció de la gestió del temps, és recomanable animar que les decisions es prenguin per consens. L'activitat pot permetre, també, reflexionar breument sobre les formes de presa de decisió, i els pros i contres de cadascuna.
- El motiu de distingir les necessitats d'homes i dones és que, efectivament, hi ha variables de gènere en les necessitats. En la vida en els camps, a vegades hi ha problemes d'inseguretat, d'agressions i d'abusos sexuals, que afecten principalment les dones. Dels homes, sovint, s'espera que aportin algun ingrés extra per a les famílies amb el treball que puguin aconseguir. Per a més informació sobre les variables de gènere, vegeu l'apartat 2.
- La comparació entre les necessitats identificades i els drets de les persones refugiades permet introduir una de les funcions del dret, que és garantir que les necessitats bàsiques de les persones quedin cobertes, i que l'Estat es responsabilitzi de garantir-ho. Cal tenir en compte, però, que se sol acceptar que les necessitats són jerarquizables (algunes necessitats són imprescindibles per viure (com respirar, tenir accés a aigua potable i menjar suficient), i altres són importants però no imprescindibles (com l'autonomia). Els drets, en canvi, es consideren indivisibles i d'igual valor. Segons la teoria dels drets humans, cadascun dels drets té el mateix valor (dret a la vida, a la llibertat d'expressió...), per la qual cosa s'ha de vetllar pel compliment de tots aquests drets sense que uns siguin prioritaris per sobre dels altres.
- El professorat de ciències pot aprofitar l'activitat per fer estadística a la segona part, calculant les necessitats més esmentades numèricament, o bé representant-les de manera gràfica on les principals necessitats representin una columna en la qual es pinti una ratlla de color cada vegada que l'hagi esmentat un alumne.
- Per a l'alumnat d'educació especial, es pot reduir el nombre de necessitats que han identificar (identificar tres necessitats a casa, i fer un llistat de cinc necessitats a classe), i proposar que en facin un dibuix o les expliquin i algú del grup les deixi per escrit.

Annex 2

2.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 2

- Tingueu en compte que els vídeos escollits tenen funcionalitat diferent (un és un anunci amb una intenció de sensibilització, i l'altre és una notícia amb intenció informativa). Pot ser rellevant fer-ho notar a l'alumnat, no només perquè aprenguin a llegir el missatge cinematogràfic, sinó també perquè entenguin que la realitat als camps de refugiats pot ser diferent (existeixen exemples de vida als camps on les ONG responsabilitzen els seus habitants de la seguretat o de la distribució del menjar, entre d'altres com a formes de processos de participació i perquè tinguin ocupacions), i que a les ciutats també hi ha dificultats per viure que no es mostren al vídeo.

2.2. CONDICIONS DE VIDA EN UN CAMPAMENT DE REFUGIATS

NUTRICIÓ

Molts refugiats arriben als campaments amb malnutrició greu perquè el conflicte els impedeix accedir a aliments i conrear les seves terres. ACNUR procura facilitar-los mitjans per portar una vida digna

2.100 calories és el mínim que s'intenta proporcionar a cada persona: cereals, llegums, sal, sucre.

Són les calories equivalents a un hamburguesa i un gelat

Sempre que es pot, es facilita un petit terreny als refugiats perquè puguin conrear i ajudar-los a complementar la dieta de racions alimentàries, que no inclouen fruites i verdures

A les persones refugiades que arriben als campaments se'ls faciliten a més bidons per transportar aigua, coberts, gots, estris per cuinar, etcètera.

AIGUA I SANEJAMENT

Amb dues vegades de buidar la cisterna del vàter a casa nostra, hauríem consumit gairebé la ració diària d'aigua d'un refugiat

L'estàndard de distribució d'aigua en un camp de refugiats és de 15 a 20 litres per persona i dia per beure, cuinar, higiene personal, rentar la roba o els plats, netejar la tenda, etcètera.

Jordània és un dels països del món amb més estrès hídric. Al camp de refugiats de Za'atari, el segon més gran del món, es traslladen amb camió cisterna uns 4.000.000 de litres d'aigua al dia

Cada any moren 1,8 milions d'infants menors de 5 anys per malalties relacionades amb l'aigua contaminada. Les més comuns són diarrea, disenteria, còlera o hepatitis

REFUGI

Els habitatges que proporciona ACNUR en els camps de refugiats poden ser de tres tipus: Tendes de campanya / Refugis prefabricats / Cases construïdes per refugiats amb materials locals

Seguint les recomanacions internacionals, l'habitatge ha de tenir una superfície mínima de 3,5 m² per persona i, tenint en compte les zones comunes del campament, a cada refugiat li correspondria un espai de 45 m²

Les tendes de campanya duren de 2 a 3 anys. El vent, el pluja i les temperatures extremes de les zones on s'assenten els camps les deterioren ràpidament. ACNUR les reposa i ofereix materials per reparar-les.

A les zones de climes molt freds, ACNUR proporciona materials com ara:

- Calefactors
- Lones de plàstic per a l'exterior
- Mantes, estores i aïllants

2.3. TESTIMONIS DE REFUGIATS QUE VIUEN A BARCELONA

- **Entre l'acollida social i l'expulsió governamental** El palestí Mahmoud Alhawajri i la bosniana Jasminka Dergic Velic són dos casos de refugiats acollits satisfactòriament a Catalunya, dos exemples cada cop més allunyats de l'escenari actual, marcat per les dificultats legals per obtenir l'asil. Mahmoud Alhawajri i Jasminka Dergic Velic són dos exemples de refugiats que han aconseguit integrar-se al país d'acollida a través d'entitats socials, tot i les traves a escala governamental.

Les peticions d'asil a la Unió Europea augmenten al mateix que temps que aquesta en dificulta l'obtenció. La restricció legal i governamental en augment s'estavella contra societats i ajuntaments que reclamen tenir més pes i llibertat d'acció. "Hi ha una capacitat de rebre refugiats que no es desplega perquè l'Estat n'ha tancat les portes", explica David Bondia, professor de dret internacional. La normativa prové de la Unió Europea, a partir de la qual se'n desenvolupa una norma estatal. Hi ha també una llei catalana de protecció integral a les persones refugiades "però per quan ja són aquí". Si no arriben, no s'aplica la legislació catalana. "Es busquen trampes i d'altres mitjans alternatius: per exemple, la Universitat de Barcelona fa visats acadèmics", assegura Bondia. Una altra opció són els visats humanitaris: gent que ha de ser tractada per alguna malaltia, se l'enduen a un hospital i després es mira d'aconseguir el visat.

Tanmateix, Bondia és crític amb el projecte "Ciutat refugi", que alguns ajuntaments han tirat endavant. Mentre reconeix que la iniciativa està lligada de mans, fa notar que s'empatitza més amb les persones refugiades de fora que amb les de casa: "Tenim quatre-centes persones ucraïneses que no han despertat solidaritat". Remarca que alguns dels maners també podrien tenir l'estatus de refugiat i entén que no s'ha fet res per ells.

Mahmoud Alhawajri
*La Directa, Miquel López
Mallach i Dan Ortínez
Roger Sánchez Esteban
19/06/2016*

Jasminka Dergic Velic
*La Directa, Miquel López
Mallach i Dan Ortínez
Roger Sánchez Esteban
19/06/2016*

- **De refugiat a integrador social.** Mahmoud Alhawajri té 29 anys i en fa quatre que va fugir de Gaza. Treballava en un projecte d'educació social per a les dones i "això no agradava a Hamas". Després de pagar al grup islamista per sortir de la presó i marxar cap a Europa via el Caire a través d'un túnel gazatí, Alhawajri va arribar a l'Estat espanyol. Primer va demanar asil a Suècia, però en va haver de marxar per l'aplicació a la Convenció de Dublín, que retorna al primer país d'acollida.

És la petició d'asil comuna. Bondia assegura que és aquest el motiu pel qual la gent fa la petició a d'altres països que no són l'Estat espanyol. "La gent vol anar a Alemanya perquè hi ha moltes més concessions, no perquè hi hagi més feina". Si li deneguen l'asil, ja no poden demanar-ne mai a cap altre país de la UE. El dret d'asil europeu es torna una denegació comuna d'asil.

Alhawajri denuncia que a Suècia sí que va viure situacions de racisme "perquè no accepten refugiats", però no a Madrid, on assegura que hi va tenir una bona acollida de Creu Roja: el primer any era en un centre on feia cursos de castellà i de professionalització. Refereix, però, una ajuda de manutenció "molt escassa", que era inexistent el segon any.

Resident a Barcelona, ara treballa com a tècnic d'integració social en un centre d'acollida de persones refugiades, justament. "Veig la situació pitjor que fa quatre anys. Han reduït les ajudes a la meitat i l'oficina d'asil no resol el cas fins al cap de dos anys, quan jo veig tenir el meu permís de residència i treball en set mesos", exposa. Bondia explica que l'Estat ho retalla des de fa tres anys. S'ofereix protecció en habitatge, sou mínim i un programa d'inserció que dura sis mesos. Entén que caldria ampliar-ho amb competència autonòmica perquè entrin al món laboral.

- **Famílies senceres a la cerca de refugi, abans i ara.** Segons Asil.cat, el 2015 hi va haver a Catalunya 1.296 sol·licituds de protecció internacional. A l'Estat espanyol en van ser 14.600, mentre que a la UE n'hi va haver 1.255.640. De les catalanes, el 62,4% corresponien a homes i el 37,6%, a dones. Bondia afirma que les sol·licituds de dones cada cop han augmentat més, perquè abans era el cap de família qui marxava i després feia reagrupament familiar. Ara marxen famílies senceres, perquè ja no hi ha reubicació familiar. Va ser el cas de Jasminka Dergic Velic. Nascuda fa 54 anys a Kozarac, comarca de Prijedor, a Bòsnia i Hercegovina, en fa vint-i-quatre que viu a Igualada. Després de mesos en centres d'acollida organitzats per la Creu Roja a la mateixa zona de guerra del seu país, i que el seu marit aconseguís escapar del camp de concentració serbi de Trnopolje, van poder fugir de la zona. Havien passat sis mesos en camps de refugiats.

"Durant el conflicte, sí que hi havia una clara diferència entre homes i dones: a les dones i canalla se'ls traslladava a zones controlades pel govern bosnià en camps de refugiades". Els homes acabaven en camps de concentració "o amb un final pitjor", explica Dergic. Les dones eren molt més vulnerables al menyspreu per part dels refugiats. "I això, per no parlar de les conegudes violacions practicades pels soldats serbis, que en el meu cas per sort no vaig veure mai".

Van aterrar a Catalunya en una casa de colònies amb sis famílies més. "En cap moment des que vam arribar ens vam sentir discriminades, sempre ben acollides", afirma Dergic. Assegura que la Creu Roja els va ajudar a integrar-se, a aprendre la llengua i a trobar feina "per viure per compte propi, com totes les famílies d'aquí".

- **Espais públics i privats també als camps de refugiats.** Als camps de refugiats grecs, no hi ha espais comunitaris de dones; es queden recloses a les tendes ja que l'espai públic és masculí. Ho explica Sara Montesinos, maresmenca que ha estat tres mesos entre Lesbos i els ja desallotjats camps d'Eko Station i Idomeni. “Hi ha un problema greu de salut de les embarassades, estan sota mínims a nivell de defenses, això fa que hi hagi molts avortaments i alhora que no puguin alimentar bé els nounats”, assegura.

Montesinos explica que el rol de les dones se centra en la canalla i les tasques de la llar: rentar la roba o estendre les mantes per airejar-les. Tanmateix, comenta que hi ha força diferència entre kurdes i àrabs, ja que “és molt més normal trobar grups d'adolescents kurdes molt ben vestides i arreglades, cosa que amb les àrabs costa més”. La creació d'un espai infantil comunitari i horitzontal ha estat important perquè, a mesura que portaven la canalla, les voluntàries podien conèixer les mares. “Algunes fins i tot es quedaven i entre elles també tenien un espai”, assegura Montesinos.

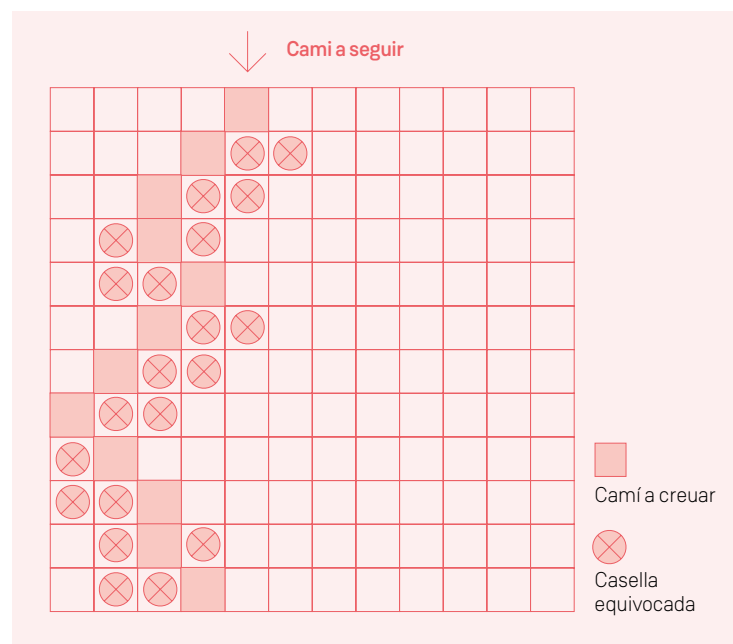
El recent acord entre la UE i Turquia “es carrega les pròpies normes de la UE”, en paraules de Bondia. “Externalitza el problema i d'aquí uns anys veurem la barbàrie que hem fet: Turquia no es pot catalogar de país democràtic”, assegura. El professor assegura que la legislació actual no hauria de ser una política de la UE, sinó estatal. “Si es parla de reformar la constitució, hauria de ser per donar competències autonòmiques en acollida a les persones refugiades; hi ha ganes i capacitat d'acollida i de tramitació”. Bondia entén que les famílies haurien de ser acompanyants en un sistema on qui acollís fos la institució. <https://directa.cat/entre-lacollida-social-lexpulsio-governamental>

Annex 3

3.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 3

Tots els casos esmentats són reals, recollits de diferents conflictes armats (Bòsnia i Hercegovina, Nigèria, Israel-Palestina, Iraq, Afganistan...)

- **Exemple de graella i de camí a creuar** (que controlarà el professor o professora):(en blau, el camí "segur"; amb creus, les caselles atacades)

- **Exemples de text per llegir quan es trepitja la casella equivocada** (situacions reals de diferents conflictes armats) (es poden repetir els casos):

L'exèrcit bombardeja el teu barri com a represàlia al·legant que hi ha guerrillers amagats: 1 persona ferida/morta

Uns francitiradors disparen a la cua per comprar el pa: una persona ferida/morta

Atac bomba al metro per un grup guerriller no identificat: 1 persona ferida/morta

De camí de tornada a casa et trobes enmig d'un foc creuat entre l'exèrcit i actors armats: 1 persona ferida/morta

Un segrest violent a la teva escola o institut acaba amb estudiants morts i ferits: 1 persona ferida/morta

Un bombardeig internacional amb míssils cau prop de casa teva: 1 persona ferida/morta

Exèrcits internacionals bombardegen un hospital. Tot i que diuen que ha estat "per error", l'atac dura unes quantes hores: 1 persona ferida/morta

Un grup de soldats estrangers en un helicòpter malinterpreta que hi ha persones que porten armes pel carrer i dispara persones civils desarmades que creuaven el carrer: 1 persona ferida/morta

Un grup armat posa una bomba en un centre comercial per matar civils: 1 persona ferida/morta

Segregació de nens, nois i homes de les nenes, noies i dones: tots els nois menys dos són morts, totes les noies han de tornar a començar a la casella de sortida

I un llarg etcètera...

Amb alumnat d'educació especial, o en cas que hi hagi persones amb mobilitat reduïda o diversitat funcional a classe, integreu aquest fet com a part de la dinàmica, demanant al grup que tingui especialment en compte l'atenció d'aquestes persones. En cas de que es valori que la mobilitat és massa reduïda com per realitzar l'activitat d'aquesta manera, es pot dibuixar la graella a la pissarra amb coordenades (A,B,C, D... per a les columnes i 1, 2, 3, 4... per a les files) i demanar a cada alumne que proposi una casella per on passar, i anar dibuixant el trajecte quan s'encerti, o tornant a començar si es "trepitja" la casella equivocada.

Annex 4

4.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 4

- Si disposeu del temps necessari, dediqueu una sessió prèvia perquè l'alumnat prepari, en grups de quatre persones, possibles preguntes per a la persona que vingui a presentar el seu testimoni, o bé que hi pensi com a deures a casa.
- En cas de no aconseguir convidar testimonis presencialment a classe, també podeu convidar l'alumnat a analitzar:

El vídeo "1938-2013: Dues històries de refugi" (4'), que recull dos testimonis de persones que s'han refugiat a Barcelona.

<https://www.youtube.com/watch?v=9fnE7I0luOE>

El vídeo "Refugi: més enllà de les xifres" (4'39"). Narrat per persones refugiades, explica diferents motius de persecució, i convida l'Estat espanyol i la UE a acollir més persones sol·licitants d'asil.

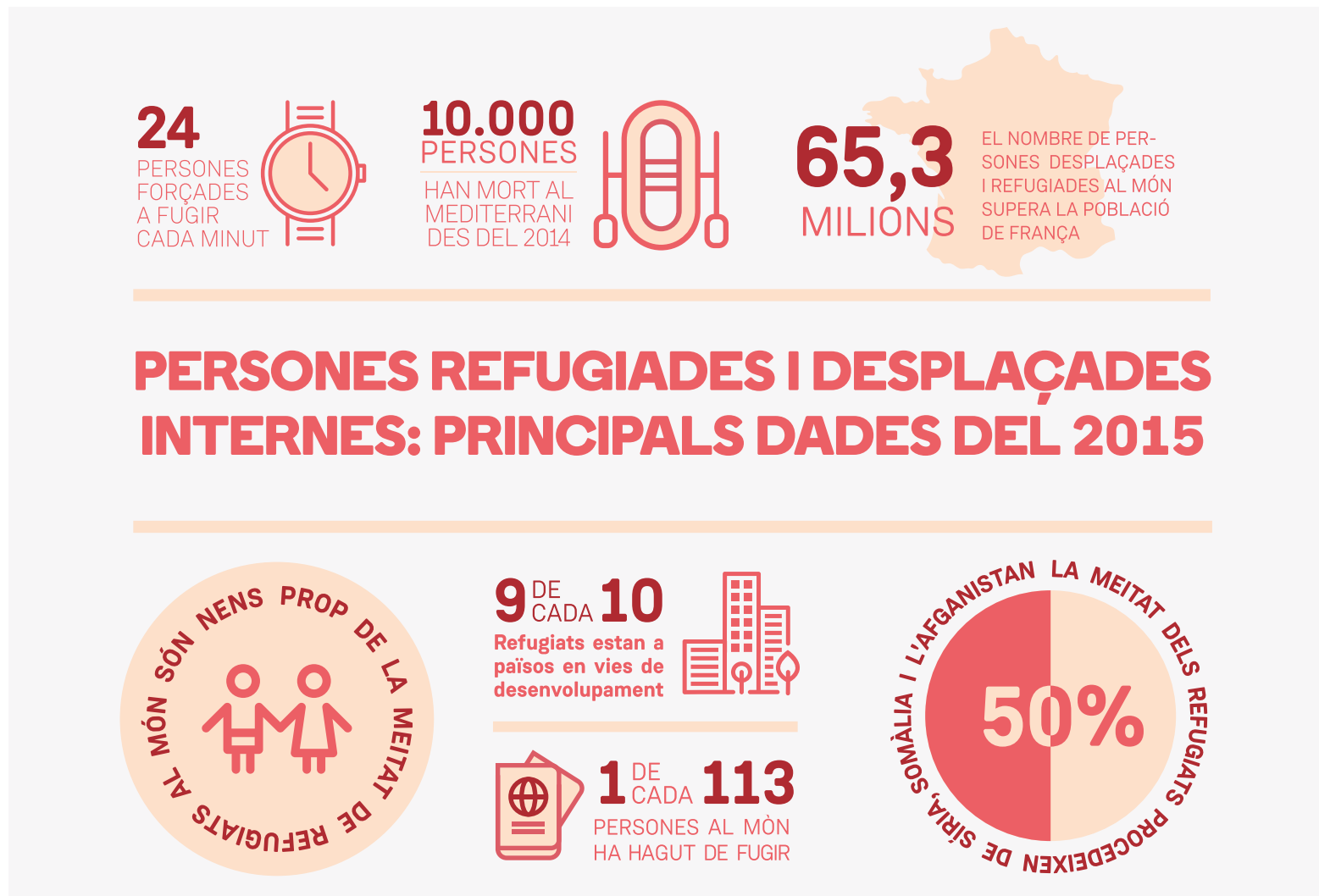
<https://www.youtube.com/watch?v=LFZ3JJHORUM>

Annex 5

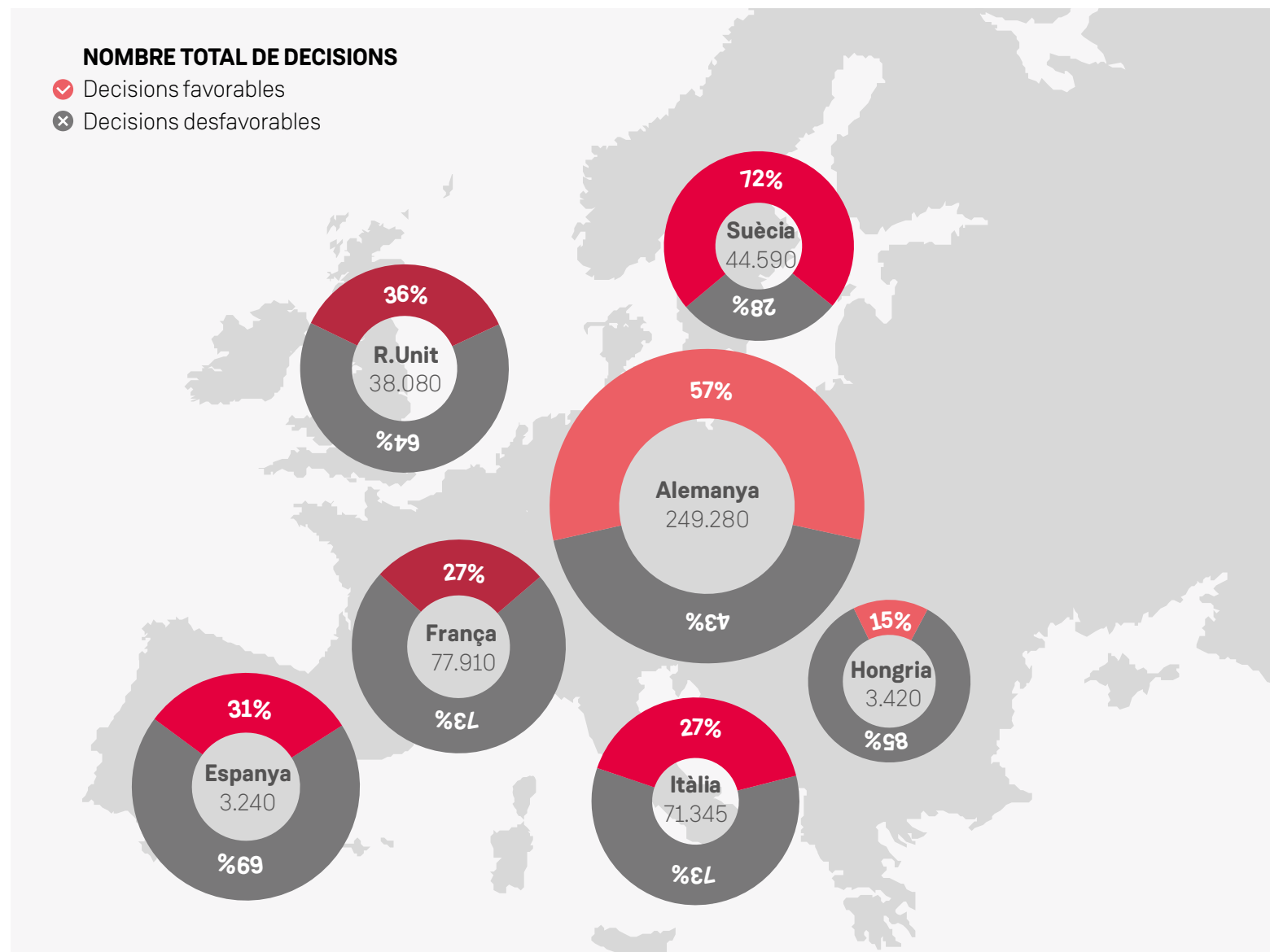
5.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 5

- Amb les dades que hagin colpit més a cada grup d'alumnes, proposeu que facin un cartell que les reflecteixi de manera gràfica (amb formats estadístics (diagrama de barres, histogrames, gràfics de sectors) o artístics (cartells dibuixats, fotografies...) per donar a conèixer aquesta realitat a la resta de la comunitat educativa (personal del centre escolar, AMPA...).
- Si es treballen les estadístiques més complexes (annex 5.3), es recomana fer-ho mitjançant la dinàmica d'aprenentatge cooperatiu del puzzle, de manera a que no tothom hagi d'analitzar totes les dades, però que s'ho hagin d'explicar entre elles.

5.2 GRÀFICS ESTADÍSTICS SENZILLS SOBRE EL DESPLAÇAMENT FORÇAT I LES POLÍTIQUES D'ACOLLIDA

Solució: el treball conjunt dels països www.conlosrefugiados.org

Principals països de destí dels refugiats

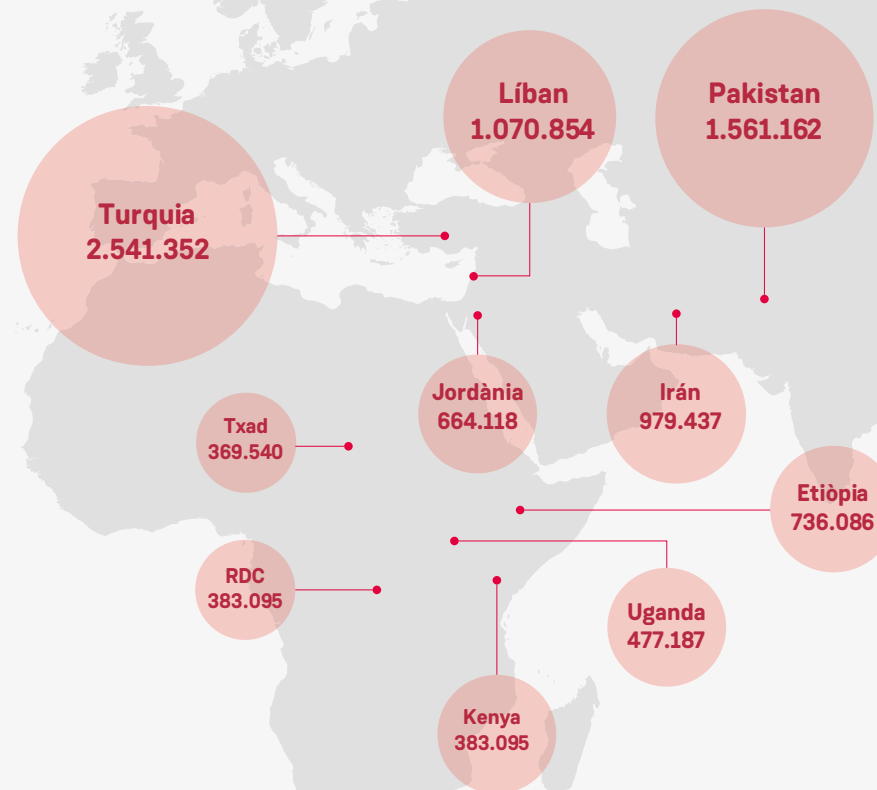
5,2 milions de refugiats addicionals de Palestina estan registrats a l'UNRWA*.

Allotjats a la Franja de Gaza (1.258.559), Jordània (2.117.361), Líban (449.957), Síria (526.724), i Cisjordània (774.167).

La meitat dels 10 principals països d'acollida es troben a l'Àfrica subsahariana; quatre d'ells són entre els menys avançats.

Amb 2,54 milions de refugiats al seu territori, Turquia continua sent el país que acull més quantitat de refugiats.

Cal tenir en compte que les persones palestines refugiades no entren en els càlculs d'ACNUR, i que per tant, per tenir una imatge completa, s'haurien de sumar les dades

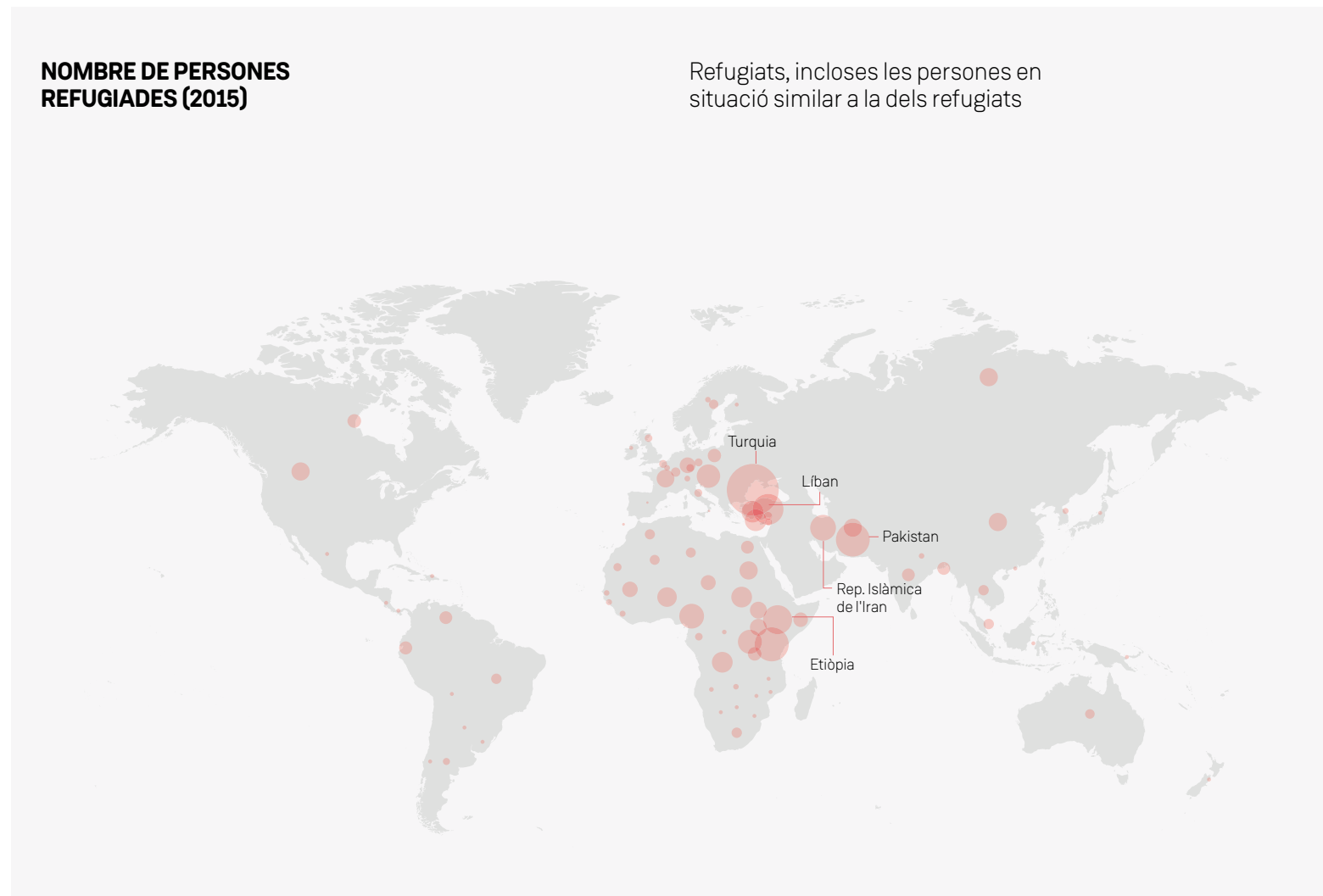

Font: ACNUR, 2015 <https://refugeesmigrants.un.org/es/infographics> (cal tenir en compte

que les persones palestines refugiades no entren en els càlculs d'ACNUR, i que per

tant, per tenir una imatge completa, s'haurien de sumar les dades)

5.3. GRÀFICS ESTADÍSTICS MÉS COMPLEXOS SOBRE EL DESPLAÇAMENT FORÇAT I LES POLÍTIQUES D'ACOLLIDA

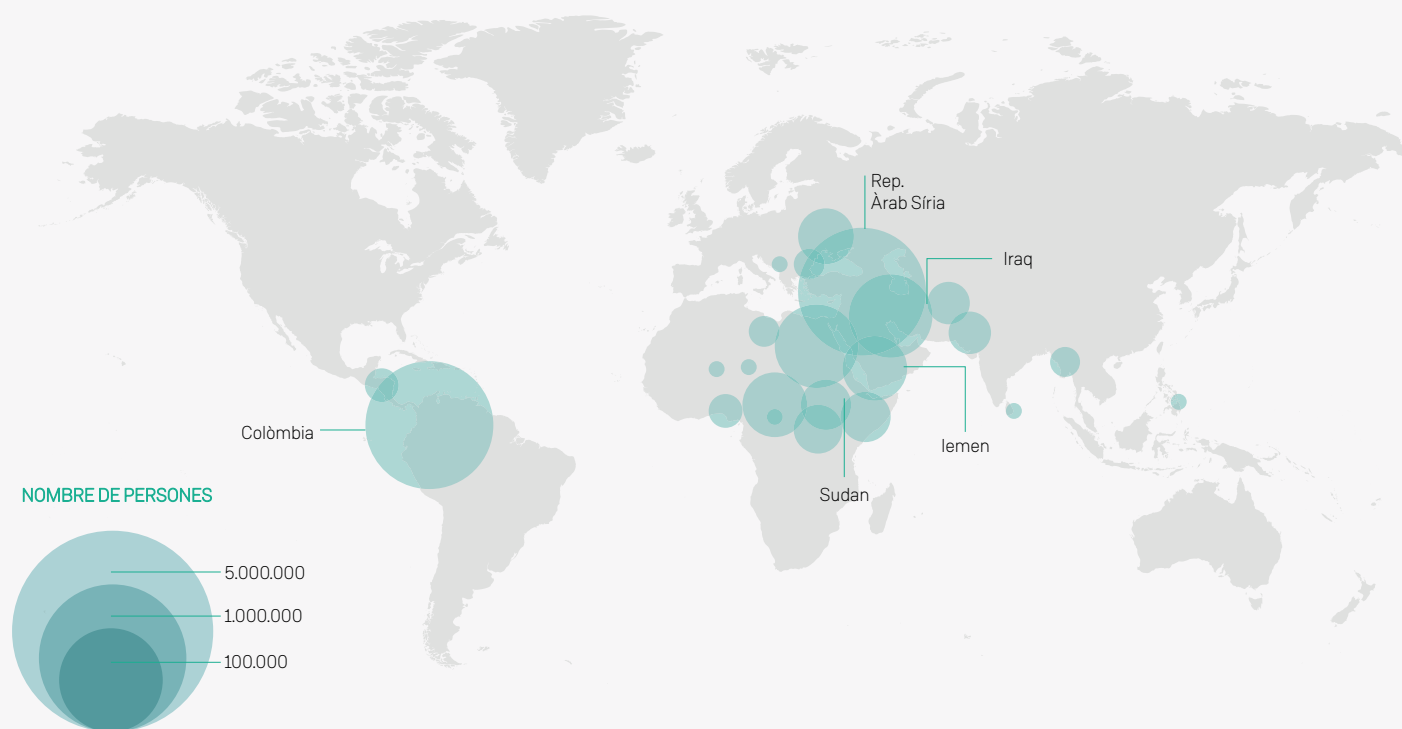

NOMBRE DE PERSONES DESPLAÇADES INTERNES (2015)

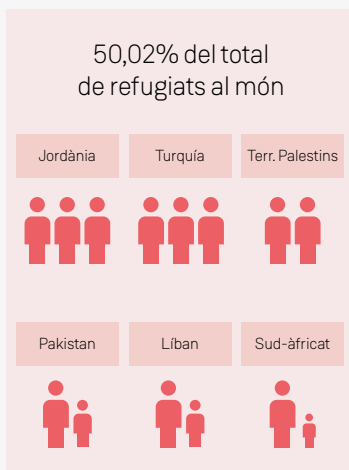
Desplaçats interns protegits/assistits per ACNUR, incloses les persones en situació similar a la de desplaçats

Els països que figuren es troben entre els 5 primers Estats per grup de població.

Les fronteres i els noms que figuren, així com les designacions que apareixen en aquest mapa, no impliquen el seu reconeixement oficial o acceptació per part de Nacions Unides.

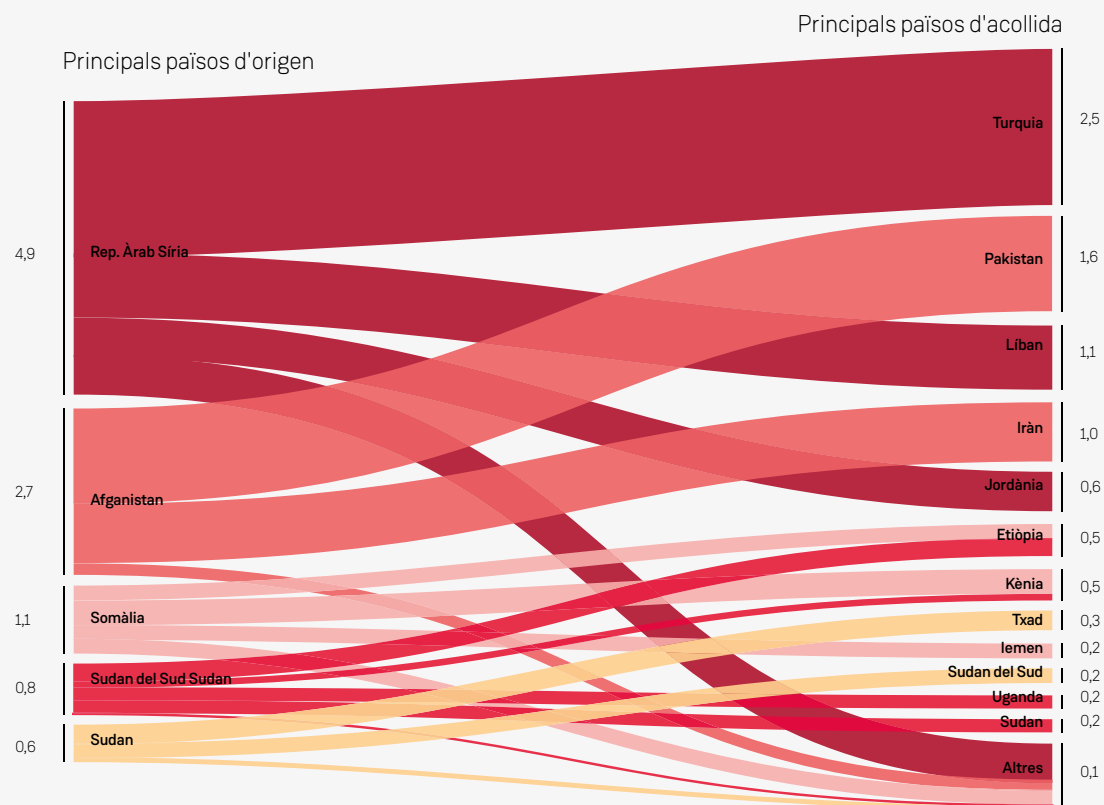
Qui acull refugiats/es i quants/es? I quina riquesa tenen?

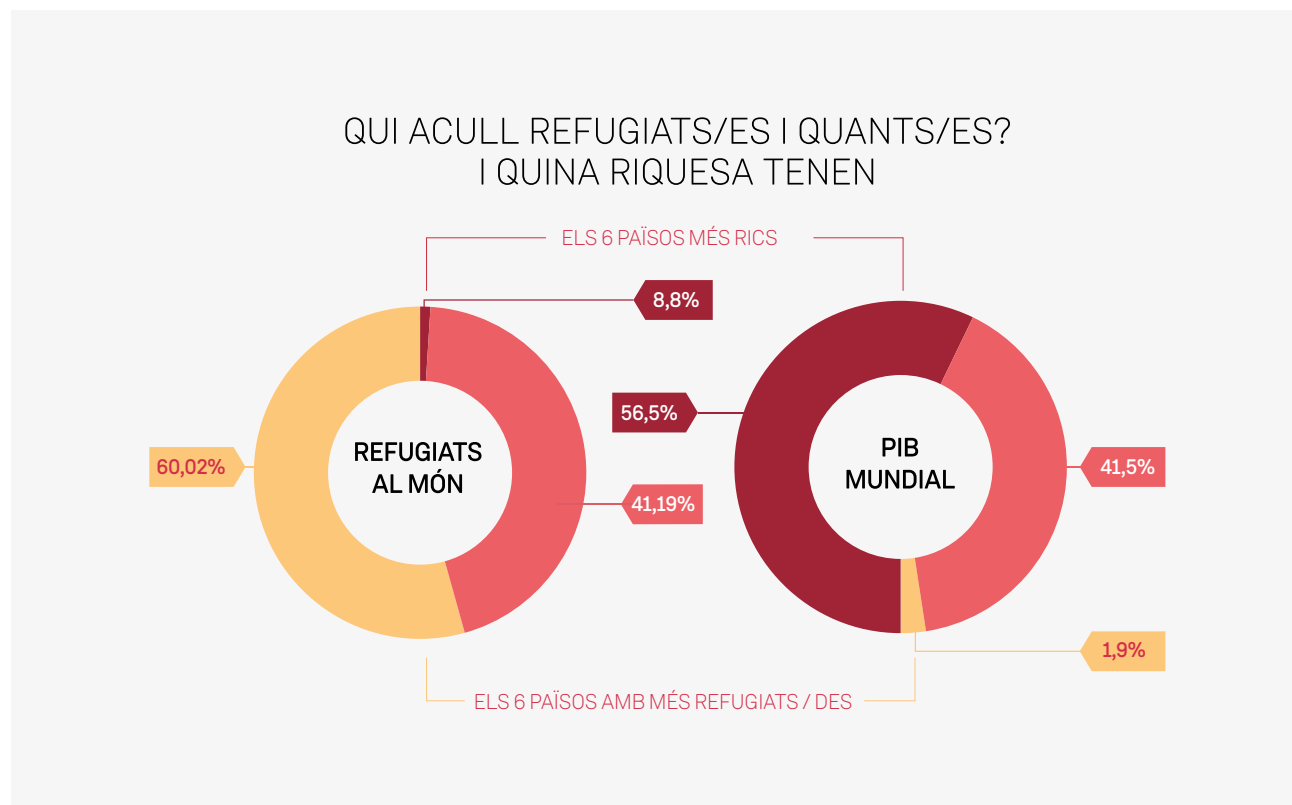
Font: ACNUR (2016) Tendencias globales 2015.
Juny 2016. Edició en línia: p. 21 <http://www.acnur.es/PDF/TendenciasGlobales2015.pdf>

Font: Oxfam-Intermón, juliol del 2016. "Com més pobres, millor acollida" <http://fmateuihosta.blogspot.com.es/2016/07/com-mes-pobres-millor-acollida.html>

País d'acollida de persones refugiades procedents dels cinc principals països d'origen al 2015

nombre de persones refugiades en milions

Annex 6

6.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 6

- És interessant que hi hagi diversos països de procedència de les famílies, per exemple, un 25% procedents de països llatinoamericans, un 25% de països magrebins, un 20% de països d'Europa de l'Est, un 15% de països subsaharians i un 15% de països asiàtics. També podeu afegir la variable que alguna família no tingui passaport, com és el cas dels refugiats apàtrides. Tingueu en compte, però, que això pot generar frustració durant la dinàmica i que s'hi haurà de dedicar un temps específic a la reflexió final. També podeu reflexionar sobre aquest fet al final, preguntant “Què hauria passat si una família hagués entrat al país sense passaport?”

6.2. ROLS PER A L'ACTIVITAT

- Es reparteixen els rols de la manera següent: 1 representat del Govern de l'Estat, 1 representant de l'Ajuntament, 2 policies, 2 empresaris (empresa Florsa i empresa Navilera), 1 gestor immobiliari, 1 director d'escola, 1 observador/a, i la resta famílies nouvingudes.

Delegació del Govern

La Delegació del Govern de l'Estat és responsable de decidir, de totes les peticions de contracte de treballadors estrangers fetes per empresaris d'aquí, quines són acceptades i quines no. Ho decideix a l'atzar: quan l'empresari li fa la demanda, l'obliga a jugar al "joc dels escuradents". Si l'empresari guanya li concedeix la petició; si no, la hi denega i estripa davant seu els papers del contracte. El "joc dels escuradents" consisteix que l'empresari esculli entre tres bastonets de mides diferents amagats a la mà del delegat del govern, dels quals només

veu la punta. Les tres puntes estan a la mateixa altura: si l'empresari treu el bastonet més llarg, perd; si en treu un dels altres dos, guanya.

Material: Taula, cadira, i cartell amb el rol; papers i bolígraf per fer els permisos de treball. Tres bastonets (escuradents, llapis o qualsevol altre objecte que pugui fer la funció). Fulls per concedir el permís de treball, que elaboreu, escrivint el nom de la persona que obté el permís de feina, el nom de l'empresa per la qual treballarà, i el tipus de feina que hi haurà de fer.

Policia

Com a policies, cada 4-5 minuts (en funció del nombre de participants, el dinamitzador també ho pot regular en funció de la dinàmica del joc), feu batudes policials. Quan crideu les paraules "Batuda policial!" heu de córrer per atrapar de 3 a 5 immigrants (seguint les normes del joc "tocar i parar"). Aquests seran reclosos o bé en un centre d'internament fins que acabi el joc (col·locant les persones immigrants atrapades de cara a la paret en un racó de la sala), o bé expulsats fora de l'aula sense papers (a banda del passaport) i hauran de tornar a començar tots els procediments (poden entrar, si volen tornar-ho a intentar, quan els policies no els vegin). Els policies són responsables que no s'escapin del centre d'internament en cap moment.

Només les persones immigrants que tinguin tots els papers podran lliurar-se que les tanquin en un centre d'internament.

Ajuntament - Oficina del Ciutadà

Com a representant de l'Ajuntament, us encarregueu de donar el certificat d'empadronament a les famílies que tenen un habitatge reconegut. Per aconseguir el certificat d'empadronament, una família ha de presentar els passaports i un contracte de lloguer per empadronar els seus membres. No cal cap altre requisit més que això.

Si la família ho pregunta, li podeu donar informació dels papers que necessita: amb un contracte de treball poden aconseguir un contracte de lloguer, i en llogar un habitatge es poden empadronar. En qualsevol moment tenen dret a servei sanitari gratuït i, una vegada empadronats, els nens i nenes tenen dret a escolarització.

Material: Taula, cadira, i cartell amb el rol; papers i bolígraf per fer els certificats. Atorgueu la fitxa de certificats d'empadronament que elaboreu, escrivint els noms de les persones empadronades, l'adreça i la vostra signatura.

Agència immobiliària Petitpis

Com a agent immobiliari, aconseguiu pisos per 600 € a les famílies que tinguin com a mínim un contracte laboral. Per a les que no tenen cap contracte, els pots rellogar un pis o una habitació per vies il·legals amb un contracte de lloguer a nom de persones inventades per un cost de 1.200 €.

Material: Taula, cadira, i cartell amb el rol; papers i bolígraf per fer els contractes. Elaboreu el contracte de lloguer omplint-lo amb el nom d'un membre major d'edat de la família, l'adreça de l'habitatge, la vostra signatura com a agent immobiliari i la del membre de la família que el signi.

Empresa Florsa

La vostra empresa es dedica a distribuir dibuixos de flors arreu del món. És una gran empresa, amb molts treballadors, que pot assumir fins a un 50% dels immigrants en joc. No teniu problemes per acceptar menors d'edat com a treballadors, sempre que tinguin més de 12 anys. Teniu tendència a preferir els treballadors il·legals, ja que us surten més rendibles: a les persones que tenen papers els pagueu 100€ per flor pintada, als il·legals els en pagueu 50€/unitat. Els dibuixos de flors passen un control de qualitat: totes han de ser diferents i han de tenir com a mínim dos colors, i com a empresari sou qui decideix si hi ha flors que no tenen un nivell de qualitat mínim, i per tant si les pagueu o no.

Material: Taula, cadira, i cartell amb el rol. Papers i colors com a matèries primeres. Bitllets de 50 i 100 €.

Empresa Navilera, SL.

Sou el director d'una empresa mitjana que produeix vaixells de paper. Com que la vostra empresa no és tan gran, com a màxim podeu acceptar un 20% dels immigrants adults en joc. Teniu interès a contractar legalment els seus treballadors i presenteu els papers de cada nou treballador a la Delegació del Govern. A tots els treballadors els pagueu 100 € per cada vaixell (vaixells de paper doblegats en origami). No accepteu menors d'edat com a treballadors. Teniu preferència pels treballadors sud-americans, perquè és més fàcil entendre-s'hi.

Material: Taula i cadira i cartell amb el rol, i molts papers en brut (o paper de diari) com a matèries primeres per als vaixells de paper. Bitllets de 50 i 100 €. Fitxa de contracte laboral. Per tramitar un contracte a la Delegació del Govern cal posar el nom de l'empresa, el del treballador i la feina que fa i la signatura de l'empresari.

Escola

Com a director/a de l'Escola, només podeu matricular aquells nens i nenes que disposin del certificat d'empadronament.

Material: Taula, cadira, i cartell amb el rol; papers i bolígraf per fer els certificats. Fabriqueu una fitxa per formalitzar les matrícules: En feu una per alumne, i hi escriviu: el nom de l'escola, el nom de l'alumne/a, la seva edat, i la vostra signatura.

Famílies immigrades

Cada família té de 3 a 5 membres. Heu de decidir el vostre país de procedència i qui són el pare, mare, avi, àvia, fills (i edat de cada fill). Tots vosaltres teniu un passaport.

El vostre objectiu és aconseguir habitatge (un contracte de lloguer), feina (com a mínim un contracte laboral per família) i escolaritzar tots els fills i filles. No coneixeu els procediments legals i us heu d'espavilar sense ajuda.

Material: Teniu passaports per a cadascú. Al passaport hi heu d'escriure: el vostre nom, edat, color de pell i d'ulls, alçada, país d'origen, sexe i llengua materna.

6.3. SOBRE MÓN LOCAL I ACOLLIDA DE PERSONES REFUGIADES: UNA ASSIGNATURA PENDENT PER A LA UE

Agenda pública, 15 de juny de 2016.

Gemma Pinyol

De la crisi humanitària que vivim a les fronteres de la Unió Europea es poden treure poques consideracions en positiu. Però si n'hi ha alguna, és la consciència de moltes ciutats europees que tenen un paper a fer en l'acollida i integració de les persones refugiades.

És cert que, al marge d'alguns països com Alemanya, Suècia o Noruega (per cert, ls més generosos històricament en l'acollida de persones refugiades), el paper de les ciutats en les polítiques de gestió d'asil és pràcticament nul. Es tracta d'una competència nacional que als Estats membres de la UE els costa cedir, tant per dalt com per baix. Per això, tot i les frases lapidàries que sentim aquests dies sobre "les culpes i responsabilitats" de la Unió Europea, no sobra recordar que són els Estats membres els que tenen la paraula final en la presa de decisions que afectin qüestions d'immigració i asil. (...) Ara bé, cada vegada són més les veus que reconeixen la importància de les ciutats en l'atenció i acollida de les persones refugiades, entre altres coses per la seva experiència en relació amb l'acollida de població immigrant, que han afrontat, en molts casos, sense recursos afegits. (...) Enfortir amb recursos els ajuntaments, proveïdors naturals d'aquests serveis, perquè atenguin un nombre més gran de persones sembla una opció més eficient i eficaç de crear sistemes paral·lels.

Això no ho han entès encara la majoria de governs europeus, i té un cost enorme en els milers de persones que esperen i desesperen per ser reasentats en els països de la Unió Europea (uns 160.000 dels quals estan ja en els hotspots), en les persones que arriben als països europeus i sol·liciten asil per altres vies i, encara que no es digui prou, en la cohesió futura de les ciutats europees. Crear ciutadans de segona categoria, guetos o espais d'exclusió és una de les grans preocupacions dels que gestionen polítiques públiques a llarg termini, i no a cop de noticiari. Potser els governs estatals encara no ho tenen clar, però les ciutats clarament han assumit que poden, i volen, tenir un paper clau per garantir la pau social en els seus territoris.

Però, què és el que han dit i fet fins ara les ciutats europees? Es tracta de propostes realistes que efectivament milloraran la qualitat de vida de les persones refugiades? Doncs depèn. En primer lloc, les ciutats han dit molt en l'escenari públic i mediàtic, però no queda tan clar si han fet servir tots els mecanismes que tenen a l'abast per pressionar parlaments i governs per fer canvis legislatius que els permetin afrontar millor el seu paper necessari en l'acollida i integració dels refugiats. (...) Les ciutats han d'anar més enllà de proclamar la seva disponibilitat a l'acollida i han d'intervenir en el debat públic sobre com poden exercir millor el seu paper en el sistema, i que ha de modificar-se en el mateix sistema. No sembla que els ajuntaments que han liderat aquest tema al nostre país s'hagin incorporat al debat públic amb propostes de reforma de la llei d'asil, que cap partit aborda com a prioritat.

En canvi, en parlar de recursos, les ciutats han fet molt. La majoria d'ajuntaments han anat elaborant una guia de serveis per posar a disposició de les persones refugiades. A Espanya, molts ho han fet ara per primera vegada, tot i que la majoria de refugiats que resideixen al país no han arribat pel sistema de reubicació (encara no arriben als 1.000), sinó per les fronteres terrestres, especialment de Ceuta i Melilla (que mereixen una entrada a part). Ho han fet Madrid i Barcelona, però també Bilbao, Saragossa i centenars de ciutats petites i mitjanes.

En general, aquest reforç dels serveis públics l'han fet moltes ciutats europees, amb un equilibri complicat en època de crisi. A Hèlsinki, per exemple, la ciutat ha destinat deu milions d'euros del seu pressupost municipal a contractar personal nou per gestionar centres de recepció i ajudes d'emergència. Finlàndia va rebre vuit milions de la UE per atendre els reassentats, del total la ciutat no ha rebut (directament) res. Cal, doncs, reconèixer que, sense competència legal per atendre les persones refugiades, les ciutats ho han fet i ho continuaran fent. També cal dir que els fons estatals (com ja passa a Alemanya i Països Baixos) i de la Unió Europea haurien de reconèixer-ho.

També han enfortit la cooperació descentralitzada, entre ciutats conscienciades i preocupades amb ciutats de països d'acollida de refugiats (si guin europees o de la regió de l'Orient Mitjà). Proveir recursos, experiències i solidaritat amb ciutats que han de gestionar un gran volum de persones refugiades (per exemple, les ciutats libaneses, el país amb una taxa més elevada de refugiats per càpita del món) és una contribució real que millora les condicions de vida de les persones refugiades. (...)

Finalment, les ciutats han fet alguna cosa més important: han posat sobre la taula la qüestió del refugi, la protecció internacional i els drets humans. I sobre el valor de les societats diverses, que s'enriqueixen amb les contribucions de tots i totes. (...)

Annex 7

7.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 7

- Si el grup està molt acostumat al debat, o té prou maduresa per a entomar el debat sense predeterminar els rols, es pot obrir el debat sense aquests rols. És important que tothom pugui parlar en el debat sense sentir-se jutjat/ada. En el cas de grups menys acostumats al debat, es pot demanar a l'alumnat que prepari els arguments a casa amb antelació.
- Si es planteja la qüestió, pot ser interessant saber que, segons l'article 19 del Pacte Internacional pels Drets Civils i Polítics de l'ONU del 1976,⁵⁷ la llibertat d'expressió té dos límits: el respecte dels drets i de la reputació de les altres persones, i la protecció de la seguretat nacional, l'ordre públic i la moral i la salut pública.
- Per a grups d'alumnat més jove, pot ser convenient proposar que es preparin els arguments a casa, amb l'ajuda de familiars.

57. <http://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>

7.2. ROLS / ARGUMENTS PER AL DEBAT

Independentment que es corresponguin amb la seva opinió personal o no, l'alumnat haurà de defensar els arguments següents:

A favor de l'acollida de persones refugiades a la ciutat	En contra de l'acollida de persones refugiades a la ciutat
És l'obligació dels Estats protegir les persones perseguides, segons els tractats de drets humans que ha signat Espanya.	Aquí també hi ha gent amb necessitats que no estan cobertes, i haurien d'anar primer.
Les persones refugiades estan patint situacions humanitàries molt dures, per motius humanitaris.	Entre les persones refugiades hi pot haver terroristes infiltrats.
Posa't a la seva pell. Què faries tu en la seva situació? Com t'agradaria que et tractessin si et trobessis en el seu cas?	Entre les persones refugiades hi pot haver immigrants normals encoberts, no refugiats.
La UE ha venut armes a aquests països i per tant és responsable de les conseqüències d'aquestes vendes.	L'Estat no té prou recursos per acollir a tothom.
La majoria de persones refugiades són persones amb estudis i poden anar bé a l'economia d'aquí.	Oprimeixen les dones.
L'Estat sí que té recursos (els pot treure de la despesa d'armament, per exemple), el que no té és voluntat política.	Acollir molts refugiats pot fer que augmentin les posicions d'extrema dreta al país.

7.3. OBRIU FRONTERES, VOLEM ACOLLIR!

El 19 de juny sortirem al carrer per denunciar públicament la irresponsabilitat, la negligència i l'hostilitat dels representants polítics de l'Estat espanyol i de la resta dels estats europeus davant l'èxode de persones desplaçades que cerquen un lloc segur. Sortirem al carrer per denunciar les vulneracions dels drets humans comeses pels governs i els seus còmplices, que tanquen les portes a dones, homes i infants que necessiten protecció.

Negant-los el dret a la lliure circulació i a les vies legals existents, se'ls obliga a quedar exposats al negoci impune del tràfic de persones, a fronteres militaritzades subcontractades a règims opressors i a arriscar la seva vida constantment.

El 19 de juny ens unirem per denunciar l'abandonament per part dels nostres governants de la seva obligació d'activar les imprescindibles accions de rescat, ajuda i protecció humanitària. No oblidem les més 36.000 persones que, des de l'any 2000, han perdut la vida al Mediterrani. Ens unirem per exigir a l'Estat espanyol i a tots els Estats de la Unió Europea que apliquin les vies segures previstes, perquè totes les persones que han hagut de deixar el seu país, pels motius que siguin, puguin sobreviure, i viure dignament, en comptes d'haver de deixar-hi la vida. I també perquè les lleis ja incloses en els tractats internacionals d'asil i de drets humans s'apliquin immediatament.

El 19 de juny sortirem al carrer per denunciar l'acord immoral per a la deportació dels refugiats entre els estats de la Unió Europea i Turquia, un país que vulnera sistemàticament els drets humans. Les forces de seguretat turques han disparat, ferint i assassinant persones que intentaven creuar les seves fronteres. Turquia no és un país segur, ni per als refugiats, ni per als kurds, ni per a la ciutadania turca que s'oposa al seu govern. Denunciarem també les accions policials dels estats europeus o els règims que treballen al seu servei contra les persones desplaçades: les càrregues amb gasos lacrimògens, la repressió del voluntariat, la dispersió violenta i els trasllats, contra voluntat o a través d'informacions falses, a centres de

detenció; on les condicions sanitàries, alimentàries i mèdiques són deplorables, i se'ls impedeix l'accés a l'ús legítim dels recursos i drets legals. El 19 de juny expressarem també el nostre suport a tots els pobles que pateixen la guerra i a la seva lluita per la llibertat i la justícia social contra els seus règims i les intervencions estrangeres: a Síria, l'Iraq, el Kurdistan, l'Afganistan, Eritrea o Somàlia... principals fonts d'expulsió de refugiats.

Certament és una crisi humanitària, però té causes morals, polítiques i econòmiques i evidencia una greu crisi de fons: una crisi de les polítiques europees de control de fronteres. Els representants institucionals posen per davant de la vida humana el manteniment de privilegis econòmics.

I per això el 19 de juny sortirem al carrer: per reclamar consciència social, compromís i voluntat política. Per actuar junts amb valors humans, amb respecte, responsabilitat, solidaritat, esforç i empatia. Som aquí per transformar les fronteres que existeixen entre nosaltres. Encara que sigui difícil, un món millor és possible!

El Govern espanyol actual ha dimitit de les seves responsabilitats morals i legals, i col·labora amb el blindatge d'Europa amb les tanques de Ceuta i Melilla i amb els CIE. Exigim al futur Govern espanyol:

- Que aculli els refugiats i refugiades i garanteixi el dret d'asil a totes les persones
- Que deixi de bloquejar les iniciatives d'acollida
- Que revisi la llei d'asil espanyola, que és absolutament restrictiva i injusta

Exigim al futur Govern espanyol i a la resta de governs de la UE:

- La revocació immediata del pacte immoral entre la UE i Turquia i de tots els acords d'externalització de fronteres.
- La fi dels acords de militarització de les fronteres i la destinació d'aquests fons al rescat, l'acollida i l'ajuda humanitària. Reclamem també la protecció del voluntariat.
- "L'immediat i fàcil accés a vies legals d'asil i vies segures per a totes les persones que han hagut de deixar enrere casa seva.
- La fi de les polítiques que donen suport al manteniment de dictadures, i participen en la destrucció d'altres països, amb intervencions militars, venda d'armes, espoli de recursos naturals i explotació humana.
- El respecte al dret d'asil i la fi de les polítiques que destrueixen la vida — sempre la vida del poble, mai dels poderosos— i l'aplicació immediata d'aquelles polítiques que la protegeixen!

Perquè "tota persona té dret a la vida, a la llibertat, a la seguretat i a la lliure circulació".

Cap persona és il·legal.

Obriu fronteres, volem acollir!

*Manifest del 19 de juny de 2016,
signat per 40 organitzacions socials de Barcelona*

Annex 8

8.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 8

- Per a les persones d'educació especial o amb més dificultats per a la lectura, es pot substituir la primera part d'aprenentatge cooperatiu pel visionat del vídeo "Dóna un cop de mà!" Deu idees del que pot fer la ciutadania, que resumeix les deu propostes per posar-vos en marxa.
<https://www.youtube.com/watch?v=Q3nRNzldyMo>.

8.2. TESTIMONIS DE LES ENTITATS PER A L'ACTIVITAT 8

Fotomovimiento

Fotomovimiento és un grup de persones "fotoactivistes" que es dedica a reflectir la protesta social mitjançant la fotografia. Nascuda amb el moviment 15M, acompanya i difon l'acció de diferents actors, protestes i reivindicacions. A més d'un acompanyament polític i emocional, també permet anar creant material gràfic i audiovisual per fer més visibles els relats i les persones "de baix".

- **Amb quines dificultats us trobeu en la vostra feina?** La precarietat quotidiana en l'àmbit econòmic, ja que la seva activitat no és remunerada, i que els mateixos integrants assumeixen les despeses del grup; dobles presències (ser al lloc de treball, qui en té, i alhora estar pendent del dia a dia del grup); Les dificultats amb els cossos policials, que no sempre deixen fer fotografies, i a vegades els poden perseguir per fer-ho (la "lleï mordassa" impedeix fer fotos a cossos de seguretat); L'aprofitament de les seves fotografies sense permís per part de mitjans de comunicació de masses.
- **Quina mena de suports per part de l'Ajuntament facilitaria la vostra feina?** Un suport de l'Ajuntament que es podria materialitzar en cessions d'espais/locals on tenir la seu o poder optar a subvencions i finançament públic, en cas que decidissin rebre algun suport per part de l'Ajuntament. Que utilitzi el seu material fotogràfic publicat al web, mitjançant una quota solidària, amb la qual la part interessada valora i compra les fotografies al preu que li sembla just, i segons la seva capacitat econòmica.

<http://fotomovimiento.org/>

<http://fotomovimiento.org/idomeni-la-desesperacion/>

<http://fotomovimiento.org/vias-seguras-para-las-personas-refugiadas/>

<http://fotomovimiento.org/contacto/>

Catalunya amb ACNUR

Catalunya amb ACNUR és una associació creada l'any 2001 amb l'objectiu de donar suport a les tasques de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) al territori català. Ho fa mitjançant accions de sensibilització i d'educació per al desenvolupament, com també amb la captació de fons públics i privats per ajudar a finançar els projectes que l'ACNUR desenvolupa arreu del món per tal de protegir i assistir als més de seixanta milions de persones que són sota la seva empara, ja sigui refugiades, desplaçades internes, apàtrides, sol·licitants d'asil, entre d'altres.

- **Amb quines dificultats us trobeu en la vostra feina?** Les dificultats són diverses, però la principal és la manca de recursos disponibles, ja siguin tècnics, humans com econòmics per donar resposta al mandat de l'ACNUR de protegir i assistir a les persones sota la seva empara.
- **Quina mena de suports per part de l'Ajuntament facilitaria la vostra feina?** Des de fa anys, l'Ajuntament de Barcelona col·labora amb el Comitè Català de l'ACNUR donant suport financer a les operacions de l'ACNUR, així com en la posada en marxa d'activitats de sensibilització i educació per al desenvolupament que es duen a terme a la ciutat per defensar i impulsar el dret d'asil. Com a ciutat refugi, Barcelona ha de seguir treballant per coresponsabilitzar-se en l'acollida i la inclusió de les persones amb necessitats de protecció internacional que són a la ciutat i que puguin arribar en el futur, coordinant-se amb totes aquelles instàncies, tant estatals com internacionals, que siguin necessàries per complir l'obligació internacional d'assegurar espais d'asil a les persones que ho requereixen.

<http://www.eacnur.org/ayuda-ong-africa-que-es-acnur/sede-de-acnur-catalunya@eacnur.org>

Micropolis Solidarity Group

Micropolis Solidarity Group és un petit grup de catalans i espanyols que dona suport a famílies gregues que acullen famílies refugiades a casa seva. Ho fan ajudant a reduir les despeses per a les famílies acollidores, i també facilitant que les persones refugiades puguin accedir a l'educació, al món laboral...

- **Amb quines dificultats us trobeu en la vostra feina?** Trobar gent que pugui col·laborar amb el projecte durant un període llarg. Com que es tracta d'allotjar les famílies, es necessita una continuïtat. Una altra de molt important és el finançament econòmic: a les famílies gregues que estan acollint se les ajuda amb les despeses de casa, i hi ha un sistema de tiquets per tal que els refugiats vagin a buscar el menjar al mercat, i que les famílies gregues no n'assumeixin el cost. A més, ara es vol agafar un edifici i rehabilitar-ho per a més famílies, i això també comporta una despesa.
- **Quina mena de suports per part de l'Ajuntament facilitaria la vostra feina?** Podria col·laborar a difondre del projecte i a facilitar que associacions ciutadanes puguin promoure activitats per recaptar fons per als seus projectes.
<https://micropolissolidaritywordpress.com/contact/>

Tanquem els CIE

La campanya "Tanquem els CIE" neix l'any 2012 per denunciar l'existència dels CIE, en especial el de Barcelona, situat a Zona Franca, i aconseguir que es tanqui. També denuncia les vulneracions de drets humans que s'hi produeixen. Vol donar a conèixer els CIE i que se sàpiga que formen part d'una política migratòria inhumana i racista que comença tancant les fronteres a les persones refugiades i immigrants i continua amb la persecució i criminalització de les que viuen aquí.

- **Amb quines dificultats us trobeu en la vostra feina?** Amb l'opacitat pròpia dels CIE i la manca d'informació sobre què hi passa realment. També és difícil vetllar pels drets de les persones internades. De vegades, tot i que sabem que s'han produït irregularitats o agressions, és molt difícil denunciar-les. Són situacions molt dures que no sempre acaben bé. Per això, quan una persona és deportada o quan una denúncia per maltractaments és arxivada ens costa agafar forces per continuar.
- **Quina mena de suports per part de l'Ajuntament facilitaria la vostra feina?** Les institucions que s'han pronunciat pel tancament del CIE han de treballar per un canvi real del model migratori i perquè el seu posicionament polític es porti a la pràctica.

<http://www.tanquemelscie.cat/>
tanquemelscies@gmail.com

Font: Agraïm a les entitats que apareixen aquí la seva contribució amb el material didàctic. Per a elaborar aquesta activitat també s'ha demanat la contribució de CEAR (<http://www.pear.es/> i <http://www.ccar.cat/>), Pro-Activa Open Arms (<https://www.proactivaopenarms.org/>), Stop Mare Mortum (<https://stopmaremortum.org/>), que per manca de temps no han pogut respondre a la demanda. És just ressaltar, tanmateix, el valor de la seva tasca (entre la tasca de moltes altres entitats!) i reconèixer el desbordament que pateixen moltes entitats de la societat civil, probablement una dificultat comuna a la tasca de moltes d'elles.

8.3. TESTIMONI DE LA TASCA DE PROACTIVA OPEN ARMS

Determinació i desobediència a l'Egeu

Bacallà a la llauna: atzars sobre Barcelona i el país.

Anna Salvans, 4 de juliol de 2016

És una microONG, un grup de persones i lleialtat a una idea. Els va moure aixecar-se del sofà el setembre del 2015 davant la crisi d'humanitat no humanitària que van sentir dins les consciències.

Ell ve del sector del mar, de la cadena més bàsica: els que veuen i alerten dels riscos al poble. Volien involucrar-se en la societat. Ells han viscut de prop les portades dels 483 Aylan que han hagut d'agafar en braços. Parla amb una sinceritat que et provoca una angoixa al pit que muda, ja que després d'escoltar-lo vols anar a ajudar. Pujaries dalt un vaixell i aniries a salvar vides com des de setembre fa ProActiva Open Arms a les costes gregues. És un dels discursos polítics més impactants que he sentit en els últims anys.

L'Òscar Camps explica que els va moure el coneixement que ells tenien de guanyar-se la vida vigilant les platges, si ho fan durant la temporada d'estiu a la costa catalana perquè no fer-ho a les platges gregues amb la finalitat d'ajudar? El primer que van fer va ser enviar cartes: ells tenien l'ofici de vetllar per la seguretat de les persones, i es van oferir: "som socorristes, tenim el material, podem fer ajuda humanitària a qualsevol punt de l'Egeu". Fa un mea culpa, ja que suposa que no ho van fer bé, el ministeri espanyol no els va respondre; l'Agència de Cooperació Espanyola, tampoc; l'ambaixador grec a Espanya, tampoc, i l'espanyol a Grècia, tampoc. I van tornar al sofà.

Però cal tenir determinació, explica l'Òscar, que té el cos atlètic, els braços musculats, i es nota que la sang li bull per dins quan parla perquè les venes se li contrauen i se li marquen. "Si no desobeïm no farem mai res", diu contundent. I van decidir comprar dos bitllets per Lesbos: només 230 euros... Quan van arribar a Lesbos es van adonar de la manca de recursos que hi ha, de manera deliberada. Era el setembre del 2015 i arribaven milers de refugiats diaris a disset quilòmetres de les platges.

Allà, relata amb una mirada d'aquell que ha viscut l'horror, que té gravat a la retina, només hi havia dos tipus de persones: fotoperiodistes i voluntaris. Tots tenien la mateixa determinació i desobediència. I se li entenedreix la mirada quan diu que tot i la tragèdia a l'ambient només es respirava ganes d'ajudar a l'altre i fer-ho fàcil. Segurament els instants que més els costarà oblidar són les morts successives d'Aylans. Però aquestes imatges repetides li donen el sentit per seguir endavant. (...)

L'Òscar tenia 15.000 euros estalviats per comprar-se un veler (de segona mà) que ja havia anat a veure a Tarragona. Ho havia parlat amb la família i tots hi estaven d'acord, eren els seus estalvis i el veler era el seu somni. Però va decidir invertir els diners amb el viatge —bitllet i estada en un hostal—. Amb el segon dia de ser allà havien salvat disset persones amb 2.000 euros! Si no hi haguessin sigut ells, aquesta gent hauria mort. Així de dur, així de cru. Només eren dos i arribaven 8.000 persones cada dia a les costes gregues. Van haver de posar-se l'uniforme i el xiulet per intentar posar una mica d'ordre. Estaven sols. Els voluntaris arribaven amb embarcacions amb les hèlixs mig desmuntades que podien provocar una sagnia a la mar. Davant la vivesa de la desgràcia van decidir posar-se en contacte amb l'ambaixada espanyola per informar-los que necessitaven suport, perquè hi havia un risc important tant per als migrants com per als voluntaris. La resposta: "Traieu-vos la targeta sanitària". També van informar-los que s'organitzarien com a ONG en un país estranger amb unes lleis diferents de les nostres. Es van posar en contacte amb l'única organització que és a alta mar, Moas, una iniciativa privada, que els va avisar que mar endins és on hi havia el veritable cataclisme.

L'Òscar sabia que necessitaven recursos, calia que expliquessin el que estan vivint, però el més urgent era salvar vides. Com comunicaven? Sabia que no podien fer la comunicació de fora cap a dins, com fa la comunicació política, la de les empreses. Demana al públic si saben què és el cercle d'or de la comunicació. Proactiva Open Arms ha aconseguit l'èxit comunicatiu, tot i els pocs recursos, perquè comuniquen de manera diferent: saben què fan (al 100%) però sobretot saben per què ho fan —molt poques organitzacions, empreses, partits ho saben de debò—. Tothom fa la comunicació de dins cap a fora. Ells van de fora cap a dins. Amb mig any han aconseguit recaptar un milió d'euros i 43.000 donants. Actualment els coneixen milions de persones arreu del món. "Si hagués estat polític" diu, sincer, "hauria començat dient: "som una microONG que és en un lloc d'emergència i tenim pocs recursos". Si et centres en el perquè (és inspirador) el missatge canvia: "Ajudem refugiats, els canviem la vida, volem canviar el seu estatus dins la UE. Desafiem la UE salvant vides: hi anem i ho fem". Calen uns minuts o uns dies per pair tota aquesta intensitat. Perquè sap que el missatge fa pensar, no apel·la a les emocions, va directe a la consciència, i posa un vídeo⁵⁸ "de només dos minuts", diu. Abans de prémer el botó de reproducció, demana que ens fixem en les dades: 130.764 refugiats arriben a les platges; 8.805 rescatats dels penya-segats; 410 refugiats rescatats de l'aigua; 8.192 refugiats a alta mar (ja rebien recursos) i tota aquesta feina feta amb només vuit voluntaris. Era esgotador. De dia i de nit. Quan es va aixecar del sofà —després de veure una fotografia de quatre nens ofegats en una platja— no sabia que es trobaria això.

Grècia es troba geogràficament a l'extrem d'Europa, i al mar la governa Frontex (són els antidiesturbis del mar) però que quan ells van arribar ni tan sols eren al mar. "Això és una deliberada absència de recursos per part de la UE", repeteix. No reben cap ajuda. A ells els mou la foto que Sea Watch treu de quatre nens morts. Per l'Òscar cal que surtin tots els Aylans en portada, perquè és la manera d'arribar a les persones que creuen que cal fer alguna cosa; no ens podem quedar amb els braços plegats. Calen els braços estesos. Open Arms. Van ser tres mesos de feina intensa i solitària, i

no va ser fins al quart més que va arribar la primera ONG. ACNUR, l'agència internacional de l'ONU que vetlla pels refugiats va arribar molt més tard. "Per què?", es pregunta l'Òscar que es mou per l'escenari amb un to de veu pausat però rebel: cal determinació i desobediència també. Un socorrista de Badalona a molts quilòmetres de casa sacseja les consciències del món i se salta les normes. Primer ho fa i després ho explica.

No al revés, i potser aquí és on rau l'autèntica avantguarda i la revolució. Van agafar embarcacions sense assegurança i matrícula, però calia fer-ho. Van demanar permís a Grècia per portar les seves embarcacions de Badalona, molt més segures i ben equipades, però els donaven llargues, i es pregunta, a un dels auditoris del Biz Barcelona 2016, "com els militars poden reconèixer que no poden gestionar la situació, amb tants diners com reben de l'Estat?" Quan els periodistes els van fer famosos, la guàrdia forestal grega els trucava a les tres del matí a la fonda on s'allotjaven perquè anessin a rescatar gent. Es van convertir en el referent de l'illa en un temps rècord.

Tot i aquell acte il·legal i de transgressió de les lleis, ara tenen una carta de felicitació de l'alcalde de Lesbos i un permís per navegar per aigües italianes per poder anar a rescatar gent. Aquesta és la missió en què es troben ara des del 17 de juny. Ho faran amb pocs recursos: tenen empresaris, gent que és fidel i que els ha cedit embarcacions per poder anar a alta mar. L'1 de juny, el dia de la conferència, "Emprendre per salvar vides" diu que no més falten dues peces perquè puguin salpar però no arriben. En aquests moments són al mig del Mediterrani central amb un vaixell de gran eslora. "Els recursos," diu l'Òscar, "surten". "Europa no ens explica què passa allà, i no se sabrà fins que anem allà", diu. "Això és el que farem, i hi estem determinats." La determinació li recorre totes les cèl·lules perquè sap que ho ha de fer, té la responsabilitat de fer-ho, el que ha viscut només ho sap ell. (...)

<https://bacallaalallauna.wordpress.com/2016/07/04/determinacio-i-desobediencia-a-legeu/>

58. Happy new year? La Kaseta
<https://vimeo.com/150346640>

Annex 9

9.1. ORIENTACIONS ADDICIONALS PER A L'ACTIVITAT 9

- Les cadires i els alumnes movent-se en bloc simbolitza el mur que posem a aquells que no pensen com nosaltres o a la gent nova que arriba a l'escola. La por del que pensaran de nosaltres o que la persona que arribi ens pugui "prendre" els amics o trencar la comoditat i rutina que tenim, fa que posem "murs"(metafòrics) als altres, és a dir, que posem límits i distància tot i que no ens hi sentim còmodes. Quan una persona se sent aïllada d'un grup posa més murs al seu voltant i s'aïlla més.
- Pot passar que, quan els membres del grup vegin que tots els voluntaris encerten la resposta i es van assegint directament a la cadira, decideixin canviar d'estratègia perquè respongui el que respongui, el voluntari el deixi seure. Permeteu que el grup prengui les decisions que vulgui.
- El grup també pot, coneixent el company/a de fora, anticipar quina opció escollirà, i escollir l'opció contrària per despistar.

